Қоғамдық тыңдауларды өткізу қағидаларына
03.08.2021 жылғы № 286 5-қосымша
бойынша нысан

Атырау облысында Индер көлі кен орнының бөлігінде ашық тәсілмен ас тұзын өндіру бойынша тау-кен жұмыстарының («Аралсода» ЖШС-нің №1251-EL қатты пайдалы қазбаларды барлауға арналған 2021 жылғы 24 ақпандағы лицензиясының шекаралары аясында өндіру кезеніне көшуі) жоспарына Әсер етуге экологиялық рұқсат алу үшін материалдары бойынша ашық жиналыс түрінде өткен қоғамдық тыңдаулар хаттамасы

1. Аумағында қызмет жүзеге асырылатын немесе аумағына ықпал етілетін әкімшілік-аумақтық бірліктің (облыстардың, республикалық маңызы бар қалалардың, астананың, аудандардың, облыстық және аудандық маңызы бар қалалардың) немесе тиісті әкімшілік-аумақтық бірліктің (ауылдардың, кенттердің, ауылдық округтердің) әкімі аппаратының жергілікті атқарушы органының атауы:
- «Атырау облысы Индер ауданы әкімінің аппараты» ММ-сі.

2. Қоғамдық тыңдаулардың тақырыбы: Атырау облысында Индер көлі кен орнының бөлігінде ашық тәсілмен ас тұзын өндіру бойынша тау-кен жұмыстарының («Аралсода» ЖШС-нің №1251-EL қатты пайдалы қазбаларды барлауға арналған 2021 жылғы 24 ақпандағы лицензиясының шекаралары аясында өндіру кезеңіне көшуі) жоспарына Әсер етуге экологиялық рұқсат алу үшін материалдары.
(қаралатын жобалау құжаттардың толық, нақты атауы)

3. Қоғамдық тыңдауларға шығарылатын құжаттар жіберілген қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті органның және облыстың, республикалық маңызы бар қалалардың, астананың жергілікті атқарушы органының (облыстардың, республикалық маңызы бар қалалардың, астананың, аудандардың, облыстық және аудандық маңызы бар қалалардың) немесетиістіәкімшілік-аумақтықбірліктің (ауылдардың, кенттердің, ауылдық округтердің) әкімі аппаратының атауы:
- ҚР ЭТРМ «Қоршаған ортаны қорғаудың ақпараттық-талдау орталығы» ШЖҚ РМК-ы.
- «Атырау облысы Табиғи ресурстар және табиғат пайдалануды реттеу басқармасы» ММ-сі.

4. Көзделіп отырған қызметтің орналасатын жері: Қазақстан Республикасы, Атырау облысы, Индер ауданы, Индер көлі.Учаскенің бұрыштық нүктелерінің координаттары:

Бұрыштық нүктелер	Географиялық координаттары					
	Солтүсті кендік			Шығыс бойлық		
	градус	минут	секунд	градус	минут	секунд
1	48	29	12.5	51	57	13.4
2	48	29	12.5	51	57	32.8
3	48	29	04.4	51	57	32.8
4	48	29	04.4	51	57	13.4

(көзделіп отырған қызмет учаскесі аумағының толық, нақты мекенжайы, географиялық координаттары)

5. Көзделіп отырған қызметтің ықтимал әсеріне қатысы бар барлық әкімшілік-аумақтық бірліктердің атауы: Атырау облысы, Индер ауданы, Индербор кенті (ең жақын тұрғын аймақ (Индербор кенті) жер қойнауы учаскесінен турасымен 14,8 км қашықтықта орналасқан. Кен орны елді мекендерден тыс жерде орналасқан. Басқа елді мекендердің жерлеріне әсер етеді).
(белгіленген көзделіп отырған қызметті жүзеге асыру нәтижесінде аумағына әсеретуі мүмкін және аумағында қоғамдықтың даулар өткізілетін әкімшілік-аумақтық бірліктердің тізбесі)

6. Бастамашының деректемелері және байланыс деректері: «АралСода» ЖШС-і (БСН 150440026384). Қызылорда облысы, Арал ауданы, 120108, Жақсықылыш кенті, Д.Менделеев, көшесі, 1В, тел. 8-776-669-93-38, e-mail: balzhan.amirova@yasaiholding.com.
(оның ішінде нақты атауы, заңды және нақты мекенжайы, БСН, телефондары, факстары, электрондық пошталары, сайттары)

7. Ықтимал әсерлер туралы есептерді әзірлеушілердің немесе стратегиялық экологиялық бағалау жөніндегі есептерді дайындау бойынша сырттан тартылған сарапшылардың немесе мемлекеттік экологиялық сараптама объектілерінің құжаттамасын әзірлеушілердің деректемелері мен

байланыс деректері: «ECO-D» ЖШС-і (БСН 240740029438), Шығыс Қазақстан облысы, Өскемен қаласы, Тимирязев көшесі, 179, т.е.б. 2, тел. 8-777-148-53-39, e-mail: eco-d@inbox.ru.
(оның ішінде нақты атауы, заңды және нақты мекенжайы, БСН, телефондары, факстары, электрондық пошталары, сайттары)

8. Қоғамдық тыңдаулар өткізілетін күн, уақыт, орын (қоғамдық тыңдаулардың ашық жиналысы өткізілетін күн (күндер) және уақыт): 29.04.2026 жылы, «Аралтұз» АҚ жобасы бойынша қоғамдық тыңдаулардың кеш аяқталуына байланысты қоғамдық тыңдауларға қатысушыларды тіркеу сағат 14:30-да, ал қоғамдық тыңдаулардың басталуы сағат 15:00-де белгіленді. Өткізу орны: Атырау облысы, Индер ауданы, Индербор кенті, Н. Мендіғалиев көшесі, 47. Сондай-ақ https://us06web.zoom.us/j/81038251765?pwd=Lf9SbaibWAt2pTaS2QLLXgYjureuvO.1 сілтемесі арқылы ZOOM-конференция форматында онлайн өткізілді. Конференция идентификаторы: 810 3825 1765. Қолжетімділік коды: 888918. Жоба бойынша қосымша мәселелерді талқылауға байланысты, Қоғамдық тыңдауларды өткізу қағидаларының 26-тармағы талаптарына сәйкес қоғамдық тыңдаулар 04.05.2026 жылы сағат 15:00-де Атырау облысы, Индер ауданы, Индербор кенті, Н. Мендіғалиев көшесі, 47 мекенжайында орналасқан Мәдениет үйі ғимаратында жалғастырылды (9 қосымша). Сондай-ақ жоғарыда көрсетілген сілтеме арқылы ZOOM-конференция форматында онлайн өткізілді https://us06web.zoom.us/j/81038251765?pwd=Lf9SbaibWAt2pTaS2QLLXgYjureuvO.1. Конференция идентификаторы: 810 3825 1765. Қолжетімділік коды: 888918. Қоғамдық тыңдауларға қатысушыларды тіркеу сағат 14:05-те басталды, қоғамдық тыңдаулар сағат 15:00-де басталды.
Қоғамдық тыңдаулардың басталу және аяқталу уақыты: 29.04.2026 ж. сағат 14:30-дан 04.05.2026 ж. сағат 18:00-ге дейін.
(атысушыларды тіркеу басталатын күн, уақыт, қоғамдық тыңдаулардың басталу және аяқталу уақыты, тыңдаулар өткізілетін орынның толық және нақты мекенжайы. Қоғамдық тыңдаулар ұзартылатын жағдайда барлық күндер көрсетіледі)

9. Бастамашы жіберген сұрату хатының көшірмесі және қоғамдық тыңдауларды өткізу шарттарын келісу туралы әкімшілік-аумақтық бірліктердің жергілікті атқарушы органдары ұсынған жауап хаттың көшірмесі осы қоғамдық тыңдаулар хаттамасына қоса беріледі. Сұрау-хаттың және жауап-хаттың көшірмелері осы қоғамдық тыңдау хаттамасына 1-інші қосымшада ұсынылған.

10. Қоғамдық тыңдауларға қатысушыларды тіркеу парағы осы қоғамдық тыңдаулар хаттамасына қоса беріледі. Қоғамдық тыңдауларға қатысушылардың тізімі осы қоғамдық тыңдаулар хаттамасының 2-нші қосымшасында көрсетілген.

11. Қоғамдық тыңдаулар өткізу туралы ақпарат қазақ және орыс тілдерінде келесі жолдармен таратылды:
1) ҚОТРМБМЖ ақпараттық жүйесінің «Ашық жиналыстар» бөлімінде: https://hearings.ndbecology.gov.kz/Public/PubHearings/PublicHearingDetail?hearingId=31927, 20.03.2026 жылғы басылым;
2) жергілікті атқарушы органның (облыстың, республикалық маңызы бар қаланың, астананың) ресми интернет-ресурсында немесе әзірлеуші мемлекеттік органның ресми интернет-ресурсында:https://www.gov.kz/memleket/entities/atyrau-tabigat/press/news/details/1188430?lang=ru27.03.2026 жылғы басылым;
(ресми интернет-ресурстардыңатауы, сілтемелержәнежарияланғанкүні)
3) қоғамдықтың даулар басталған күнге дейін жиырма жұмыс күнінен кешіктірмей, бұқаралық ақпарат құралдарында, оның ішінде кемінде бір газетте және қатысы бар аумақтың шегінде толық немесе ішінара орналасқан тиісті әкімшілік – аумақтық бірліктердің (облыстың, республикалық маңызы бар қаланың, астананың) аумағында таратылатын кемінде бір теле-немесе радио арна арқылы бұқаралық ақпарат құралдарында:
«Дендер» газетінің 19.03.2026 жылғы №11 (8579). Газеттің сканерленген беттері осы қоғамдықтың дау хаттамасына 3-інші қосымшада берілген.
(газеттегі хабарландырудың атауын, нөмірін және жарияланған күнін көрсету, сондай-ақ газеттің сканерленген титулдық беті мен қоғамдықтың даулар өткізілетіндігі туралы хабарландыру берілген бетті қамтитын, сканерленген хабарландыруды қоса ұсыну)
«АТЫРАУ» телеарнасы, жалға алу күні 19.03.2026 жылы. Хабарландырудың бейнежазбасы https://youtu.be/Ljm5jBdP-Xw электрондық жеткізгіште ұсынылған. Эфирлік анықтамасы осы қоғамдықтың дау хаттамасына 4-інші қосымшада берілген.

(теле немесе радио арнаның атауын, хабарландыру жарияланған күнді көрсету, теле немесе радио арнада жарияланған қоғамдықтың даулар өткізілетіндігі туралы хабарландырудың бейне және аудио жазбасы бар электрондық жеткізгіш қоғамдықтың даулардың хаттамасына қоса тіркелуі (жариялануы) тиіс)

4) тиісті әкімшілік-аумақтық бірліктердің (облыстардың, республикалық маңызы бар қалалардың, астананың, аудандардың, облыстық және аудандық маңызы бар қалалардың, ауылдардың, кенттердің, ауылдық округтердің) аумағында мүдделі жұртшылық үшін колжетімді орындарда, мәтіндік хабарландыруды базардың ақпараттық тақтасына, Қазақтелеком ғимараттарына және Индербор кенті жалпы білім беретін мектебіне 3 дана хабарландыру. Осы қоғамдық тыңдау хаттамасына фотоматериалдар қоса беріледі. Фотоматериалдар осы қоғамдық тыңдау хаттамасына 5-інші қосымшада ұсынылған.

12. Қоғамдық тыңдауларға қатысушылардың шешімдері: Қоғамдық тыңдаулардың төрағасы – Мурзин Артур Табылдиевич, Индер ауданы әкімінің орынбасары. Қоғамдықтың тыңдаулардың хатшысы болып Умиткалиева Айгуль Аралбаевна, Индер аудандық кәсіпкерлік, өнеркәсіп және туризм бөлімінің басшысы тағайындалды. Дауыс беру нәтижелері: «қолдады»– **138 тіркелген қатысушылар**, «қарсы» – жоқ, «қалысқалды» – **жоқ**

(хатшыны таңдау туралы. Қоғамдық тыңдауларға қатысушылардың «қолдаймын», «қарсымын», «қалыс қаламын» деп дауыс бергендер санын көрсету)

Қоғамдық тыңдаулар регламенті:

1. Қоғамдық тыңдауларға қатысушыларды тіркеу 29.04.2026 жылы сағат 14:30-дан 15:00-ге дейін, 04.05.2026 жылысағат 14:05-тен 15:00-ге дейін;
2. Келісілген уақытта қоғамдық тыңдаулардың ашылуы;
3. Негізгі баяндамашының сөз сөйлеуі – презентацияға 20 минутқа дейін;
4. Қоғамдық тыңдаулар тақырыбы бойынша барлық сөйлеген сөздерден кейін-сұрақ-жауап уақыты. Сұрақтар нақты тұжырымдалуы, жобаның мәнін көрсетуі және қоғамдық тыңдау тақырыбына қатысы болуы керек;
5. Сұрақтарға жауаптар –1 сұрақ 5 минутқа дейін, жалпы талқылау 1,5 сағатқа дейін;
6. Бастамашыл сөз сөйлеушілер – 5-10 минутқа дейін;
7. Хаттаманы дайындау үшін бейнежазба жүргізіледі;
8. Қоғамдық тыңдауларды 15 минутқа дейін қорытындылау;
9. Қоғамдық тыңдаулар хаттамасын хатшы дайындайды және оған жиналыстың төрағасы мен хатшысы қол қояды.

Қоғамдық тыңдауларға қатысушылар регламентті бекітті: «қолдады» – **138 қатысушылар**, «қарсы» – **жоқ**, «қалыс қалды» – **жоқ**.

(регламентті бекіту туралы. Қоғамдық қатысушылардың санын көрсету: «қарсы емес», «қарсы», «қалыс қалды»)

«ZOOM» ақпараттық жүйесі арқылы Атырау облысы бойынша экология департаментінің бас маманы Ж.Ермекова, «АралТұз» өкілдері, Гулсим Галимжановна, Дмитрий, Майя есімді азаматтар қатынасты.

Осы Қағидалардың 23-тармағына сәйкес себептерін көрсете отырып, қоғамдық тыңдауларды жарамсыз деп тану туралы: қоғамдық тыңдауға мүдделі жұртшылықтың және жергілікті атқарушы органдар өкілдері қатысты. Қатынасқан мүдделі жұртшылықтың **басым көпшілігі қарсы** болды. **Жалпы «АралТұз» және «АралСода» ЖШС-ң жобалары бойынша халықтың пікірі қарсы.**

осы Қағидалардың 23-тармағына сәйкес себептерді көрсете отырып, қоғамдық Тыңдаулар өткізілмеді деп тану туралы. Қоғамдық тыңдауларға қатысушылардың «қолдаймын», «қарсымын», «қалыс қаламын» деп дауыс бергендер санын көрсету)

13. Барлық тыңдалған баяндамалар туралы мәліметтер: Жобалаушы, эколог – Асанов Даулет Асанович *(баяндамашының тегі, аты және әкесінің аты (бар болса), лауазымы, өкілі болып отырған ұйымның атауы).*

Тыңдаулар кезінде сөз сөйлегендер: ықтимал әсерлер және қабылданған табиғат қорғау іс-шаралары туралы, Асанов Д.А., презентация 15 слайдтан тұрады. *(баяндама тақырыбы, беттер, слайдтар, файлдар, плакаттар, сызбалар саны)*

Қоғамдық тыңдауларға шығарылғанпрезентациялары осы қоғамдық тыңдаулардың хаттамасына қоса беріледі (6-ншы қосымшада).

14. Қоғамдық тыңдаулар хаттамасының ажырамас бөлігі болып табылатын және қоғамдық тыңдаулар өткізілгенге дейін және өткізу кезінде келіп түскен барлық ескертулер мен ұсыныстарды қамтитын жиынтық кесте. Қоғамдық тыңдаулардың тақырыбына мүлде қатысы жоқ ескертулер мен ұсыныстар кестеге «қоғамдық тыңдаулардың тақырыбына қатысы жоқ» деген

белгімен енгізіледі. Қоғамдық тыңдауларға дейін түскен ескертулер мен ұсыныстардың жиынтық кестесі осы қоғамдық тыңдаулар хаттамасына 7-нші қосымшада ұсынылған, барысында келіп түскен ескертулер мен ұсыныстардың жиынтық кестесі – 8-інші қосымшада.

15. Қоғамдық тыңдауларға қатысушылардың қаралып отырған құжаттар мен тыңдалған баяндамалардың толықтығы мен түсіну үшін жеңілдігі тұрғысынан алғандағы сапасы жөніндегі пікірі, оларды жақсарту бойынша ұсынымдары: қоғамдық тыңдауларға қатысушылар тарапынан ескертулер мен ұсыныстар түскен болатын. (8-қосымшада)

(тегі, аты және әкесінің аты (бар болса), лауазымы, өкілі болып отырған ұйымның атауы, пікірлері мен ұсынымдары)

16. Қоғамдық тыңдаулар хаттамасына шағымдану Қазақстан Республикасының Әкімшілік рәсімдік-процестік кодексіне сәйкес сот және сотқа дейінгі тәртіппен мүмкін болады.

17. Қоғамдық тыңдаулардың төрағасы:
Индер ауданы әкімінің орынбасары:

Мурзин Артур Табылдиевич ______________ « 06» мамыр 2026 жыл

(тегі, аты және әкесінің аты (бар болса), лауазымы, өкілі болып табылатын ұйымның атауы, қолы, күні)

18. Хатшы:
Аудандық кәсіпкерлік, өнеркәсіп және туризм бөлімінің басшысы:

Умиткалиева Айгуль Аралбаевна ______________ « 06 » мамыр 2026 жыл

(тегі, аты және әкесінің аты (бар болса), лауазымы, өкілі болып табылатын ұйымның атауы, қолы, күні)

1 қосымша

Приложение 3.1.
к Правилам проведения
общественных слушаний

Форма письма-запроса от инициатора общественных слушаний на проведение общественных слушаний в местные исполнительные органы административно-территориальных единиц (района, города)

исходящий номер: 26491323001, Дата: 11.03.2026

(регистрационные данные письма, исходящий номер, дата)

Информируем Вас о: Осуществление государственной экологической экспертизы

(наименование в соответствии с пунктом 12 настоящих Правил)

Будет осуществляться на следующей территории: Атырауская область, Индерский район, Индерборская п.а., п.Индерборский

(территория воздействия, географические координаты участка)

Предоставляем перечень административно-территориальных единиц, на территорию которых может быть оказано воздействие, и на территории которых будут проведены общественные слушания: Ближайшая жилая зона (пос. Индерборский) расположена по прямой линии в 14,8 км от участка недр. Месторождение расположено вне населенных пунктов. Земли других населенных пунктов не затрагиваются.

Предмет общественных слушаний: Материалы для получения Экологического разрешения на воздействие к Плану горных работ на добычу поваренной соли на части месторождения оз.Индер в Атырауской области открытым способом (Переход на этап добычи ТОО «Аралсода» в границах лицензии на разведку ТПИ №1251-EL от 24 февраля 2021 года)

(тема, название общественных слушаний, предмет общественных слушаний в обязательном случае должен содержать точное наименование, место осуществления, срок намечаемой деятельности и наименование инициатора намечаемой деятельности

Просим согласовать нижеуказанные условия проведения общественных слушаний: Атырауская область, Индерский район, Индерборская п.а., п.Индерборский, Дом культуры по ул. Н. Мендигалиева, 47, а также онлайн посредством ЗУМ по ссылке: https://us06web.zoom.us/j/81038251765?pwd=Lf9SbaibWAt2pTaS2QLLXgYjureuvO.1 Идентификатор конференции: 810 3825 1765 Код доступа: 888918, 29.04.2026 12:00

(место, дата и время начала проведения общественных слушаний)

Место проведения общественных слушаний в населенном (-ых) пункте (-ах) обосновано их ближайшим расположением к территории намечаемой деятельности (14,8 км).

Объявление о проведении общественных слушаний на казахском и русском языках будет распространено следующими способами:
Газета Дендер; Телеканал «ATYRAÝ»

(наменование газеты, теле- и радиоканала, где будет размещено объявление)

информационный стенд Казахтелеком пос. Индерборский, общеобразовательная школа пос. Индерборский, рынок пос. Индерборский

(расположение мест, специально предназначенных для размещения печатных объявлений (доски объявлений)

Просим также подтвердить наличие технической возможности организации видеоконференцсвязи в ходе проведения общественных слушаний.

В соответствии с Экологическим кодексом Республики Казахстан и Правилами проведения общественных слушаний, общественные слушания проводятся под председательством представителя местного исполнительного органа соответствующей административно-территориальной единицы (района, города). Местный исполнительный орган обеспечивает видео- и аудиозапись открытого собрания общественных слушаний. Электронный носитель с видео- и аудиозаписью всего хода открытого собрания общественных слушаний с начала регистрации до закрытия общественных слушаний и подведением итогов слушаний, подлежит приобщению (публикации) к протоколу общественных слушаний.

В соответствии с требованиями законодательства просим обеспечить регистрацию участников общественных слушаний и видео- и аудиозапись общественных слушаний.»
Товарищество с ограниченной ответственностью "'АралСода'" (БИН: 150440026384), 8-776-669-93-38, balzhan.amirova@yasaiholding.com,

Представитель: Асанов Д.А. (8-777-148-53-39)

Составитель отчета о возможных воздействиях : ТОО «ECO-D»

(фамилия, имя и отчество (при наличии), должность, наименование организации представителем которой является, подпись, контактные данные инициатора общественных слушаний).

Приложение 3.
к Правилам проведения
общественных слушаний

Форма письма-ответа инициатору общественных слушаний от местных исполнительных органов административно-территориальных единиц (района, города) на проведение общественных слушаний

исходящий номер: 26491323001, Дата: 13.03.2026

(регистрационные данные письма, исходящий номер, дата)

«В ответ на Ваше письмо (исх. №26491323001, от 11.03.2026 (дата)) о согласовании предлагаемых Вами условий проведения общественных слушаний, сообщаем следующее:

«Согласовываем проведение общественных слушаний по предмету Материалы для получения Экологического разрешения на воздействие к Плану горных работ на добычу поваренной соли на части месторождения оз.Индер в Атырауской области открытым способом (Переход на этап добычи ТОО «Аралсода» в границах лицензии на разведку ТПИ №1251-EL от 24 февраля 2021 года), в предлагаемую Вами 29.04.2026 12:00, Атырауская область, Индерский район, Индерборская п.а., п.Индерборский, Дом культуры по ул. Н. Мендигалиева, 47, а также онлайн посредством ЗУМ по ссылке: https://us06web.zoom.us/j/81038251765?pwd=Lf9SbaibWAt2pTaS2QLLXgYjureuvO.1 Идентификатор конференции: 810 3825 1765 Код доступа: 888918(дату, место, время начала проведения общественных слушаний)»

(к причинам несогласования относятся: место проведения не относится к территории административно-территориальных единиц, на которую может быть оказано воздействие в результате осуществления намечаемой деятельности; дата и время проведения выпадает на выходные и/или праздничные дни, нерабочее время. "Поддерживаем, предложенные Вами способы распространения объявления о проведении общественных слушаний". или "Предлагаем дополнить (заменить) следующими способами, для более эффективного информирования общественности").

«Подтверждаем наличие технической возможности организации видеоконференцсвязи в ходе проведения общественных слушаний».

«Перечень заинтересованных государственных органов: 1. 2.»

Товарищество с ограниченной ответственностью '"АралСода"' (БИН: 150440026384), 8-776-669-93-38, balzhan.amirova@yasaiholding.com,

Представитель: Асанов Д.А. (8-777-148-53-39)

Составитель отчета о возможных воздействиях: ТОО «ECO-D»

(фамилия, имя и отчество (при наличии), должность, наименование организации представителем которой является, подпись, контактные данные инициатора общественных слушаний).

Қоғамдық тыңдауларды
өткізу қағидаларына
4-қосымша

Нысан

Индер көлі кен орнының бөлігінде ашық тәсілмен ас тұзын өндіру бойынша қоғамдық тыңдауларға қатысушылардың тіркеу парағы («Аралсода» ЖШС-і)

№ р/с	Қатысушының аты-жөні	Қатысушы санаты (мүдделі жұртшылықтың, жұртшылықтың, мемлекеттік органның өкілі, Бастамашы)	Байланыс телефон нөмірі	Қатысу форматы (жеке немесе конференц-байланыс арқылы)	Қолы (ашық жиналысқа қатысқан жағдайда)
1	2	3	4	5	6
1.	Нурумов Таңат	ОО Намыс	87711140008	жеке	
2.	Делеу Нассалбет	Аудан тұрғыны	8-775-459-4002	жеке	
3.	Кастерина Таскира	житель	87029004810	жеке	
4	Бисебаиет Қарасай	тұрғын (Индер)	87757163643	жеке	
5.	Б.Мерғалиева Ақмарал	тұрғын (Индер)	87028381549	жеке	
6.	Каракенова	ардагер		жеке	
7.	Муканов Марат	ардагер	87013056716	жеке	
8.	Жетібай Нұрдәулет	тұрғын (Индер)	87756250911	жеке	
9.	Ишанқанов Берік	қоғамдық кеңес мүшесі	87012761073	жеке	
10.	Өтешов Өтепберген	тұрғын (Индер)	8 –	жеке	
11	Қасиетов Ербол	тұрғын (Индер)	87757388761	жеке	
12.	Есқалиев Арман	тұрғын (Индер)	87762651988	жеке	
13.	Ихласов Ибатолла	тұрғын (Индер)	87014776930	жеке	
14.	Накесеев Нұрат	тұрғын (Индер)		жеке	

15.	Елмуханов Абзал	тұрғын (Индер)	87025106341	жеке	
16.	Утегенов Ерлан	тұрғын (Индер)	87754527879	жеке	
17.	Кенбаев Хасан	тұрғын (Индер)	87788752958	жеке	
18.	Нұрлағазиев Айбек	тұрғын (Индер)	87781407880	жеке	
19.	Жұркасимов Рашид	тұрғын (Индер)	87029693213	жеке	
20.	Кариев Аманжол	тұрғын (Индер)	87781142336	жеке	
21.	Фазылов Нұржан	тұрғын (Индер)	—	жеке	
22.	Тасбулат Аминол	тұрғын (Индер)	87782711630	жеке	
23.	Амангелды Ерасыл	волонтер	87775910795	жеке	
24.	Дюсубалиев Салим	Индер ТҮЗ	87022589694	жеке.	
25.	Құттыбай Асқар	тұрғын (Индер)	87753678808	жеке	
26.	Молдагалиев Құттыбай	тұрғын (Жарсуат)	87758832361	жеке	
27.	Отепов Адилбек	тұрғын (Индер)	87025761851	жеке	
28.	Садық Болат	тұрғын (Индер)	87025967016	жеке	
29.	Отепов Султан	тұрғын (Индер)	87764256401	жеке	
30	Қаратанов Әлім	тұрғын	87753911207	жеке	
31.	Алиманов Бауыржан	СальПром	87781448054	жеке	
32.	Адилбеков Нәлибек	тұрғын	—	жеке	
33.	Калымбер	тұрғын (Индер)	—	жеке	—

Атырау облысында Индер көлі кен орнының бөлігінде ашық тәсілмен ас тұзын өндіру бойынша тау-кен жұмыстарының («АралСода» ЖШС-нің №1251-EL қатты пайдалы қазбаларды барлауға арналған 2021 жылғы 24 ақпандағы лицензиясының шекаралары аясында өндіру кезеңіне көшуі) жоспарына Әсер етуге экологиялық рұқсат алу үшін материалдары бойынша ашық жиналыс түрінде қоғамдық тыңдауларға қатысушылардың тіркеу парағы

2026 ж. 29 ақпан

Индербор кенті

	№	Қатысушының аты-жөні	Қатысушы санаты (мүдделі жұртшылықтың, жұртшылықтың, мемлекеттік органның өкілі, Бастамашы)	Байланыс телефон нөмірі	Қатысу форматы (жеке немесе конференц-байланыс арқылы)	Қолы (ашық жиналысқа қатысқан жағдайда)
1	75.	Бөрсенғалиев Дәурен	Тұрғын	87022673387	жеке	[signature]
2	76.	Бақтигерей Жет	тұрғын	—	жеке	[signature]
3	77.	Хайдарлиев Мерхат	тұрғын	—	жеке	[signature]
4	78.	Жонкарбаев Манарбек	Тұрғын	87478995272	жеке	[signature]
5	79.	Алиев Нұрберген	Тұрғын	—	жеке	[signature]
6	80.	Бисенбаев Аманкелді	тұрғын	87759283349	жеке	[signature]
7	81.	Аронов Арман	тұрғын	87025048222	жеке	[signature]
8	82.	Питтебай Самиғолла	Тұрғын	8778746076	жеке	[signature]
9	83.	Чсен Мақсот	тұрғын	—	жеке	[signature]
10	84.	Маханов Тасболат	Тұрғын	87029207253	жеке	[signature]
11	85.	Саламат Куандық	тұрғын	87021887296	жеке	[signature]
12	86.	Куркджаев Ахмет	тұрғын	–	жеке	[signature]
13	87.	Каратанова Ләззат	журналист	–	жеке	[signature]

7

Атырау облысында Индер көлі кен орнының бөлігінде ашық тәсілмен ас тұзын өндіру бойынша тау-кен жұмыстарының («АралСода» ЖШС-нің №1251-EL қатты пайдалы қазбаларды барлауға арналған 2021 жылғы 24 ақпандағы лицензиясының шекаралары аясында өндіру кезеңіне көшуі) жоспарына Әсер етуге экологиялық рұқсат алу үшін материалдары бойынша ашық жиналыс түрінде қоғамдық тыңдауларға қатысушылардың тіркеу парағы

2026 ж. 29 ақпан — Индербор кенті

	№	Қатысушының аты-жөні	Қатысушы санаты (мүдделі жұртшылықтың, жұртшылықтың, мемлекеттік органның өкілі, Бастамашы)	Байланыс телефон нөмірі	Қатысу форматы (жеке немесе конференц-байланыс арқылы)	Қолы (ашық жиналысқа қатысқан жағдайда)
14	88.	Ғалым Сәметолла	тұрғын	—	жеке	[signature]
15	89.	Жолдасов Нұржан	тұрғын	—	жеке	[signature]
16	90.	Джітбаев Сәрсенбай	тұрғын	—	жеке	[signature]
17	91.	Утемов Максим	тұрғын	—	жеке	[signature]
18	92.	Қасқұлтанов Мұрат	тұрғын	—	жеке	[signature]
19	93.	Жанбыршиев Қуаныш	тұрғын	—	жеке	[signature]
	94.					
	95.					
	96.					
	97.					
	98.					
	99.					
	100.					

Қоғамдық тыңдаулар хаттамасына
2-нші қосымша

Атырау облысында Индер көлі кен орнының бөлігінде ашық тәсілмен ас тұзын өндіру бойынша тау-кен жұмыстарының («АралСода» ЖШС-нің №1251-EL қатты пайдалы қазбаларды барлауға арналған 2021 жылғы 24 ақпандағы лицензиясының шекаралары аясында өндіру кезеңіне көшуі) жоспарына Әсер етуге экологиялық рұқсат алу үшін материалдары бойынша ашық жиналыс түрінде қоғамдық тыңдауларға қатысушылардың тіркеу парағы

2026 ж. 29 ақпан — Индербор кенті

№	Қатысушының аты-жөні	Қатысушы санаты (мүдделі жұртшылықтың, жұртшылықтың, мемлекеттік органның өкілі, Бастамашы)	Байланыс телефон нөмірі	Қатысу форматы (жеке немесе конференц-байланыс арқылы)	Қолы (ашық жиналысқа қатысқан жағдайда)
1.	Мурзагалиев Николай	тұрғын	87789335372	жеке	[signature]
2.	Нақсиалиев Мейірман	Индер Бұз	87789172605	жеке	[signature]
3.	Малбетов Самигатта	тұрғын	–	жеке	[signature]
4.	Капашев Рафаэл	тұрғын	87766066692	жеке	[signature]
5.	Асанов Дәулет	эколог, шобалаушы	87771478333	жеке	[signature]
6.	Жаханов Әмірхан	„Арал сода"	87051235751	жеке	[signature]
7.	Байбусинов Серик	тұрғын	87759320552	жеке	[signature]
8.	Маханов Нұрбек	тұрғын	87013201773	жеке	[signature]
9.	Сатанов Аслан	тұрғын	–	жеке	[signature]
10.	Шаяхметов Канат	тұрғын	87781374954	жеке	[signature]

Атырау облысында Индер көлі кен орнының бөлігінде ашық тәсілмен ас тұзын өндіру бойынша тау-кен жұмыстарының («АралСода» ЖШС-нің №1251-EL қатты пайдалы қазбаларды барлауға арналған 2021 жылғы 24 ақпандағы лицензиясының шекаралары аясында өндіру кезеңіне көшуі) жоспарына Әсер етуге экологиялық рұқсат алу үшін материалдары бойынша ашық жиналыс түрінде қоғамдық тыңдауларға қатысушылардың тіркеу парағы

2026 ж. 29 ақпан — Индербор кенті

№	Қатысушының аты-жөні	Қатысушы санаты (мүдделі жұртшылықтың, жұртшылықтың, мемлекеттік органның өкілі, Бастамашы)	Байланыс телефон нөмірі	Қатысу форматы (жеке немесе конференц-байланыс арқылы)	Қолы (ашық жиналысқа қатысқан жағдайда)
11.	Капизов Айбек	тұрғын	87751565404	жеке	
12	Сатанов Алтынбек	тұрғын	—	жеке	
13.	Ғалсалимов Куанжан	тұрғын	87021170479	жеке	
14.	Нейірхан Сергей	тұрғын	87785701788	жеке	
15.	Қожабергенов Асылбек	тұрғын	87015737300	жеке	
16.	Шынжаров Байжан	тұрғын	87016402098	жеке	
17.	Калсалимов Амандос	тұрғын	—	жеке	
18.	Ихсанов Тілепберген	тұрғын	87753526458	жеке	
19.	Қарамсанов Асхат	тұрғын	—	жеке	
20.	Ұзақбаев Сансызбай	тұрғын (Ескімі)	87013257694	жеке	
21.	Досбаев Әділмар	тұрғын.	87751301444	жеке	
22.	Нуриев Ахметжан	тұрғын.	—	жеке	

Атырау облысында Индер көлі кен орнының бөлігінде ашық тәсілмен ас тұзын өндіру бойынша тау-кен жұмыстарының («АралСода» ЖШС-нің №1251-EL қатты пайдалы қазбаларды барлауға арналған 2021 жылғы 24 ақпандағы лицензиясының шекаралары аясында өндіру кезеңіне көшуі) жоспарына Әсер етуге экологиялық рұқсат алу үшін материалдары бойынша ашық жиналыс түрінде қоғамдық тыңдауларға қатысушылардың тіркеу парағы

2026 ж. 29 ақпан — Индербор кенті

№	Қатысушының аты-жөні	Қатысушы санаты (мүдделі жұртшылықтың, жұртшылықтың, мемлекеттік органның өкілі, Бастамашы)	Байланыс телефон нөмірі	Қатысу форматы (жеке немесе конференц-байланыс арқылы)	Қолы (ашық жиналысқа қатысқан жағдайда)
23.	Мұхамбетов Жанібек	тұрғын	87086584558	жеке	
24.	Тажиханов Ерлан	тұрғын	87789346575	жеке	
25.	Шакиров Арыстан	тұрғын	87024648641	жеке	
26.	Амантурлы Нанай	тұрғын	–	жеке	
27.	Абат Айбат	тұрғын	–	жеке	
28.					
29.					
30.					
31.					
32.					
33.					
34.					
35.					

Қоғамдық тыңдауларды
өткізу қағидаларына
4-қосымша

Нысан

Индер көлі кен орнының бөлігінде ашық тәсілмен ас тұзын өндіру бойынша қоғамдық тыңдауларға қатысушылардың тіркеу парағы («Аралсода» ЖШС-і)

№ р/с	Қатысушының аты-жөні	Қатысушы санаты (мүдделі жұртшылықтың, жұртшылықтың, мемлекеттік органның өкілі, Бастамашы)	Байланыс телефон нөмірі	Қатысу форматы (жеке немесе конференц-байланыс арқылы)	Қолы (ашық жиналысқа қатысқан жағдайда)
1	2	3	4	5	6
1.	Азиз Габдуллин	Ақиқат Бірлестігі	87775130035	жеке.	[signature]
2.	Нуров Е.	Қызылқоға депутат	87782334264	жеке	[signature]
3.	Нұрмағамбетов В	Атырау Қалалық Мәслихат		жеке.	[signature]
~~4.~~					
4.	Күрім Н.	тұрғын Индер	87055465059	жеке	[signature]
5.	Қонабердіұлы Т	тұрғын Индер	87711643959	жеке	[signature]
6.	Мухамедиаров Э.	тұрғын Индер	87024714443	жеке	[signature]
7.	Жуменов Р.	тұрғын Индер	87785321260	жеке	[signature]
8.	Досмезов Е.	тұрғын Индер		жеке	[signature]
9.	Балтенбаева Б.	тұрғын Индер	87785123936	жеке	[signature]
10.	Амирова Б	Арал Тұз экологі	87766699338	жеке	[signature]
11.	Тулепкалиев А.	Индер тұрғыны	87754619980	жеке	[signature]
12.	Нуднев А	Индер тұрғыны	87022473193	жеке	[signature]
13.	Жакиев Ж.	Тұрғын Индер		жеке.	[signature]

14.	Бегимов Б.	Индер Тұз	87085148820	жеке.	
15.	Демесов А.	Индер тұрғыны	87756030708	жеке	
16.	Мендешев Б.	Индер тұрғыны	87024891629	жеке.	
17.	Ахмед Ж.	Индер тұрғыны	87019134566	жеке	
18.	Мұхамғалиев Р.	Индер тұрғын	87756583112	жеке	
19.	Дюсебаева А.	Ішкі саясат		жеке	
20	Покеев С.	Ардагер.		жеке	
21	Махсутов А.	Индер Тұз	87751241451	жеке	
22	Сабиров Н.	Индер тұрғын	87014861941	жеке	
23	Курмангожин. М.	Индер тұрғын	87756184569	жеке	
24	Букаев Е	Атырау қала тұрғыны		жеке.	
25	Қамаугалиев Р.	Қоғамдық кеңестік	87014557172	жеке	
26	Жапенов А.	Индер тұрғын	87754309852	жеке	
27.	Ардабаев Д.	Индер Тұз	87022495311	жеке	
28.	Слукарин А.	Индер Тұз	87012643099	жеке.	
29	Кутаубин Н	тұрғын	87018309582	жеке	
30	Габдулина Л.	тұрғын		жеке	
31	[illegible]	тұрғын	870-18161283	[illegible]	
32	Сергей Г. К.	Тұр Әйел қоғамдары	87015772449	жеке	
33	Даумешкалиев Н.	депутат		жеке	
34	Ахмет Сұлтан Т	Волонтер "Глобус"	87783118361	жеке	
35	Алмаз Сабиров	тұрғын	7076991000	жеке	
36	Шигербаев Е.	тұрғын	87777468161	жеке	
37	Турегулов Н	Тұр 2014	87011780702	жеке	
38	Кабиров. А	Тұр 2014	87014872566	жеке	
39	Абылхасиев А	Тұрғын	87011801192	жеке	

40	Женисбаев А	Индер тұратын	8778 328 5574	жеке	
41	Ергалиулы Я.	Индер тұратын	8771 154 8586	жеке	
42	Сарбасов М.	Индер тұратын	8702 174 9802	жеке	
43	Ахмурзин О.	Индер тұратын		жеке.	
44	Ниеталиев Р.	Индер тұратын	87015671796	жеке	
45	Аюпов В.	Индер тұратын		жеке	
46	Досанбаев Н	Тұратын Индер	8778 144 8515	жеке	
47	Ражмагамбет	тұратын Индер		жеке	
48	Тұрганиев К.	тұратын Индер		жеке.	
49	Берков К	Индер ТКЗ		жеке	
50	Саурбаев М.	Тұратын Индер		жеке	
51	Жұмас Батыржан	Ардагер		жеке	
53					
54					
55					
56					
57					
58					
59					
60					
61					
62					
63					
64					
65					
66					

№11 (8579)
19 наурыз 2026 жыл
БЕЙСЕНБІ
Аптасына 1 рет шығады

Индер аудандық қоғамдық-саяси газет

Дендер

www.dender.kz

*РЕФЕРЕНДУМ

АРМЫСЫҢ, АТА ЗАҢ!

2-бет

АУДАНЫМЫЗДА ЖАҢА КОНСТИТУЦИЯ ЖОБАСЫН ТАҢДАУ МАҚСАТЫНДАҒЫ ЖАЛПЫҰЛТТЫҚ РЕФЕРЕНДУМ ЖОҒАРЫ ДЕҢГЕЙДЕ ЖӘНЕ АШЫҚ ӘРІ ӘДІЛ БОЛДЫ. БАРЛЫҚ ЗАҢ ТАЛАПТАРЫ МЕН ДЕМОКРАТИЯЛЫҚ НОРМАЛАР ҚАТАҢ САҚТАЛДЫ. БАРЛЫҚ РЕФЕРЕНДУМ УЧАСКЕЛЕРІ ЖАУАПКЕРШІЛІКПЕН ЖҰМЫС ЖАСАП, ХАЛЫҚҚА ҚАЛТҚЫСЫЗ ҚЫЗМЕТ ЕТТІ. ШАЛҒАЙДАҒЫ ҚЫСТАҚТАРҒА ДЕЙІН ТАҢДАУ ЖӘШІГІ ЖЕТІП, ДАУЫС БЕРДІ. ЖЕРГІЛІКТІ ЖҰРТ ҰЙЫМШЫЛДЫҚПЕН ҚАТЫСТЫ.

*Қаулы

2026 жылғы 15 наурызда қабылданған Қазақстан Республикасының Конституциясын іске асыру жөніндегі шаралар туралы

2026 жылғы 15 наурыздағы республикалық референдумда Қазақстан Республикасы Конституциясының қабылдануына байланысты **ҚАУЛЫ ЕТЕМІН:**

1. 2026 жылғы 15 наурыздағы республикалық референдумда қабылданған Қазақстан Республикасы Конституциясының (бұдан әрі – Қазақстан Республикасының Конституциясы) мәтіні «Егемен Қазақстан» және «Казахстанская правда» мерзімді баспа басылымдарында жариялансын.

2. 1995 жылғы 30 тамыздағы республикалық референдумда қабылданған Қазақстан Республикасы Конституциясының түпнұсқасы Қазақстан Республикасы Президентінің Архивіне сақтауға тапсырылсын.

3. Қазақстан Республикасы Конституциясының түпнұсқасы Қазақстан Республикасының Президентінде сақталады деп белгіленсін.

4. Орталық референдум комиссиясы Қазақстан Республикасы Конституциясының мәтінін Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің эталондық бақылау банкіне орналастыру үшін Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің «Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институты» шаруашылық жүргізу құқығындағы республикалық мемлекеттік кәсіпорнына жіберуді қамтамасыз етсін.

5. Қазақстан Республикасы Президентінің заң шығару бастамасымен Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің қарауына:

1) «Қазақстан Республикасының Президенті туралы» Конституциялық заң жобасы;

2) «Қазақстан Халық Кеңесі туралы» Конституциялық заң жобасы енгізілетіні айқындалсын.

6. Қазақстан Республикасы Президентінің Әкімшілігі мүдделі мемлекеттік органдармен бірлесіп, осы Жарлықтың 5-тармағында көзделген заңнамалық актілердің жобаларын әзірлеуді және Қазақстан Республикасы Президентінің қарауына енгізуді қамтамасыз етсін.

7. Қазақстан Республикасы Үкіметінің заң шығару бастамасымен Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің қарауына:

1) «Қазақстан Республикасы астанасының мәртебесі туралы» Конституциялық заң жобасы;

2) «Қазақстан Республикасының әкімшілік-аумақтық құрылысы туралы» Конституциялық заң жобасы енгізілетіні айқындалсын.

8. Қазақстан Республикасының Үкіметі, Қазақстан Республикасының орталық және жергілікті мемлекеттік органдары нормативтік құқықтық актілерді Қазақстан Республикасының Конституциясына сәйкес келтіру жөнінде қажетті шаралар қабылдасын.

9. Қазақстан Республикасының Үкіметі 2026 жылғы 7 сәуірге дейін Қазақстан Республикасының Конституциясын ілгерілету жөніндегі жоспарды бекітсін.

10. Осы Жарлықтың орындалуын бақылау Қазақстан Республикасы Президентінің Әкімшілігіне жүктелсін.

11. Осы Жарлық қол қойылған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі.

Қазақстан Республикасының Президенті **Қ.ТОҚАЕВ**

Астана, Ақорда, 2026 жылғы 17 наурыз
№ 1206

*Вашингтоннан хабарлайды

АМЕРИКАДАҒЫ РЕФЕРЕНДУМ

ВАШИНГТОН ҚАЛАСЫНДАҒЫ ҚАЗАҚСТАННЫҢ АМЕРИКА ҚҰРАМА ШТАТТАРЫНДАҒЫ ЕЛШІЛІГІ ЖАНЫНДАҒЫ УЧАСКЕДЕ ЖАҢА КОНСТИТУЦИЯНЫҢ ЖОБАСЫ БОЙЫНША РЕФЕРЕНДУМҒА ӨЗ ТАҢДАУЫМДЫ ЖАСАП, ДАУЫС БЕРДІМ.

Осы дауыс беру учаскесінің жұмысына үлес қосып, жауапты миссияны атқаруға арнайы іссапармен барғанымда байқағаным, алыс Америкадағы шет елде жүрген Қазақстан азаматтарының белсенділігі өте жоғары болды. Еліміздің елшілігі тарапынан да дауыс беруді ұйымдастыру жұмыстарында ерекше дайындық бары және бауырларымызды жылышыраймен қабылдап жатқаны көңілге қуаныш ұялатты. Оларға арнап, ұлттық тағам толы дастархан жайылды. Жалпы бұл референдум учаскесіне тіркелген 200-ге жуық адам кешкі 18:00-ге дейін дауыс беріп үлгерді.

Солардың бірі – «Болашақ» бағдарламасымен осы Вашингтон қаласында оқып жатқан Айгүл Игібаева. Ол өз сөзінде:

– Мен қаншама жыл заң шығарушы органда қызмет атқарып жүргендіктен бұл саяси науқанның маңыздылығын ерекше түсінемін. Бұрынғы Конституция заман талабына сай өз міндетін атқарды. Енді қоғам дамып бара жатыр. Сондықтан адам құқықтарын қорғайтын, болашаққа бағдар болатын жаңа Конституция қажет екені белгілі. Оның жобасымен таныса отырып, бүгін өз қалауымды жасадым, – деді.

Арнайы «Дендер» газеті үшін
Гүлсім ЕҢСЕПОВА,
ҚР Сыртқы істер министрлігінің өкілі,
бірінші сыныпты кеңесші рангіндегі дипломат

*Жыл басы

ҰЛЫСТЫҢ ҰЛЫ КҮНІМЕН!

ҚҰРМЕТТІ АУДАН ТҰРҒЫНДАРЫ ЖӘНЕ ҚОНАҚТАРЫ!

Сіздерді көктемнің шуағын ала келген Ұлыстың ұлы күні – Наурыз мейрамымен шын жүректен құттықтаймын!

Амал мерекесінен бастау алатын қастерлі әз Наурыз – қай кезде де еңсесі биік елдіктің, ырыс пен ынтымақтың өлшемі. Ежелден жаңару мен жасампаздықтың арқауы болған жаңа жыл басын халқымыз қашанда ақжарма тілекпен, кемел пейілмен ерекше қарсы алады.

Ақтың молаятын, күллі тіршілік атаулы жаңаратын ұлағаты мол дәстүрлі мейрам барлық жақсылықтың бастауы болғай! Әр шаңыраққа құт-береке, амандық, молшылық тілеймін!

Еліміз тыныш, халқымыз аман, іргеміз берік болсын!

Ұлыс оң болсын!

Құрметпен,
С.НЫСАНБАЕВ,
аудан әкімі

www.facebook.com/dender gazeti
E-mail: dender_gz10@mail.ru

Аңдатпа

КОДЕКСТІҢ ЖАҢАЛЫҒЫ НЕДЕ? 3-бетте
ЕРТЕГІ – ЕРТЕҢІҢ ҮШІН 9-бетте
ЕРТЕ АНЫҚТАСА, ЕМІ БАР 11-бетте

■ 24 НАУРЫЗ – ДҮНИЕЖҮЗІЛІК ТУБЕРКУЛЕЗГЕ ҚАРСЫ КҮРЕС КҮНІ

ЕРТЕ АНЫҚТАСА, ЕМІ БАР

ТУБЕРКУЛЕЗ ӘЛЕМДІК ДЕҢГЕЙДЕ ӨЛІМГЕ ӘКЕЛЕТІН 10 СЕБЕПТІҢ БІРІ БОЛЫП ТАБЫЛАДЫ. ДДҰ МӘЛІМЕТІНЕ СҮЙЕНСЕК, 2024 ЖЫЛЫ ТУБЕРКУЛЕЗДЕН 1,23 МИЛЛИОНҒА ЖУЫҚ АДАМ ҚАЙТЫС БОЛҒАН. АЛ АУДАНДА 2024 ЖЫЛМЕН САЛЫСТЫРҒАНДА БЫЛТЫР ТУБЕРКУЛЕЗБЕН СЫРҚАТТАНУШЫЛЫҚ ТӨМЕНДЕГЕН, ЖАСӨСПІРІМДЕР МЕН БАЛАЛАР АРАСЫНДА АУРУ ТІРКЕЛГЕН ЖОҚ.

Дегенмен туберкулез адамзатпен бірге жасасып келе жатқан дерт екенін ескерсек, өзекті мәселелердің бар екендігі анық. Әсіресе туберкулездің көп дәріге төзімді түрлерінің үлесі жоғары.

Санитариялық-эпидемиологиялық қызмет халық денсаулығын жақсарту бағытында санитариялық сауаттандыру шараларын жүргізуді күн тәртібінен түсірген емес. Бұл бағытта халықты ақпараттандыру жұмыстары үздіксіз жүргізіліп отырады. Сондай-ақ жыл сайын арнайы айлық өткізіледі.

Мәселен 24 наурыз – Дүниежүзілік туберкулезге қарсы күрес күні. Осыған орай, туберкулез дерті мен одан сақтанудың жолдары туралы ақпарат беруді жөн көрдік.

Туберкулез – бірнеше жүздеген жылдардан бері белгілі, әлемде ең көп тараған жұқпалы аурулардың бірі. Дегенмен кез келген аурудан сақтану және алдын алу жолдары болады. Ол үшін әрбір адам күнделікті өмірде туберкулездің алдын алу шараларын жақсы біліп және өзінің білімін қолдануы тиіс.

Туберкулезге жиі өкпе, сирек те болса туберкулезге ми, ми қабықшасы сүйек, буын, лимфа бездері, бүйрек, жыныс ағзалары, көз, ішек және басқа да ағзалар мен мүшелер шалдығады. Туберкулез таяқшалары ауа арқылы таралатындықтан сырқаттанушылар саны да көп болады. Өйткені туберкулезбен сырқат адам сөйлегенде, жөтелгенде, түшкіргенде миллиондаған туберкулез таяқшалары қоршаған ортаға шашырап тарайды және қоршаған ортада сақталады.

Көбінесе адам туберкулездің ашық түрімен ауыратын адаммен ұзақ қарым-қатынаста болғанда жұқтыратынын білген маңызды. Егер туберкулездің ашық түрімен ауыратын адам ұзақ уақыт нашар желденетін орында (пәтер, жұмыс орны, аурухана, абақты, көлік) болса, сол жердің ауасына туберкулез таяқшалары соншама көп тарап, басқа адамдардың тыныс ағзаларына түседі. Туберкулез негізінде осындай жолмен жұғады. Мұны ауа арқылы жұғу дейді.

Туберкулез ауруы басталғанда мынандай белгілер білінеді: жөтел, әлсіздік, дене қызуының көтерілуі, кеуде тұстың ауруы, тәбеттің, салмақтың, жұмысқа деген қабілеттің төмендеуі. Аурудың осындай негізгі белгілеріне адамдардың көбі көңіл бөліп, дәрігерге қарала қоймайды немесе өз бетімен ем қабылдай бастайды. Бұл аурудың асқынған түріне әкеледі. Жөтел – туберкулезге тән ең алғашқы белгілердің бірі. Егер жөтел 2 аптадан артыққа созылса, міндетті түрде тез арада жалпы медициналық мекемеге қаралу керек. Туберкулез дер кезінде анықталса, ем де нәтижелі болады.

Туберкулезді ерте анықтау – онымен күресудің негізгі бөлігі болып табылады. Флюорография, туберкулинді диагностика (Манту сынамасы), микробиологиялық зерттеулер туберкулезді ерте анықтаудың негізгі әдістері.

Флюорография – рентгенологиялық зерттеудің тәсілі және өкпе туберкулезін ерте анықтаудың нәтижелі әдістерінің бірі. Әрбір адам жылына 1 рет міндетті түрде осындай тексеруден өтуі керек. Айта кететін жайт, тексеруден жалтару айналадағы адамдардың ауруды жұқтыруына, жылдар бойына емделетін және мүгедектікпен, тіпті өліммен де аяқталатын аурудың ауыр түрлеріне әкеп соқтырады. Уақытылы анықталған туберкулезді емдеуге мүмкіндік бар.

Ал Манту, АТР (туберкулез рекомбинантты аллергенмен тестілеу) сынамасы балаларда туберкулез таяқшаларымен зақымдалуды және туберкулезбен науқастарды дер кезінде анықтау үшін қолданылады. Бұл – екпе емес, қауіпсіз диагностикалық тест.

Бүгінгі күні БЦЖ вакцинасы – балаларды туберкулезден және оның асқынуынан қорғайтын бірден-бір әдіс. Вакцинация аурушылық пен өлімді төмендетіп, туберкулездің ауыр түрінің дамуынан (менингитті, милиарды туберкулезді, казеозды өкпе қабынуын) қорғайды. Алайда екпеден бас тартатын ата-аналардың көбеюі өскелең ұрпақтың туберкулезден сақтануына кедергі келтіріп, денсаулықтарына қауіп төндіріп отыр.

Туберкулездің алдын алу үшін келесі сақтық шараларын білген жөн:

*туберкулездің белсенді түрімен ауыратын адаммен бірге ауасы тар бөлмеде көп уақыт өткізбеуге тырысу, үнемі желдету шараларын жүргізу және туберкулезбен ауыратын адаммен бір бөлмеде болуға мәжбүр болсаңыз, қорғаныш бетперделерін пайдалану;

*егер сіздің айналаңыздағы бір адам туберкулезге шалдыққаны жөнінде күдіктенсеңіз, оны дәрігерге қаралуға және толық ем алуға үгіттеу қажет;

*туберкулезге қарсы екпеден бас тартпау;

*туберкулезді ерте анықтау мақсатында жүргізілетін флюорографиялық тексерулерден, Манту, АТР сынамаларынан саналы түрде уақытылы өту.

Бұл шаралар науқастың отбасы мүшелерін, әсіресе балаларды, сондай-ақ туысқандар, жұмыстастар және қоғамның басқа мүшелерін туберкулезді жұқтыруы мен сырқаттануынан қорғайды.

Халықты туберкулезден қорғауға бағытталған мемлекет тарапынан жасалатын шараларды саналы түрде қабылдау, аталмыш аурудан сақтанудың шараларын жеке тұлғалық деңгейде орындау ғана туберкулезді жеңудің басты шарты.

А.ҚОСЫМБАЕВА,
аудандық санитариялық-эпидемиологиялық бақылау басқармасының басшысы

■ ТАЛАП

БАЛАЛАРДЫҢ ҚАУІПСІЗДІГІ ҮШІН

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРҒА ҚОЙЫЛАТЫН САНИТАРИЯЛЫҚ-ЭПИДЕМИОЛОГИЯЛЫҚ ҚАҒИДАЛАР ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУ МИНИСТРІНІҢ 2021 ЖЫЛҒЫ 9 ШІЛДЕДЕГІ №59 БҰЙРЫҒЫМЕН БЕКІТІЛГЕН.

Балабақша салуға арналған жер учаскесі көлік магистральдарынан қашықтықта бөлінеді. Қоршалған аумақта балалардың әрбір жас тобы үшін жеке ойын алаңдары және күн мен жауын-шашыннан қорғау үшін үш жағынан қоршалған көлеңке қалқа көзделеді. Жыл сайын көктем мезгілінде ойын алаңдарында құмды толық ауыстыру жүргізіледі. Балабақшаның жас ерекшелігіне байланысты топтық үй-жайларының құрамына киім шешетін бөлме, ойын, жатын бөлмесі, буфет-тарату орны, дәретхана кіреді. Бүлдіршін және мектепке дейінгі жастағы топтардың ойын бөлмелерінде 1 балаға кемінде 2,0 $м^2$, ал жатын бөлмелерінде 1 балаға кемінде 1,8 $м^2$ болуы тиіс.

Ойын, жатын бөлмелеріндегі жылыту жүйесінің радиаторлары терезе астындағы қуыстарда орналастырылады және тормен жабылады.

Мектепке дейінгі балалар ұйымдарында орталықтандырылған шаруашылық-ауыз су, ыстық сумен жабдықтау, су бұру, жылумен жабдықтау жарамды жағдайда көзделеді. Ыстық және суық су барлық ванналарға, себезгі бөлмелеріне, тұратын орындарындағы, медициналық мақсаттағы үй-жайлардағы қолжуғыштарға, сондай-ақ ас блогындағы араластырғыш қондырғысы бар қажетті технологиялық жабдықтарға тартылады. Обьектілерде ауыз су режимі ұйымдастырылады. Ауыз су, оның ішінде сыйымдылықтарға (графиндерге, шәйнектерге) өлшеп-құйылған және бөтелкедегі су сапасы мен қауіпсіздік көрсеткіштері бойынша нормалау құжаттарының талаптарына сәйкес келуі тиіс. Балабақшаның барлық бөлмелерінде қолайлы ауа температурасы мен жеткілікті жарық болуы керек. Үй-жайлардағы ауа температурасын бақылау термометрлердің көмегімен жүзеге асырылады. Мектепке дейінгі ұйымның барлық үй-жайлары күн сайын желдетілуі керек.

Шешінетін бөлмелер балалар мен қызметкерлердің сыртқы киімдеріне арналған шкафтармен жабдықталады. Балаларға арналған жиһазды таңдау балалардың өсуін ескере отырып жүргізіледі. Жатын бөлмелерде жеке стационарлық кереуеттер болуы керек. Бір жатын орынға кемінде үш төсек-орын жиынтығының болуы көзделеді.

Тамақтан уланудың алдын алу мақсатында ас блогында тоңазытқыш және технологиялық жабдықтардың, ыдыстардың, мүкәммалдың жеткілікті саны болуына, жуғыш және дезинфекциялық құралдармен қамтамасыз етілуіне, алынатын өнімдердің сапасына, оларды сақтау шарттарына, дайындау қағидалары мен өткізу мерзімдеріне санитариялық қағидалардың сақтауына, жеке гигиена ережелерін сақтауына күнделікті бақылауды жүзеге асырады. Балабақшалардың барлық үй-жайлары мен жабдықтары таза ұсталуы тиіс.

Мектепке дейінгі ұйымдардың топтарында ұжымдық иммунитетке қол жеткізу үшін балалардың жоспарлы профилактикалық екпелерімен қамтудың шекті деңгейі кемінде 90% деңгейде сақталуы керек. Сонымен қатар ауырған балаларды сауыққанша балабақшаға апаруға болмайды.

Ләззат КАНАПИНА,
аудандық санитариялық-эпидемиологиялық бақылау басқармасының жетекші маманы

■ ТӨТЕНШЕ ЖАҒДАЙ

АБАЙЛАҢЫЗ, МҰЗ ЖҰҚА!

КӨКТЕМГІ КҮННІҢ ШУАҒЫНЫҢ ӘСЕРІНЕН СУ АЙДЫНДАРЫНДАҒЫ МҰЗ ЖҰҚА ӘРІ ОСАЛ КҮЙГЕ ТҮСЕДІ. МҰНДАЙ УАҚЫТТА МҰЗҒА ШЫҒУ АСА ҚАУІПТІ.

Жеке қауіпсіздіктеріне немқұрайлық танытып, көктемгі жұқа мұзға шығу арқылы өмірлерін қауіп-қатерге тігетін адамдар да жоқ емес. Мұндай тәуекел тобына жолын қысқарту мақсатында мұздан өтушілер, мұз үстіне ойнауға шығатын балалар және мұз астынан балық аулайтын әуесқой балықшылар кіреді.

Су айдындарында келеңсіз жағдайлардың орын алуына жол бермеу, адам шығынын болдырмау мақсатында аудандық төтенше жағдайлар бөлімі балықшыларды өмірлерін тәуекелге тікпеуге шақырады.

Ата-аналарға өтініш: балаларыңыздың қараусыз су айдындарына жібермеңіздер.

Көп жағдайларда су айдындарында орын алатын трагедиялық оқиғалардың бірден-бір себепшісі – алкогольдік ішімдік. Ішімдік пайдаланған адамдардың төнген қауіпке саналы түрде әрекет ету мүмкіндігі төмендейді де төтенше жағдай кезінде қорғансыз, шарасыз күйге түседі.

Сіздің қауіпсіздігіңіз өзіңізге байланысты. Төтенше жағдай кезінде 101,112 нөміріне хабарланыз!

А.БАҚТИЯРОВ,
№5 өрт сөндіру бөлімінің бөлімше командирі

Орталықтан 4 бөлмелі үй сатылады. Меңдіғалиев к/сі, 2.
Тел: 8701 841 60 42

Басымызға түскен орны толмас қайғымызға ортақтасып, демеу болған барша ағайын- туыс, құда-жекжат, көрші-көлем, дос-жаран, ұжымдастарға әулетіміздің атынан ризашылығымызды білдіре отырып, асқар тау әкеміз, немере-жиендерінің ардақты атасы **Имашев Әділ Мұқамбетұлының** 40- күндік қадесі 28-ші наурыз күні өз шаңырағында өтетінін хабарлаймыз.

Балалары.
Мекен -жайы: Индербор кенті,Мусабаев көшесі, 4 үй

Аяулы ана, адал жар, немере-жиендерінің сүйікті әжесі **Қартабаева Нәсіп Дүзелбайқызының** 100 күндік қадесі 28 наурыз күні өз шаңырағы Аққала ауылы, Құсусанов көшесі, 7/1 үйде өтетінін хабарлаймыз.

Адыровтар әулеті

Қимас бауыр, асыл жар, ардақты әке, немере-жиендерінің сүйікті атасы **Сисенғалиев Талғат Қоңысбайұлының** 100 күндік қадесі 22 наурыз күні үлкен ұлы Қуаныштың шаңырағында (З.Қабдешов к/сі, 23 үй-разведка) өтеді.

Отбасы

Құрметті тұрғындар!

29.04.2026 ж. сағат 10.00-да Атырау облысы, Индер ауданы, Индербор кенті, Н. Меңдіғалиев көшесі, 47 мекенжайында орналасқан Мәдениет үйінің ғимаратында Атырау облысында Индер көлі кен орнының бөлігінде ашық тәсілмен ас тұзын өндіру бойынша тау-кен жұмыстарының («Аралтұз» АҚ-ының №1638-EL қатты пайдалы қазбаларды барлауға арналған 2022 жылғы 24 ақпандағы лицензиясының шекаралары аясында өндіру кезеңіне көшуі) жоспарына Әсер етуге экологиялық рұқсат алу үшін материалдары бойынша ашық жиналыс түрінде қоғамдық тыңдаулар өтеді.

Әсер ету аумағы: Атырау облысы, Индер ауданы, Индербор кенті.

Учаскенің бұрыштық нүктелерінің координаттары: 1) 48°29`20.8"с.е., 51°53`29.8"ш.б.; 2)"48°29`20.8" с.е., 51°53`49.2" ш.б.; 3) 48°29`12.7" с.е., 51°53`49.2" ш.б.; 4) 48°29`12.7" с.е., 51°53`29.8" ш.б.

Қатысушыларды тіркеу 1 сағат бұрын, жеке басын куәландыратын құжатты көрсеткен кезде жүргізіледі.

Тұрақты интернет байланысы болған жағдайда Zoom платформасы арқылы бейнеконференция (БКС) форматында қоғамдық тыңдауларға қосылуға болады. Төтенше жағдай немесе шектеу іс-шаралары, оның ішінде карантин енгізілген жағдайда, аталған қоғамдық тыңдаулар тек онлайн-форматта өткізілетін болады.

Конференцияға қатысу үшін төмендегі сілтеме арқылы өту қажет:

https://us06web.zoom.us/j/82745470051?pwd=GDaGsMXaoqTbRQ9zACLjoOnE6WIDqg.1 Конференция сәйкестендіргіші: 827 4547 0051. Құпиясөз: 519154

Бастамашы: «Аралтұз» АҚ-ы (БСН 940140000147). Қызылорда облысы, Арал ауданы, 120108, Жақсықылыш кенті, Д. Менделеев көшесі, 1, тел. 8-776-669-93-38, e-mail: balzhan.amirova@yasaiholding.com.

Материалдарды әзірлеуші: Асанов Д.А., Шығыс Қазақстан облысы, 070010, Өскемен қаласы, тел. 8-777-148-53-39, e-mail: assanovd87@mail.ru.

Жергілікті атқарушы орган: «Атырау облысының табиғи ресурстар және табиғат пайдалануды реттеу басқармасы» ММ-сі, Атырау қаласы, Әйтеке би көшесі, 77, тел. 8-(7122)-35-45-59, atr.priroda@atyrau.gov.kz, https://www.gov.kz/memleket/entities/atyrau-tabigat?lang=ru.

Жобалық құжаттама https://ndbecology.gov.kz/ Қоршаған орта мен табиғи ресурстар мониторингінің бірыңғай мемлекеттік жүйесінде және ЖАО сайтының https://www.gov.kz/memleket/entities/atyrau-tabigat?lang=ru «Қоғамдық тыңдаулар» бөлімінде орналастырылған.

Мүдделі жұртшылықтың ескертулері мен ұсыныстары қоғамдық тыңдаулар өтетін күнге дейін 3 жұмыс күнінен кешіктірмей «Атырау облысының табиғи ресурстар және табиғат пайдалануды реттеу басқармасы» ММ-сінің atr.priroda@atyrau.gov.kz поштасына немесе ҚОТРМБМЖ қабылданады.

Қосымша ақпаратты assanovd87@mail.ru, balzhan.amirova@yasaiholding.com электронды пошталары және 8-776-669-93-38, 8-777-148-53-39 телефондары арқылы алуға болады.

Уважаемые жители!

29.04.2026 года в 10.00 часов в здании Дома культуры пос. Индерборский по адресу: Атырауская область, Индерский район, пос. Индерборский, ул. Н. Мендигалиева, 47 пройдут общественные слушания в форме открытого собрания по материалам для получения Экологического разрешения на воздействие к Плану горных работ на добычу поваренной соли на части месторождения оз.Индер в Атырауской области открытым способом (Переход на этап добычи АО «Аралтуз» в границах лицензии на разведку ТПИ №1638-EL от 24 февраля 2022 года).

Территория воздействия: Атырауская область, Индерский район, пос. Индерборский.

Координаты угловых точек участка: 1) 48°29`20.8"с.ш., 51°53`29.8"в.д.; 2) 48°29`20.8" с.ш., 51°53`49.2" в.д.; 3) 48°29`12.7" с.ш., 51°53`49.2" в.д.; 4) 48°29`12.7" с.ш., 51°53`29.8" в.д.

Регистрация участников ведется за 1 час при предъявлении документа, удостоверяющего личность.

При наличии стабильного интернет-соединения доступно подключение на общественные слушания в формате видеоконференции (ВКС) посредством платформы Zoom. В случае введения чрезвычайного положения или ограничительных мероприятий, в том числе карантина данные общественные слушания будут проведены только в онлайн-формате.

Для участия в слушаниях необходимо пройти по ссылке:

https://us06web.zoom.us/j/82745470051?pwd=GDaGsMXaoqTbRQ9zACLjoOnE6WIDqg.1 Идентификатор конференции: 827 4547 0051. Код доступа: 519154

Инициатор: АО «Аралтуз» (БИН 940140000147). Кызылординская область, Аральский район, 120108, пос. Жаксыкылыш, ул. Д. Менделеева, 1В, тел. 8-776-669-93-38, e-mail: balzhan.amirova@yasaiholding.com.

Разработчик материалов: Асанов Д.А., Восточно-Казахстанская область, 070010, г. Усть-Каменогорск, тел. 8-777-148-53-39, e-mail: assanovd87@mail.ru.

Местный исполнительный орган: ГУ «Управление природных ресурсов и регулирования природопользования Атырауской области», г. Атырау, ул. Айтеке би, 77, тел. 8-(7122)-35-45-59, atr.priroda@atyrau.gov.kz, https://www.gov.kz/memleket/entities/atyrau-tabigat?lang=ru.

Документация по проекту размещена в Национальном банке данных о состоянии окружающей среды https://ndbecology.gov.kz/ и на сайте МИО https://www.gov.kz/memleket/entities/atyrau-tabigat?lang=ru, в разделе «Общественные слушания».

Замечания и предложения заинтересованной общественности принимаются не позднее 3-х рабочих дней до даты общественных слушаний в НБДООС либо на почту ГУ «Управление природных ресурсов и регулирования природопользования Атырауской области», atr.priroda@atyrau.gov.kz.

Дополнительную информацию можно получить по эл.адресам assanovd87@mail.ru, balzhan.amirova@yasaiholding.com и номерам телефона: 8-776-669-93-38, 8-777-148-53-39.

Құрметті тұрғындар!

29.04.2026 ж. сағат 12.00-де Атырау облысы, Индер ауданы, Индербор кенті, Н.Меңдіғалиев көшесі, 47 мекенжайында орналасқан Мәдениет үйінің ғимаратында Атырау облысында Индер көлі кен орнының бөлігінде ашық тәсілмен ас тұзын өндіру бойынша тау-кен жұмыстарының («Аралсода» ЖШС-нің №1251-EL қатты пайдалы қазбаларды барлауға арналған 2021 жылғы 24 ақпандағы лицензиясының шекаралары аясында өндіру кезеңіне көшуі) жоспарына Әсер етуге экологиялық рұқсат алу үшін материалдары бойынша ашық жиналыс түрінде қоғамдық тыңдаулар өтеді.

Әсер ету аумағы: Атырау облысы, Индер ауданы, Индербор кенті.

Учаскенің бұрыштық нүктелерінің координаттары: 1) 48°29`12.5" с.е., 51°57`13.4" ш.б.; 2) 48°29`12.5" с.е., 51°57`32.8" ш.б.; 3) 48°29`04.4" с.е., 51°57`32.8" ш.б.; 4) 48°29`04.4" с.е., 51°57`13.4" ш.б.

Қатысушыларды тіркеу 1 сағат бұрын, жеке басын куәландыратын құжатты көрсеткен кезде жүргізіледі.

Тұрақты интернет байланысы болған жағдайда Zoom платформасы арқылы бейнеконференция (БКС) форматында қоғамдық тыңдауларға қосылуға болады. Төтенше жағдай немесе шектеу іс-шаралары, оның ішінде карантин енгізілген жағдайда, аталған қоғамдық тыңдаулар тек онлайн-форматта өткізілетін болады.

Конференцияға қатысу үшін төмендегі сілтеме арқылы өту қажет:

https://us06web.zoom.us/j/81038251765?pwd=Lf9SbaibWAt2pTaS2QLLXgYjureuvO.1

Конференция сәйкестендіргіші: 810 3825 1765. Құпиясөз: 888918

Бастамашы: «АралСода» ЖШС-і (БСН 150440026384). Қызылорда облысы, Арал ауданы, 120108, Жақсықылыш кенті, Д. Менделеев, көшесі, 1В, тел. 8-776-669-93-38, e-mail: balzhan.amirova@yasaiholding.com.

Материалдарды әзірлеуші: «ECO-D» ЖШС-і, Шығыс Қазақстан облысы, Өскемен қаласы, Тимирязев көшесі, 179, НП2, тел. 8-777-148-53-39, e-mail: eco-d@inbox.ru.

Жергілікті атқарушы орган: «Атырау облысының табиғи ресурстар және табиғат пайдалануды реттеу басқармасы» ММ-сі, Атырау қаласы, Әйтеке би көшесі, 77, тел. 8-(7122)-35-45-59, atr.priroda@atyrau.gov.kz, https://www.gov.kz/memleket/entities/atyrau-tabigat?lang=ru.

Жобалық құжаттама https://ndbecology.gov.kz/ Қоршаған орта мен табиғи ресурстар мониторингінің бірыңғай мемлекеттік жүйесінде және ЖАО сайтының https://www.gov.kz/memleket/entities/atyrau-tabigat?lang=ru «Қоғамдық тыңдаулар» бөлімінде орналастырылған.

Мүдделі жұртшылықтың ескертулері мен ұсыныстары қоғамдық тыңдаулар өтетін күнге дейін 3 жұмыс күнінен кешіктірмей «Атырау облысының табиғи ресурстар және табиғат пайдалануды реттеу басқармасы» ММ-сінің atr.priroda@atyrau.gov.kz поштасына немесе ҚОТРМБМЖ қабылданады.

Қосымша ақпаратты eco-d@inbox.ru, balzhan.amirova@yasaiholding.com электронды пошталары және 8-776-669-93-38, 8-777-148-53-39 телефондары арқылы алуға болады.

Уважаемые жители!

29.04.2026 года в 12.00 часов в здании Дома культуры пос. Индерборский по адресу: Атырауская область, Индерский район, пос. Индерборский, ул. Н.Мендигалиева, 47 пройдут общественные слушания в форме открытого собрания по материалам для получения Экологического разрешения на воздействие к Плану горных работ на добычу поваренной соли на части месторождения оз.Индер в Атырауской области открытым способом (Переход на этап добычи ТОО «Аралсода» в границах лицензии на разведку ТПИ №1251-EL от 24 февраля 2021 года).

Территория воздействия: Атырауская область, Индерский район, пос. Индерборский.

Координаты угловых точек участка: 1) 48°29`12.5" с.ш., 51°57`13.4" в.д.; 2) 48°29`12.5" с.ш., 51°57`32.8" в.д.; 3) 48°29`04.4" с.ш., 51°57`32.8" в.д.; 4) 48°29`04.4" с.ш., 51°57`13.4" в.д.

Регистрация участников ведется за 1 час при предъявлении документа, удостоверяющего личность.

При наличии стабильного интернет-соединения доступно подключение на общественные слушания в формате видеоконференции (ВКС) посредством платформы Zoom. В случае введения чрезвычайного положения или ограничительных мероприятий, в том числе карантина данные общественные слушания будут проведены только в онлайн-формате.

Для участия в слушаниях необходимо пройти по ссылке:

https://us06web.zoom.us/j/81038251765?pwd=Lf9SbaibWAt2pTaS2QLLXgYjureuvO.1 Идентификатор конференции: 810 3825 1765. Код доступа: 888918.

Инициатор: ТОО «АралСода» (БИН 150440026384). Кызылординская область, Аральский район, 120108, пос. Жаксыкылыш, ул. Д. Менделеева, 1В, тел. 8-776-669-93-38, e-mail: balzhan.amirova@yasaiholding.com.

Разработчик материалов: ТОО «ECO-D» (БИН 240740029438), ВКО, г. Усть-Каменогорск, ул. Тимирязева, 179, НП2, телефон 8-777-148-53-39, e-mail: eco-d@inbox.ru.

Местный исполнительный орган: ГУ «Управление природных ресурсов и регулирования природопользования Атырауской области», г. Атырау, ул. Айтеке би, 77, тел. 8-(7122)-35-45-59, atr.priroda@atyrau.gov.kz, https://www.gov.kz/memleket/entities/atyrau-tabigat?lang=ru.

Документация по проекту размещена в Национальном банке данных о состоянии окружающей среды https://ndbecology.gov.kz/ и на сайте МИО https://www.gov.kz/memleket/entities/atyrau-tabigat?lang=ru, в разделе «Общественные слушания».

Замечания и предложения заинтересованной общественности принимаются не позднее 3-х рабочих дней до даты общественных слушаний в НБДООС либо на почту ГУ «Управление природных ресурсов и регулирования природопользования Атырауской области», atr.priroda@atyrau.gov.kz.

Дополнительную информацию можно получить по эл.адресам eco-d@inbox.ru, balzhan.amirova@yasaiholding.com и номерам телефона: 8-776-669-93-38, 8-777-148-53-39.

4 қосымша

«ҚАЗАҚСТАН» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ТЕЛЕРАДИОКОРПОРАЦИЯСЫ» АҚ
АТЫРАУ ОБЛЫСТЫҚ ФИЛИАЛЫ
АТЫРАУСКИЙ ОБЛАСТНОЙ ФИЛИАЛ
АО «РЕСПУБЛИКАНСКАЯ ТЕЛЕРАДИОКОРПОРАЦИЯ «КАЗАХСТАН»

ATYRAÝ

№ 01-05-52
19.03.26

ЭФИРНАЯ СПРАВКА

Настоящей справкой подтверждается, что 19 марта 2026 года в эфире телерадиоканала «ATYRAÝ» было размещение бегущей строки по заявке АО «АралСода» с текстом «29.04.2026ж. сағат 12.00-де Атырау облысы, Индер ауданы, Индербор кенті,Н. Меңдіғалиев көшесі, 47 мекенжайында орналасқан Мәдениет үйінің ғимаратында Атырау облысында Индер көлі кен орнының бөлігінде ашық тәсілмен ас тұзын өндіру бойынша тау-кен жұмыстарының жоспарына Әсер етуге экологиялық рұқсат алу үшін материалдары бойынша ашық жиналыс түрінде қоғамдық тыңдаулар өтеді. Әсер ету аумағы: Атырау облысы, Индер ауданы, Индербор кенті. Конференцияға қатысу үшін төмендегі сілтеме арқылы өту қажет: https://us06web.zoom.us/j/81038251765?pwd=Lf9SbaibWAt2pTaS2QLLXgYjureuvO.1 Конференция сәйкестендіргіші: 810 3825 1765. Құпиясөз: 888918 Бастамашы: «АралСода» ЖШС-і (БСН 150440026384). Қызылорда облысы, Арал ауданы, 120108, Жақсықылыш кенті, Д. Менделеев, көшесі, 1В,тел. 8-776-669-93-38, e-mail: balzhan.amirova@yasaiholding.com. Материалдарды әзірлеуші: «ECO-D» ЖШС-і (№02811Р лиц. 13.08.2024ж. ҚР ЭМ берген , Шығыс Қазақстан облысы, Өскемен қаласы, Тимирязев көшесі, 179, НП2, тел. 8-777-148-53-39. e-mail: eco-d@inbox.ru. Жергілікті атқарушы орган: «Атырау облысының табиғи ресурстар және табиғат пайдалануды реттеу басқармасы» ММ-сі, Атырау қаласы, Әйтеке би көшесі, 77, тел. 8-(7122)-35-45-59. Жобалық құжаттама https://ndbecology.gov.kz/Қоршаған орта мен табиғи ресурстар мониторингінің бірыңғай мемлекеттік жүйесінде және ЖАО сайтының https://www.gov.kz/memleket/entities/atyrau-tabigat?lang=ru«Қоғамдық тыңдаулар» бөлімінде орналастырылған. Мүдделі жұртшылықтың ескертулері мен ұсыныстары қоғамдық тыңдаулар өтетін күнге дейін 3 жұмыс күнінен кешіктірмей «Атырау облысының табиғи ресурстар және табиғат пайдалануды реттеу басқармасы» ММ-сінің atr.priroda@atyrau.gov.kzпоштасына немесе ҚОТРМБМЖқабылданады. Қосымша ақпаратты eco-d@inbox.ru, balzhan.amirova@yasaiholding.comэлектронды пошталары және 8-776-669-93-38, 8-777-148-53-39телефондары арқылы алуға болады **на казахском языке.**

29.04.2026года в 12.00 часов в здании Дома культуры пос. Индерборский по адресу: Атырауская область, Индерский район, пос. Индерборский, ул. Н. Мендигалиева, 47 пройдут общественные слушания в форме открытого собрания по материалам для получения Экологического разрешения на воздействие к Плану горных работ на добычу поваренной соли на части месторождения оз.Индер в Атырауской области открытым способом. Для участия в слушаниях необходимо пройти по ссылке: https://us06web.zoom.us/j/81038251765?pwd=Lf9SbaibWAt2pTaS2QLLXgYjureuvO.1 Идентификатор конференции: 810 3825 1765. Код доступа: 888918. Инициатор: ТОО «АралСода» (БИН 150440026384). Кызылординская область, Аральский район, 120108, пос. Жаксыкылыш, ул. Д. Менделеева, 1В, тел. 8-776-669-93-38, e-mail: balzhan.amirova@yasaiholding.com. Разработчик материалов: ТОО «ECO-D» (лиц№02811Р от 13.08.2024г. выд. МЭ РК) (БИН 240740029438), ВКО, г. Усть-Каменогорск, ул. Тимирязева, 179, НП2, телефон 8-777-148-53-39, e-mail: eco-d@inbox.ru. Местный исполнительный орган: ГУ «Управление природных ресурсов и регулирования природопользования Атырауской области», г. Атырау, ул. Айтеке би, 77, тел. 8-(7122)-35-45-59. Документация по проекту размещена в Национальном банке данных о состоянии окружающей средыhttps://ndbecology.gov.kz/ и на сайте МИО https://www.gov.kz/memleket/entities/atyrau-tabigat?lang=ru, в разделе «Общественные слушания». Замечания и предложения заинтересованной общественности принимаются не позднее 3-х рабочих дней до даты общественных слушаний в НБДООС либо на почту ГУ «Управление природных ресурсов и регулирования природопользования Атырауской области», atr.priroda@atyrau.gov.kz. Дополнительную информацию можно получить по эл.адресам eco-d@inbox.ru, balzhan.amirova@yasaiholding.com и номерам телефона: 8-776-669-93-38, 8-777-148-53-39 **на русском языке согласно заявке**.

000012

Директор **Т.Р.Утегулов**

Исп: Ж.Жумаханова
Тел.: 8(712 2) 956828

Қазақстан Республикасы
060005, Атырау қаласы,
Ж.Молдағалиев көшесі, 29в

Республика Казахстан
060005, город Атырау,
ул. Ж.Молдагалиев, 29в

Fax. 8 - 7122 - 95 - 68 - 22
E-mail.qazaqstan.atyray@mail.ru

5 қосымша

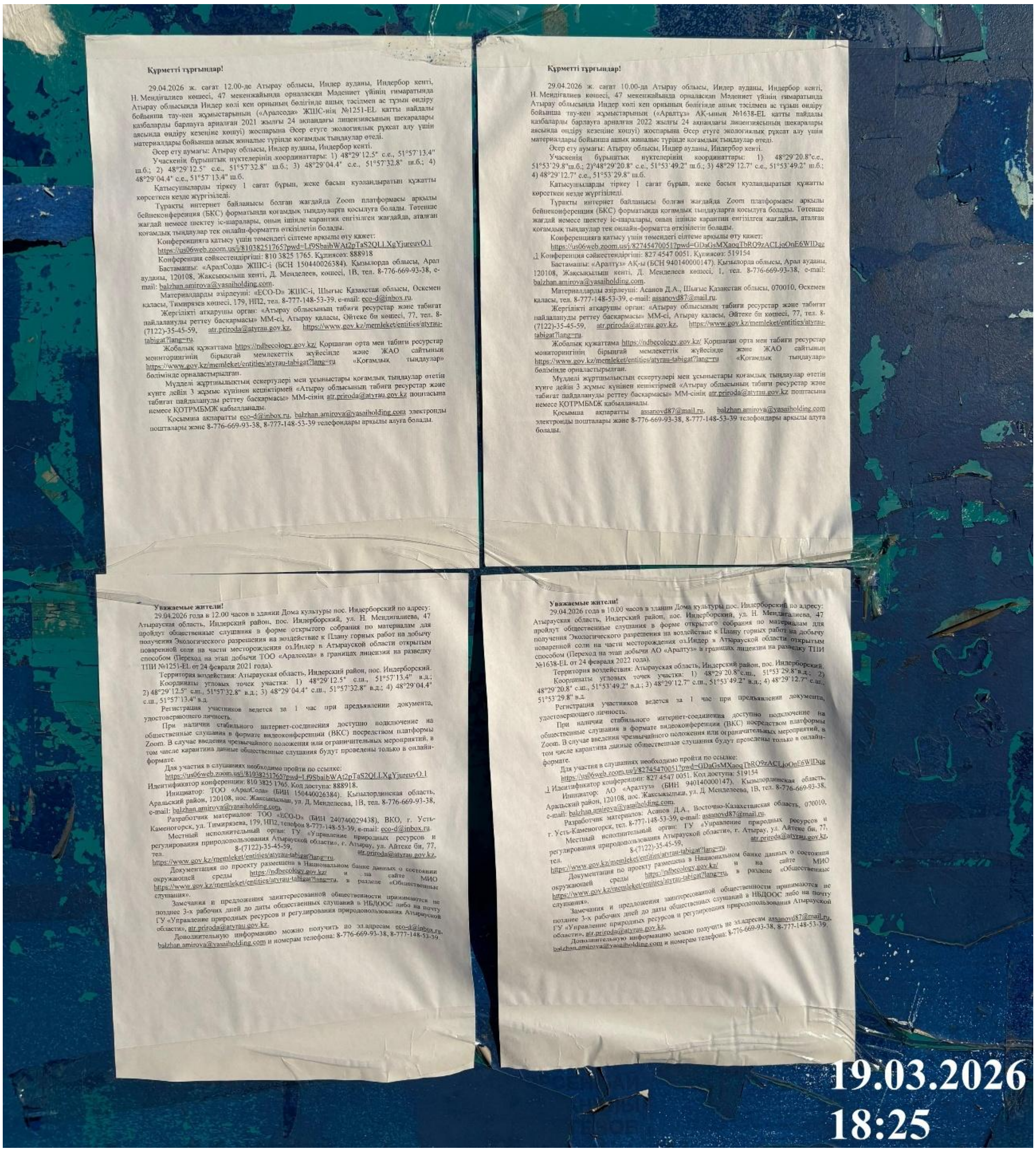
Құрметті тұрғындар!
Құрметті тұрғындар!
Уважаемые жители!
Уважаемые жители!
19.03.2026
18:25

19.03.2026
18:50

19.03.2026
18:50
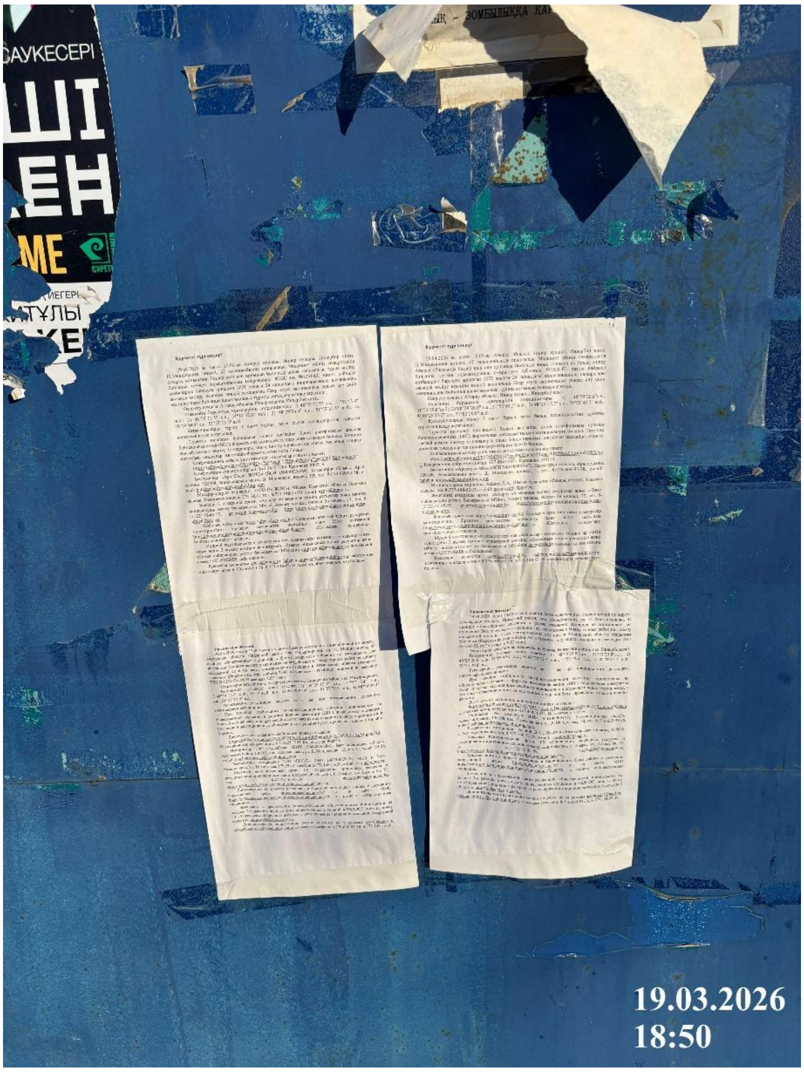
19.03.2026
18:50

БІЛІМ ОРДАСЫНА ҚОШ КЕЛДІҢІЗДЕР!
19.03.2026
18:45

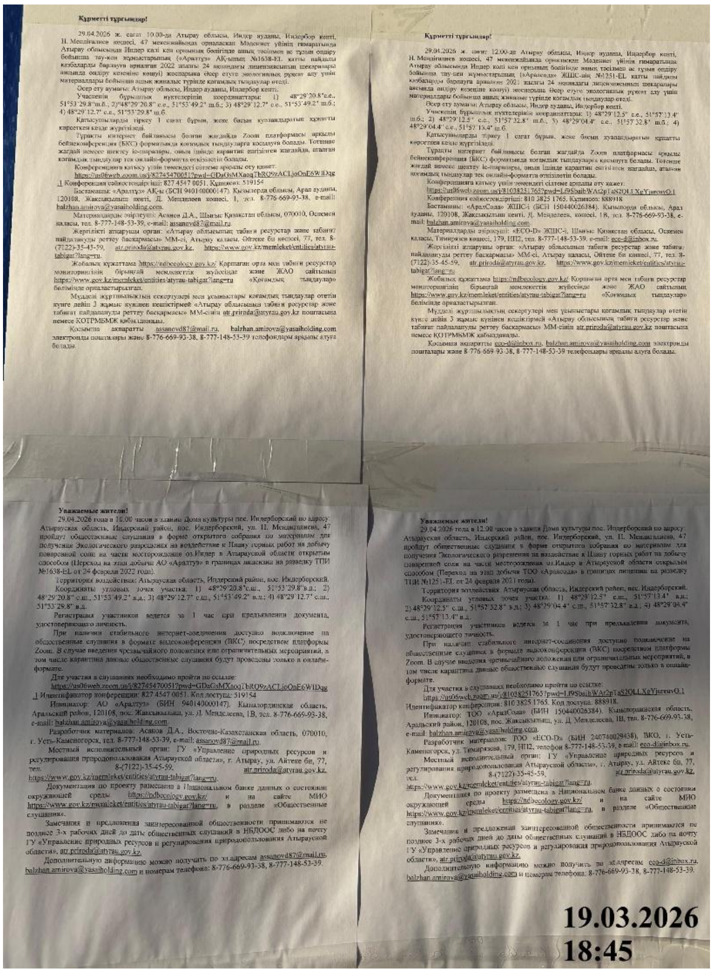
Құрметті тұрғындар!
Құрметті тұрғындар!
Уважаемые жители!
Уважаемые жители!
19.03.2026
18:45

6 қосымша

13.08.2024 жылғы № 02811Р
ТАБИҒАТТЫ ҚОРҒАУДЫ ЖОБАЛАУҒА ЖӘНЕ НОРМАЛАУҒА АРНАЛҒАН ЛИЦЕНЗИЯСЫ

ECO-D ENVIRONMENTAL DESIGN

ARALSODA

Атырау облысында Индер көлі кен орнының бөлігінде ашық тәсілмен ас тұзын өндіру бойынша тау-кен жұмыстарының («Аралсода» ЖШС-нің №1251-EL қатты пайдалы қазбаларды барлауға арналған 2021 жылғы 24 ақпандағы лицензиясының шекаралары аясында өндіру кезеңіне көшуі) жоспарына

ӘСЕР ЕТУГЕ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ РҰҚСАТ АЛУҒА АРНАЛҒАН МАТЕРИАЛДАРЫ

Көзделіп отырған іс-шараның бастамашысы — «АралСода» жауапкершілігі шектеулі серіктестігі

Индерборкенті, 2026 жыл

- **«ECO-D» ЖШС-і**
- 8-777-148-53-39, eco-d@inbox.ru

1

Материалдарды әзірлеу мақсаты

25.12.2025 жылғы № KZ17VWF00488441
ҚОӘБ қамту аясын және (немесе) көзделіп отырған қызметтің ықпал ету скринингін айқындау туралы қорытындысы

II санатты нысанға әсер етуге экологиялық рұқсатын алу қажет

Қоғамдық тыңдауларға шығарылатын материалдар (ҚР ЭК-нің 122-бабы):
- ✓ «Қоршаған ортаны қорғау» бөлімі;
- ✓ жол берілетін шығарындылар нормативтерінің жобасы;
- ✓ қалдықтарды басқару бағдарламасы;
- ✓ өндірістік экологиялық бақылау бағдарламасы;
- ✓ қоршаған ортаны қорғау жөніндегі іс-шаралар жоспары.

2

Жобаның негіздемесі

«АралСода» ЖШС-і кәсіпорны «Индер көлі» кен орнының бір бөлігінде №1251-EL ҚПҚ (қатты пайдалы қазбалар) барлау лицензиясының шегінде ас тұзын өндіру кезеңіне өту туралы шешім қабылдады. Индер көлі – көл түріндегі ең ірі ас тұзы кен орны болып табылады.

Тұздың химиялық құрамы «Тағамдық ас тұзы. Техникалық шарттар» ҚР СТ 51574-2003 сәйкес:

Сынамалау аралығы, м	Құрамы, %									
	$NaCl$	H_2O	K^+	Ca^{2+}	Mg^{2+}	SO_4^{2-}	Br^+	B^+	Fe_2O_3	Na_2SO_4
0 – 3	**96,94**	**0,77**	**0,07**	**0,18**	**0,08**	**0,40**	**0,014**	**0,002**	**0,015**	-
3 -10	96,94	0,90	0,06	0,21	0,08	0,47	0,013	0,002	0,015	-
10 – кен орнының түбіне дейін	93,58	1,62	0,07	0,69	0,09	1,65	0,005	0,002	0,015	-

3

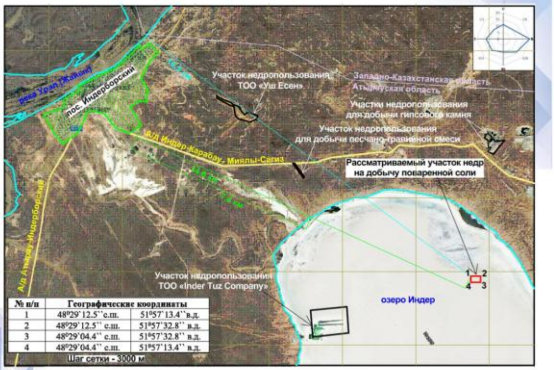

4

Жобаның негізгі мәліметтері

КСРО МҚК (Мемлекеттік қорлар жөніндегі комиссия) 18.03.1981 жылғы №8729 хаттамасымен бекітілген «Индер көлі» кен орнының ас тұзы қорлары:

Қорлардың мың тонналағы санаты			
A	Жылы	C_1	C_2
Баланстық			
64 175	138 075	485 065	414 974

Лицензияланған жер қойнауы учаскесінің шегінде 1276,16 мың тонна (997,0 мың м³) көлеміндегі C_1 санаты блогы бойынша қорлар өндіруге жатады, оның ішінде:

- 375,0 мың т/ 292,9 мың м³ пысықталатын болады
- 901,16 мың т / 704,1 мың м³ ұзартуға қалдырылады

5

Жобаның негізгі мәліметтері

- Тағамдық және техникалық тұзды өндіру үшін
- Жер қойнауы учаскесінің ауданы – 9,97 га
- Жылына тұз өндіру: 37,0 мың т / 28,9 мың м³
- Жұмыс тәртібі: сәуірден қарашаға дейін

2026-2035 жылдарға арналған тау-кен жұмыстарының жоспары әзірленді.

Өндіру әдісі:
- 30 см тереңдікке дейін суық фрезамен;
- экскаватормен төменгі горизонттардан тұзды алу.

Өндіру тереңдігі – 3 м.

Пайдалы қазбалар сусыздандыру алаңында уақытша сақталады және одан әрі тұтынушыларға сатуға жіберіледі.

6

АУА БАССЕЙНІ

Нормалау кезеңі – 10 жыл (2026 жылдан 2035 жылға дейін).
Өндіру процесінде 9 ұйымдастырылмаған (№ 6001-6009) және 1 ұйымдастырылған (№ 0001) ластаушы заттар шығарындыларының көздері болады.
Атмосфераға ластаушы заттардың мөлшері келесіні құрайды:

Атауы	Ластаушы заттардың мөлшері, т/жыл	
	Кәсіпорын бойынша барлығы	Нормалауға жататындар (Экологиялық кодекстің 202-бабының 17-тармағы)
Барлығы:	***136.06584***	***135.64734***
Қатты:	135.14069	135.12469
Газ тәріздес:	0.92515	0.52265
Ластаушы заттар саны:	**14**	**12**

Негізгі ластаушы зат:
1. Натрий хлориді (Ас тұзы) – 135,092 т/жыл (қауіптіліктің класы 3)

7

АУА БАССЕЙНІ

Шығарындыларды азайту жөніндегі шаралар:
- 30 см тереңдікке дейін фрезамен өндіру;
- шикізаттың ылғалдылығы 15-20% болғандықтан, қосымша шаңды басуды ұйымдастыру қажет емес;
- 500 м СҚА (санитарлық-қорғау аймағын) қамтамасыз ету;
- СҚА шекарасында атмосфералық сапасына мониторинг жүргізу;
- Индер көлінің жағалауында және Индербор кентінің шетінде өндіру кезеңінде атмосфералық ауаға профилактикалық бақылау жүргізу.

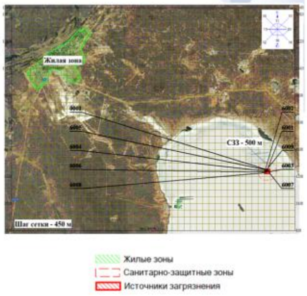

8

СУ РЕСУРСТАРЫ

СУ БАЛАНСЫ

Ауыз су: тасымалданбалы 0,6 м³/тәулігіне, 144 м³/жыл

Техникалық су: қажет емес.

Жер үсті және жер асты су объектілерінен су алу **қарастырылмайды**.

«Ұлттық геологиялық қызметі» АҚ-ның 28.01.2026 жылғы №ЗТ-2026-00194270 хатына сәйкес қарастырылып отырған жер қойнауы учаскесінің координаттары шегінде жер асты сулары **жоқ.**

Тау-кен жұмыстарының жоспары «Жайық-Каспий бассейндік су ресурстарын реттеу, қорғау және пайдалану жөніндегі инспекциясы» РММ-мен 30.01.2026 жылғы №KZ40VRC00026795 қорытындысымен **келісілді**.

9

ӨНДІРІС ЖӘНЕ ТҰТЫНУ ҚАЛДЫҚТАРЫ

Учаскені игеру кезеңіндегі қалдықтар
51,8008 т/жыл

Қатты-тұрмыстық қалдықтар
(коды 20 03 01)
жылына 1,8 т

Дәнекерлеу электродтарының күйіктері
(коды 12 01 13)
0,0008 т/жыл

Металл сынықтары
(коды 17 04 05)
50 т/жыл

10

ӨСІМДІКТЕР ЖӘНЕ ЖАНУАРЛАР ӘЛЕМІ

- ✓ «Атырау облыстық орман шаруашылығы және жануарлар дүниесі аумақтық инспекциясы» РММ-сінің 02.12.2025 жылғы № ЖТ-2025-04211031 хатына сәйкес қарастырылып отырған учаскеде ЕҚТА, мемлекеттік орман қорының жерлері және Қазақстан Республикасының Қызыл кітабына енгізілген өсімдіктер мен жануарлардың сирек кездесетін түрлері **жоқ**.
- ✓ «Қоршаған ортаны қорғау» бөлімі бар тау-кен жұмыстарының жоспары Инспекцияның 17.02.2026 жылғы №ЗТ-2026-00632336 хатымен **келісілді**.

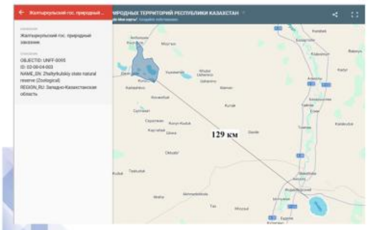

«Ауыл шаруашылығы және жер қатынастары басқармасының Индер аудандық ветеринариялық станциясы» ШЖҚ КМК-ның 01.12.2025 жылғы № 01-20/456 хатына сәйкес, өндіру учаскесінің шегінде және одан 1000 м радиуста күйдіргі ошақтары мен мал қорымдары **жоқ**.

11

ӨНДІРІСТІК ЭКОЛОГИЯЛЫҚ БАҚЫЛАУ

Атмосфералық ауа: СҚА шекарасында 1 нүктеде: жалпы шаң.
Жер үсті сулары: Индер көлінде 1 нүктеде: мұнай өнімдері.
Топырақ жамылғысы: Индер көлінің жанында 1 нүктеде: натрий хлориді.
Шудың әсер етуі: СҚА шекарасында 1 нүктеде.

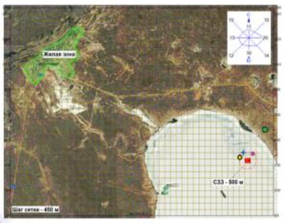

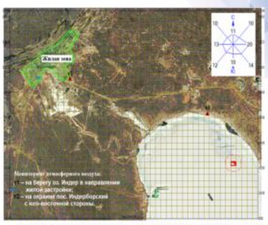

Условные обозначения:
- точка мониторинга атмосферного воздуха
- точка мониторинга шумового воздействия
- точка мониторинга поверхностных вод
- точка мониторинга почвенного покрова

Атмосфералық ауаның профилактикалық мониторингі:
2 нүктеде: Индер көлінің жағасында және Индербор кентінің шетінде: жалпы шаң бойынша.

12

2026-2035 жылдарға арналған қоршаған ортаны қорғау жөніндегі іс-шаралар жоспары

№ р/с	Іс-шараның атауы	Объект нысаны	Қаржыландыру көлемі, мың теңге	Іс-шарадан күтілетін экологиялық әсер
1	СҚА шекарасындағы атмосфералық ауа сапасын бақылау	Кен орны	1000	Атмосфералық ауаның нормативтен тыс ластану тәуекелін төмендету
2	Тұрғын үй аумағының шекарасындағы және Индер көлінің жағасындағы атмосфералық ауаның жағдайын бақылау.	Кен орны	2000	Атмосфералық ауаның нормативтен тыс ластану тәуекелін төмендету
3	Индер көлінің жер үсті суларының жай-күйін бақылау.	Индер көлінің жер үсті сулары	1000	Жер үсті суларының нормадан тыс ластану қаупін азайту
4	Арнайы техникалар мен автокөліктерден ЖЖМ төгілуін алдын алу	Кен орны	500	Топырақтың және жер үсті суларының мұнай өнімдерімен ластануын болдырмау
5	Топырақ беті жағдайын бақылау	Кен орны	1000	Топырақ жамылғысының нормативтен тыс ластану қаупін азайту

13

ҚОРЫТЫНДЫЛАР

Осы жобаны іске асыру кезіндегі күтілетін шығарындылар тұрғын аймақтан қашық орналасуына байланысты атмосфера сапасын нашарлатпайды. Нысанның ықтимал әсері 500 м СҚА (санитарлық-қорғау аймағы) шегінен шықпайды.
«Индер аудандық жер қатынастары, сәулет және қала құрылысы бөлімі» ММ-нің 02.06.2025 жылғы № ЗТ-2025-01525303 хатына сәйкес, Индер көлі Индербор кентінің шекарасынан 6,6 км қашықтықта орналасқан. Демек, кен орны елді мекендердің жерлеріне кірмейді.
Тікелей сызық бойынша Индербор кентінің тұрғын аймағы Индер көлінен 7,4 км, ал жер қойнауы учаскесінен 14,8 км қашықтықта орналасқан.

Тау-кен жұмыстарының жоспары «Жайық-Каспий бассейндік су ресурстарын реттеу, қорғау және пайдалану жөніндегі инспекциясы» РММ-мен 30.01.2026 жылғы №KZ40VRC00026795 қорытындысымен **келісілді**. Жерүсті және жерасты су объектілерінен су алу көзделмейді. Төгінділер жоқ.

Барлық қалдықтар мамандандырылған ұйымдармен шарт бойынша әкетуге жатады.

Өндіру кезеңінде уәкілетті мемлекеттік органмен келісілген өсімдіктер мен жануарлар дүниесіне әсерді азайту жөніндегі іс-шаралар көзделеді.

14

Назарларыңызға рахмет!

ARALSODA

Көзделіп отырған іс-шараның бастамашысы:
«АралСода» ЖШС-і
БСН 150440026384
Заңды мекен-жайы: Қызылорда облысы, Арал ауданы, 120108, Жақсықылыш кенті, Д. Менделеев көшесі, 1В
Тел. +7 (7273) 41 05 07, 8-776-669-93-38
e-mail: balzhan.amirova@yasaiholding.com

ECO-D ENVIRONMENTAL DESIGN

Материалдарды әзірлеуші:
«ECO-D» ЖШС-і
БСН 240740029438
Заңды мекен-жайы: Шығыс Қазақстан облысы, Өскемен қаласы, Тимирязев көшесі, 179, тұрғын емес үй-жай 2.
Телефоны: 8-777-148-53-39
e-mail: eco-d@inbox.ru

15

7 қосымша

*Қоғамдық тыңдаулар **алдында** келіп түскен ескертулер мен ұсыныстардың жиынтық кестесі:*

р/с №	Қатысушылардың ескертулері мен ұсыныстары (қатысушының тегі, аты, әкесінің аты (бар болса), лауазымы, өкілі болып отырған ұйымның атауы)	Ескертулер мен ұсыныстарға жауаптар (жауап берушінің тегі, аты, әкесінің аты (бар болса) және/немесе лауазымы, өкілі болып отырған ұйымның атауы)	Ескерту (алынып тасталған/алынбаған ескерту немесе ұсыныс, «қоғамдық тыңдау тақырыбына қатысы жоқ»)
Ескертулер мен ұсыныстар жоқ.			

8 қосымша

Қоғамдық тыңдаулар ***барысында*** *түскен ескертулер мен ұсыныстардың жиынтық кестесі*

р/с №	Қатысушылардың ескертулері мен ұсыныстары (қатысушының тегі, аты, әкесінің аты (бар болса), лауазымы, өкілі болып отырған ұйымның атауы)	Ескертулер мен ұсыныстарға жауаптар (жауап берушінің тегі, аты, әкесінің аты (бар болса) және/немесе лауазымы, өкілі болып отырған ұйымның атауы)	Ескерту (алынып тасталған/алынбаған ескерту немесе ұсыныс, «қоғамдық тыңдау тақырыбына қатысы жоқ»)
1	**Жамбыл Дауталиев, жергілікті тұрғын, аудандық қоғамдық кеңес төрағасы:** 1. Сіз маған осы соданы өндіру технологиясын айтып жіберсеңіз? Қалай өндіріледі? Неден өндіріледі? 2. Соданы алу үшін: 1) тұзды көлдің рапасын сорып алу керек, сосын оны алып үлкен бассейнге құйып қояды — технология бойынша айтып отырмын сізге. Сол су әбден буланып, суы кеткеннен кейін астында кристаллизация болады. Сол кристаллизацияға химиялық заттар қосу арқылы сода өндіріледі. Яғни, тұздың бетіндегі аз рапаны сіздер үлкен бассейнге сорып алайын деп жатырсыздар. Ол жаңағы тұз өндіруден де сорақы болып кетеді. Сондықтан бұл процесс біздің жерге бармайды. Біздің көлге құятын екі-үш азғантай бұлақ бар. Жаңбырлы су жақсы болса, кішкене көбейеді. Ал оны сіздер үлкен комбинат салып, суды сорып алсаңыздар, көлдің бетінде ештеңе қалмайды.	**Асанов Дәулет, компания өкілі:** 1. Дәл қазір мына жерде жоба бойынша тек қана қазбалау жұмыстары қарастырылып жатыр, өңдеу емес. Жаңа айтып өттім, ең беткі жағын арнайы фрезалармен аламыз. Соларды әкеліп, жердің бетінен шамамен 30 см тереңдікке дейін қазбалап аламыз, одан кейінгісін 3 метр тереңдікке дейін кәдімгі экскаватормен аламыз. Тұзды алғаннан кейін осы участок ішінде сусыздандыруға арналған уақытша алаң болады, сол жерде қойып, рапасы біраз аққаннан кейін әрі қарай көлікке тиеп, регламент жасауға, тексеріске жіберуге алатын боламыз. **2. Жаханов Өміржан, «АралТұз» ЖШС-ң құрылыс және әлеуметтік обьектілер жөніндегі директоры:** Біз бұл жерге сода шығарамыз деп айтып жатқан жоқпыз. Сіз қазір басқа жаққа кетіп бара жатырсыз. Мекеменің аты «Аралсода» болғандықтан, біз сода шығарамыз деп отырған жоқпыз. Біз қазір басқа өнімдерді шығарамыз. Рапаны пайдаланбаймыз. Жаңа Су кодексі бойынша көлдегі рапаны пайдалануға мүмкіндік жоқ. Сондықтан біз оны пайдаланбаймыз да, оған тиіспейміз. Қазір жоғары технологиялық өнімдер бар: ваннаға арналған тұз, таблеткаланған, малға арналған престелген тұз.	
2.	**Шынғазиев Байжан, Бөдене ауылының тұрғыны:** Ауданда дайын өнім бар ИндерТұз мекемесінде алда жібере бер.	**Жаханов Өміржан, «АралТұз» ЖШС-ң құрылыс және әлеуметтік обьектілер жөніндегі директоры:** Шетелге ондай түрімен жібере алмаймыз.	
3.	**Жамбыл Дауталиев, жергілікті тұрғын, аудандық қоғамдық кеңес төрағасы:** Неге сіздер екі компания болып бөлініп отыр: «Аралтұз» және «Аралсода»? Екеуінің айырмашылығы қандай? Екеуі бір мекеме ме, әлде бөлек пе? Егер «Аралтұз» түсінікті — тұз шығару, басты міндеті сол болса, «Аралсода» не үшін, соны түсіндіріп беріңіз?	**Дәулет Асанов, компания өкілі:** Бұл үлкен холдингтің ішінде екі компания, екеуі бауырлас компания. Неге бөліп отырсыздар дейсіздер, өйткені алғаш рет шығарған кезде осы Индер көлі бойынша мемлекет дайын кен орны ретінде шығарғанда, аукционда осы екі компания лицензиялық учаскелерге ие болды. Қазіргі таңда міне осындай технологиямен кіреміз деп өткен жолы тыңдауда да айттым, бірақ нақты айта алмаймыз, өйткені қазір біз технологиялық регламент жасауымыз керек. Сол технологиялық регламент жасалғаннан кейін барып білетін боламыз: қандай фабрика	

27

		келеді, қай жерде тұрады? Сіз айтып отырғаныңыз — сіз кішкене келешекке кетіп отырсыз, оның бәрі келешектегі жоспарлар. Бірақ дәл қазір сізге осы жерде осындай фабрика болады деп айта алмаймыз. Екі компания екі түрлі өндіріспен айналысады, бірақ дәл қазір нақты регламент жоқ. Регламент келген соң айта аламыз. Мақсат — жер алу емес, мақсат — дұрыс өндіріс ашу. Қазір өздеріңіз көріп отырсыздар, «Индертұз» компаниясы сияқты тұзды шығарып алып, сусыздандыру жасап, шетке шығарып, кептіріп, одан кейін техникалық түрде сату. Біз ондай өндіріске қазір көңіл бөліп отырған жоқпыз. Өйткені біздің мақсат — өткен жолы айтып өттік — тұздың басқа түрлерін шығару, сапасы жоғары, бағасы жоғары тұз өндіру. Жаңа сіз айтып отырған сусыздандыру алаңы судың бәрін төгіп жатыр деп — енді оның бәрі істеліп жатқан процесс. Соның бәрі сол жерде жүзеге асады. Ол тіпті бүгін картада да прудтарында көрініп тұр. Енді дәл қазір «рапа кетті, қашты, жоғалды» деп айтуға келмейді. Жақсықылышта сіз айтып отырғандай, жаңағы прудтар болады деген — оның бәрі бар, рапа ешқайда қашқан жоқ. «Аралтұз» компаниясы сол жерде 100 жыл болды өндіріп жатқанына. Рапаны жоқ қылу ешбір компанияның мүддесіне келмейді. Керісінше, ол мүддесіне қарсы келеді. Ертең күні сен рапаның суының бәрін құртып алсаң, кен орнынан айрыласың. Ал ұзақ уақытқа жұмыс жасаймын дейтін компания рапаны баласындай күтеді. Ол енді өндіріске дұрыс көзқараспен қарайтын кез келген бизнес солай қарастырады. Өйткені рапаның деңгейі дұрыс, сенің балансыңдағы тұздың қайтадан шығуы да соған байланысты болады.	
4	**Танат Нурумов, Атырау қаласының тұрғыны, «Намыс» Атырау облыстық каратэ-до федерациясы» қоғамдық бірлестігінің басшысы:** 1.Сіз жаңа айтып тұрған «мен осындай гарантия беремін, өтпеймін, сөйтпеймін» деген сөздерді бізге айта алмайсыз, себебі сіз мемлекеттік мекеме емессіз, сіз — жекеменшік мекемесіз. Ол жерде жекеменшік мекеме болғаннан кейін «Аралсода», «Аралтұз», тағы бірдеңе — «алик-малик-шарик» болып кетті. Сондықтан бұл жерде сіздің жаңағы сөзіңіз біртүрлі, алдау сияқты болып көрінеді. Сіз бізге келіп «мен Индер тұзды көліне жауап беремін» деген сөздеріңіз өтірікке жақындайды. Себебі сіздер Индер тұзды көлін «ерекше қорғалатын аймақтан» қорғалмайтын аймаққа шығарып жіберген кезде, мына жерде жазылып тұр — тек қана телефондық опрос жасағансыздар. Біреуге телефон соғасыздар, олар «ия, ия» деп айтады, сіздер Индер тұзын түгелімен жойып жіберсеңіздер де, рұқсат деп қарап	**Жаханов Өміржан, «АралТұз» ЖШС-ң құрылыс және әлеуметтік обьектілер жөніндегі директоры:** Ол кісіде сұрақ жоқ, тек ұсыныс. Ұсынысты қағаз жүзінде жібере салыңыз. **Дәулет Асанов, компания өкілі**: Біріншіден, сіздің айтып отырғаныңызға сенсек, арнайы компания инвестициямен келіп, мақсат қойып отырғаны осы көлді құрту сияқты болып көрініп тұр. Сіз айтып отырған ұсынысыңыз — тыңдауды тоқтату керек деп. Әр қоғамдық тыңдау нақты тақырып бойынша өтеді. Қазір, тұзды өңдеу емес, тек қана қазбалау жұмыстары қарастырылып жатыр. Сондықтан «сендер мына жерге өндірісті әкеліп тұрған жоқсыздар, қысқартыңдар» деген — орынсыз нәрсе. Қоғамдық тыңдаудың қағидасы бар. Қоғамдық тыңдау өткізудің қағидалары бар. Сол жерде қоғамдық тыңдау не себепті өтпейтіні нақты жазылған. Жергілікті атқарушы орган, доклад, тұрғындар болмаса, онда тыңдау өтпейді деп танылады. Бірақ тағы да айтып өтейін: өндіріс жағын қарап	

28

	отырады. Сондықтан мына жердің өзінде-ақ ең басынан өтірік көрініп тұр сіздерде. Жекеменшік компания бізге ешқандай гарантия бере алмайды, қоғамдық тыңдауды тоқтатайық. 2. Сіздер жаңағы басқа жерде 2009 жылдан бері салынып жатқан мекемелеріңіз қазір жұмыс жасап тұр ма? Бұрын басқа жерге инвестиция жасап көрдіңіздер ме? 3. Біз инвесторлардың көрім пайдасын, мысалы, Доссордан Ғазиз ағамыз келіп тұр ғой, ENSS деген алпауыт мекеме бар, инвестордың көкесі. Бірақ Доссорға барғанда, дәретхана көшеде, су жоқ, үйлердің бәрі быт-шыт, су екінші этаждан жоғары көтерілмейді. Ол жерде 30 жыл бойы мұнай өндіріліп жатыр. Сіздің мекемеңіз келіп Индердегі көгалдандырады дегенге сеніп тұрған жоқпын. 4. Мына жерде жазылып тұр ғой, тізбеден алып тастау үшін қоғамдық тыңдау өткізу тапсырылмайды деп. Ал сіздер қоғамдық тыңдауды өткізбейсіздер?	отырған жоқпыз, ол келешекте болатын нәрсе. Біз қазір дәл сізге айта алмаймыз, мына жерде мынадай өндіріс тұрады деп. Бұл — келешектегі жоспар. Қазір тек қана қазбалау жұмыстары қарастырылып жатыр.	
5.	**Шынғазиев Байжан, Бөдене ауылының тұрғыны:** Өткен жолы сіздер тұз өндіреміз деп айттыңыздар ғой. Егер екеуі егіз компания болса, екінші «Аралсода» компаниясының не қажеті бар? Өткенде сіздерге айтылды ғой: егер екеуі егіз компания болса, онда екінші «Аралсода» компаниясының не қажеті бар? Өткенде сіздерге айтылдығой, мына жерде халық отказ берді, «екіншісін жасамай-аққояйық» дедік. 100 пайыз гарантия бересіздер ме халық жиналмайтынына? Жиналмады, ал айтыңызшы. Енді не деп тұрсыздар? Өткенде Нұрхан сөйлейді дейсіздер, оны қайдан танисыздар?		
6.	**Бақытжан Құнас, аудандық ардагерлер кеңесінің төрағасы:** Сіздер ешқандай жауап беріп тұрған жоқсыздар. Сіз Көкшетаудағы мекемесіз, жоба жасайтын. Енді неге мына кісі үшін жауап бересіз? Мен сода шығармаймын, анау-мынау дейсіз?	**Дәулет Асанов, компания өкілі:** Мен сіздерге заңды түрде жауап беріп тұрмын, сіздер эмоциямен айтып тұрсыздар.	
7.	**Танат Нурумов, Атырау қаласының тұрғыны, «Намыс» Атырау облыстық каратэ-до федерациясы» қоғамдық бірлестігінің басшысы:** Сіздің жобаңыз договор бойынша ғой. Қайдан білесіз ол кісі не жасайын деп отырғанын? Білмейсіз ғой сіз.	**Дәулет Асанов, компания өкілі:** Жаңа айтып отырсыз, «қалай шығады» деп. Содан кейін сіздердің айтуларыңызға сенсек, жеке бір компания келе салып, әншейін шығара салды деген сияқты. Негізі ерекше қорғалатын табиғи аймақтың тізбесіне қосатын да, шығаратын да мемлекет — жергілікті атқарушы орган емес, орталық атқарушы органдар, министрліктер.	
8.	**Шынғазиев Байжан, Бөдене ауылының тұрғыны:** Халықтың келісімі қайда? Мен қарсымын.	**Дәулет Асанов, компания өкілі:** Ол жерде «халықпен келісім» деген ештеңе жоқ. Ондайды айтпай-ақ қойыңыз.	
9.	**Шынғазиев Байжан, Бөдене ауылының тұрғыны:** Неге?	**Дәулет Асанов, компания өкілі:** Солай. Қағидаларында «халықпен келіседі» деген міндетті түрде көрсетілмеген. Оны мен де	

		бекіткен жоқпын, сіздер де бекіткен жоқсыздар. Заң бар, болды. Ол жерде мемлекет өзі жұмысын жасайды да, өзі шешімін шығарады. Бұл жерде ешкімнің несі жоқ. Ертең келіп сұрамайды: «Айналайын, сен қарсысың ба, қалай қарайсың?» деп. Өздері шығарады.	
10.	**Шыңғазиев Байжан, Бөдене ауылының тұрғыны:** Хат жіберді деді ғо, Атырау облысы әкімдігіне, экологиясына келісімін алып, ерекше қорғалатын аймақтан шығарылсын деп. Бірақ телефонмен халықпен келісіліп, рұқсат алынды дейді, бірақ заңда телефонмен сауалнама жүргізіледі деген жоқ. Жоғарыда отырған кісілер соны біле тұра, экологиялық зонадан алып тастауды дұрыс деп ойлайсыз ба?	**Дәулет Асанов, компания өкілі**:Мен тек қана заңмен айта аламын. Менің өз көзқарасымнан заң өзгермейді, аға. Ерекше қорғалатын табиғи аймақтарға кіргізу де, шығару да — заңнама құжаты, ол — Үкіметтің постановлениесі. Оның бәрі арнайы заңмен жасалады. Нормативтік құқықтық актілер туралы заң бар. Соның ішінде жазылған әрбір заңнама қабылданған кезде «общественный слушание» емес, «общественный обсуждение» деген түсінік бар. «Общественный обсуждение» дегентүсініктіңзаннамадане екені нақты анықтамасы жоқ. Бізде Экологиялық кодекс бойынша екі анықтама бар: ресми түрде өткізілетін процедура — общественный слушание, одан бөлек публичный обсуждение деген бар. Оны қалай өткізу — нақты қағидада белгіленген: бір, екі, үш деп нақты жазылған. Ал мына жерде заңды жазған кезде біреу шатасып «қоғамдық талқылау» дегенді қосып жіберген. Екі түрлі заңдық нәрсенің орнына үшінші нәрсе шыққан. Оны қалай өткізу керек, қалай жасау керек — ешқандай регламенті жоқ заңнамада. Өздеріңіз ашып қарауға болады. Сондықтан өткізген кезде кім қалай өткізеді, солай өткізе береді.	
11.	**Танат Нурумов, Атырау қаласының тұрғыны, «Намыс» Атырау облыстық каратэ-до федерациясы» қоғамдық бірлестігінің басшысы:** Бауырым, неге халықпен кездеспедің? Азамат ретінде неге халықпен осындай кездесу өткізіп жібермедің? Кіммен кездестің, неше адаммен кездестің?	**«АралСода» компаниясының экологы, Балжан Амирова:** Қоғамдық тыңдау алдында бірнеше рет кездесу өткізген болатынбыз. Осы жерде қатысқан адамдар жоққа шығармайды деп ойлаймын. Кездесулер әкімдік арқылы жергілікті тұрғындармен болған. **Мурзин Артур, аудан әкімінің орынбасары:** Біз осыған дейін, жылдың аяғында, бұл кісілерге өзім ұсыныс бергенмін: қоғамдық тыңдау алдында халықтың алдына келіп, өз жобаларыңызбен таныстырыңыздар, қандай жоба болады, қанша адам жұмыспен қамтылады, жалпы Индерге келу ойларыңыз қандай — деп. Бұл кісілер келді, ағаларымыз қатысты, 30 шақты адам қатысты. Одан бөлек қоғамдық кеңес мүшелерімен де аудан әкімдігінің залында онлайн түрде кездесті. Хаттама бар. Ол кезде де қоғамдық кеңес тарапынан ұсыныстар берілді.	
12.	**Каражанова Ляззат, «Ақжайық» газетінің тілшісі:** Ұсыныстар орындалдыма?	**Мурзин Артур, аудан әкімінің орынбасары:**Оны қоғамдық кеңес қадағалайды.	
13.	**Мурзин Артур Табылдыұлы, қоғамдық тыңдау төрағасы, аудан әкімінің орынбасары:**Сұрақтарыңызға жауап	Көпшілігі: Жоқ, ала алмай жатырмыз.	

30

	алып жатырсыздарма?		
14.	**Мұқанов Марат, зейнеткер, эколог-маман:** Өзімді таныстырып кетейін. Мұқанов Марат Ғаппасұлы боламын. Атырау облыстық экология департаментінде 16 жыл жұмыс жасадым. Оның ішінде эколог болып Индер аудандық инспекциясында жұмыс жасадым. Тұздың жағдайын, тұздың калыптасу режимін менен жақсы білетін адам жоқ деп ойлаймын. Сондықтан, інім, сіз баяндама жасап жатырсыз. Алдында «Аралтұз» мекемесін тыңдадық кой, сонда карсы шыққанмын: бұндай мекеме бұл жерге келіп жұмыс жасауға болмайды деп. Енді сендер келіп, «Аралтұз» да, «Аралсода» да — екеуінің айырмашылығы жоқ болып тұр. Сендер де тұз өндірейін деп тұрсыңдар, солай ғой? Ең бірінші қоғамдық кеңес отырысына келгенде мен қатыстым. Сонда сіздер айтқансыздар: «Аралтұз» мекемесі тұз өндіреді, «Аралсода» мекемесі кальцийлендірілген сода өндіреді дегенсіңдер. Сондықтан біздің жоспарымыз — Индер көлінің жағасынан кальцийлендірілген сода өндіретін зауыт саламыз дегенсіңдер. Мен жаңа сода жайлы айтады деп ойладым. Бірақ сендер тұзөндіреміз деп бұрыпалып тұрсыңдар. Ал мен алдында «Аралтұз» бойынша халықтың көзінше айттым: біз жанар-жағармай мен жұмыс жасайтын техникамен тұздың үстіне шығып жұмыс жасауға болмайды дедім. Енді сендердің сұрап отырған учаскелеріңді жақсы білемін. Ол жерде желдің бағыты 15–20 м/с жылдамдықпен соғады. Айдын су сол сендер сұрап отырған учаскеге жиналады. Сондықтан ол жерде жанар-жағармаймен жұмыс жасайтын экскаватор болсын, скрепер болсын, ол тұздың үстіне шығып кете алмайды, түгелімен батып кетеді. Себебі мен 80-жылдары тұздың үстін бұрғыладым. Сол кезде бұрғылау жұмыстары жүргенде өзім мамандығым тау-кен инженері, бұрғышы-геологпын бір жағынан, экологпын бір жағынан. Сонда мен айттым: «Аралтұз» мекемесі бұл Индерге келіп тұз өндіру жұмыстарын атқаруға түбегейлі карсымын деп. Қазір «Аралсода» мекемесіне де айтқым келеді. Жамбыл інім жақсы айтып кетті: егер, сендер осы тұзды көлдің жағасынан зауыт салатын болсаңдар, онда оның қасіреті деген — бізді түгелімен көшіріп жібересіңдер Индерді, улайсыңдар. Баленбай мыңдаған қалдық шығады. Одан	**Дәулет Асанов, компания өкілі:** Жаңа сіз қоғамдық кеңестің жиналысын айтып отырсыз, сол кезде өзім де болдым, баяндаманы өзім жасағам. Сол кезде сіздің ұсынысыңыз болған: «Неге кішкентай компания кіріп жатыр, бұл жерде үлкен компания кіріп, ірі өндіріс болу керек» деп өзіңіз айтқаныңыз менің есімде. Жақсы, айтып отырған зауыт мәселесі. Зауыт құрылысына жобалық материалдар дайындалғаннан кейін, тура осындай жеке қоғамдық тыңдаулар өткізілетін болады. Ол жерде нақты қабылданатын технологияның бәрі қарастырылады. Жаңа сіз айтып отырған «су кетіп жатыр» дейсіз. Негізі қазір заман өзгерді. Өзім өндіріс саласын көп көріп жүрген адаммын. Кеңес Одағынан қалған мұра өте көп. Ол кезде геомембрана дегенді ешкім білмеген. Хвостохранилищені кез келген жерге қоя беретін. Біздің қаланың ортасында радиациялық қалдықтар тасталған жерлер бар. Степногорскіде қаншама уланған жерлер бар. Қазір технологиялар бөлек. Қазір міндетті түрде Экологиялық кодекстің талаптары бар. Егер прудтар жасалатын болса, сіз айтып отырғандай, геомембрана салынып, арнайы «ванна» сияқты жасалады. Оның ешқандай қауіптілігі жоқ. «Маңайына бәрі ағып кетеді» деген — ол жеке жобаның ішінде қарастырылады. Негізі мен сіздің ұсынысыңызды түсініп отырмын, оның бәрі хаттамаға түседі. «Қарсымын» деген ойыңыз да тіркеледі. Келешекте жоба жасалатын болса, дәл осылай алдарыңызға келіп толық түсіндіретін боламыз.	

	натрий карбонатка аммиак косасындар, аммиактан көміркышкыл газы өтеді, сол кезде кальцийлендірілген сода пайда болады. Ал одан калған калдык — уланған су шығады, содан кейін уланған магний калдыктары шығады. Олар өте улы заттар. Жазда, күзде, көктемде жаңбыр мен кар суымен бәрі еріп, топыракка сіңеді. Ол жер асты суымен тұтасып жатыр. Ол барып, мыңдаған Жайык өзеніне әсер етеді, бүкіл елді асырап отырған флора-фауна жойылады. Бұл — глобалдык мәселе, оңай емес. Сондыктан мен түбегейлі карсымын. «Аралсода» мекемесінің біздің ауданға келіп жұмыс жасауына түбегейлі карсымын.		
15.	**Мұканов Марат, зейнеткер, эколог-маман:** Жок, ол мен емес айткан. Менің айтайын дегенім — мұндай мекемелер тұзды көлдің жағасынан зауыт салып, экологиялык тепе-теңдікті бұзатын болса, біз бұған карсымыз дедім. Енді алдағы уакытта, мысалы, сіздер Аралдан келіп тұрсыздар ғой, баяғы Кеңес үкіметі кезінде үкіметтің теріс көзкарасы әсерінен Арал теңізін құртып жіберді. Осындай саясаттың кесірінен. Енді сіздер келіп Индер тұзды көлін құртсаңыздар, біз болашак ұрпакка не айтамыз? Бізден кейінгі ұрпак: «Сол кезде әкімдік кайда карады, көзі ашык адам болмады ма екен?» демей ме? Сондыктан мен карсылығымды айтып тұрмын. Халык рұксат беріп жатса, онда земснаряд колдану керек. Мұндай техникамен жұмыс жасауға болмайды.	**Дәулет Асанов, компания өкілі:** Земснаряд туралы айтып өтейін. Ол жерде пульпара деп аталатын коспа шығады	
16.	**Фазылов Қокажан, зейнеткер, кент тұрғыны:** Земснаряд дегенді білесіз бе? Қайдан білесің? Шлам кайтадан көлге кетеді. Онда ешкандай шлам жок. Тек рапа, тұз жуылады.	**Дәулет Асанов, компания өкілі:** Жаксы білемін. Гравиидан. Гравийді земснарядпен шығарады. Шламды кайда жібересіз аға. Земснарядпен істегенде, ол таңдамайды — бәрі көтеріліп шығады.	
17.	**Жамбыл Дауталиев, аудандык коғамдык кеңес төрағасы:**Мен сіздерге желтоксанда онлайн аркылы, Zoom аркылы өткен «Аралтұзды» коғамдык кеңесте тыңдадык. Сол кезде сіздер айттыңыздар: көлдің ортасынан 10 гектар жер аламыз, жылына 37 мың тонна тұз шығарамыз дедіңіздер. Біз айттык: неге Индерден кашыктау жерден неге алмайсыздар, ар жактан	**Дәулет Асанов, компания өкілі:** Неліктен 10 га алып отырсыздар дейді. Өткенде айтып өткенмін: технологиялык регламент жасау үшін проба керек. Сол үшін технологиялык регламент дайындауүшін бізге көп сырье керек. Соның бәрін дайындап алғаннан кейін ғана сіздердің алдарыңызға накты жобамен келе аламыз. Өткен жолы сиякты оны алдын ала талкылауға да болады. Қоғамдык кеңестің алдына да келіп көрсетуге болады. Оның бәрі	

32

	неге алмайсыздар деп? Сіздер айттыңыздар: өндіргенде былай өндіреміз деп. Біз айттық: өндіргенде земснарядпен істейсіздер, ешқандай техниканы көлдің бетіне шығаруға болмайды деп ұсыныс айттық. Бірақ сол кезде сіздердің ойларыңыз тек қана 10 гектар жерді қараймыз, білеміз, не шығаратынын зерттейміз болды дедіңіздер. Не зерттейтіні бар? Біздің Индер көлінің тұзы — әлемде жоқ тұз. Мұны бүкіл әлем біледі. Тіпті мен бір оқиғаны айтайын: 2008 жылы Париждең екі француз велосипедпен келе жатыр екен. Менде фотосы да бар. Сонда айтқан: «Қайдан білесіңдер?» деп. Олар: «Бұл — дүниежүзіне танымал жер, мұндай тұз еш жерде жоқ» деген. Сіздер сапасын білесіздер, не үшін оны анықтау керек? Сіздер ол кезде 68 пайыз көлді болашақта зерттеуге аламыз деп айтқан жоқсыздар. Біз тек 10 гектарды білдік. Енді мына жиналысқа келіп, сіздердің ойларыңыз бүкіл көлдің 68 пайызын қазу болса, онда біздің аудан тұзға көміледі деген сөз. Сондықтан сіздердің бастапқы әрекеттеріңіз бір-біріне қайшы келіп жатыр. Сіз Марат ағаға «сұрақты сіз қойдыңыз» деп айтып жатырсыз, бірақ ол сұрақты сізге басқа адам қойды. Неге сіз үлкен мекеме бола тұра 10 гектар деп кіресіздер? Ал енді сіздердің ойларыңыз кейін бүкіл көлді қазу болып шығып жатыр, оны сіздер бастапқыда айтқан жоқсыздар, қазір ғана шығып отыр. Сондықтан ешнәрсені жасырмай, мына отырған халыққа ашық айтыңыздар: болашақта не болады? Біз білмейміз деп отырмыз, біз болашақты көре алмай отырмыз. Біздің қорқып отырғанымыз — болашақ ұрпағымызға не болады деген сұрақ. Ауданға зиян келетін болса, онда оның бізге не керегі бар?	— келешекте жасалатын жұмыс. Сіздің айтып отырғандарыңыздың бәрі орынды, оның бәріне құлақ асамыз. Жаңа айтып жатқандай, «зиян келмесін, қандай көлемде аласыздар» деген сұраққа — шын айтайын, біз әлі зауыт қандай болатынын нақты білмейміз. Мысалы, нарыққа қандай өндіріс келеді, қаншалықты көлемде болады — ол әлі анықталу үстінде.	
18.	**Шыңғазиев Байжан, Бөдене ауылының тұрғыны:** Мына Индер тұздың айналасын көрдіңіздер ме деп сұрадық, «көрдік» дедіңіздер. Артынан «дронмен көрдік» дедіңіздер. Айналып қанша км?	**Балжан Амирова, компания экологы:** Өзім барып көрдім. Сіз сұрайтыныңызды білген жоқпын, сондықтан санаған жоқпын. Осыған дейін бірнеше рет біздің компанияның жұмыскерлері шығып, сол жақты көрген. Алдында «айтқан жоқсыздар» деген сұраққа жауап берейін: бұрын барлығы айтылған, 4 лицензия бар екенін, барлық лицензия бойынша қаншама аумақты игеруге дайын екенімізді. Барлауға лицензия 2021–2022 жылдары алғанымызды жасырмаймыз. Оның Қазақстанның әрбір тұрғыны сайттан көре алады, мемлекеттік қордан да көре алады. Тағы бір сұраққа жауап берейін: жобалаушы бізде, жаңа өзінің реквизиттерін көрсетіп жатыр. Осы жоба — өндіруге арналған 37	

	Залдан: Это некорректный ответ	мың тонна, 10 га жерге арналған жобаны «Аралсода» болсын, «Аралтұз» болсын — жобалауға лицензиясы жоқ. Ол лицензиясы бар, қоршаған ортаны қорғау саласында жобалау жұмыстарына құқығы бар, мүмкіндігі бар, барлық есеп-кисаптарды заң жүзінде Қазақстан Республикасының аумағында бекітілген әдістемелерге сәйкес жасайтын компания. Оны «Аралтұз», «Аралсода» немесе «Индертұз» болсын — бізден бөлек кез келген компания да жалдайды. Бұл тек біз ғана істеп отырған жұмыс емес. Сондыктан «сен аннан келдің, мыннан келдің» деген артық әңгіме. Лицензия үшін бұл компания жауап береді. Мемлекеттің алдында, Экология министрлігінен алынған лицензиясы бар. Это корректный ответ. Лицензия нөмірін жіберуге болады, байланыс деректерін калдырсаңыздар, тексерсеңіздер болады.	
19.	**Кокажан Фазылов, кент тұрғыны:** 1.Сіз жаңа айтып отырсыз, холдингтің ішіне бірнеше мекеме кіреді деп. Ол кандай холдинг? Соны білгіміз келеді. 2. Земельный отвод 10 га алып отырсыздар ғой? 3.Бірінші, кез келген добыча жасайтын мекемеге горный отвод ресімделеді. Горный отводыңыз кайсы? 4.Ескі емес. Заң өзгерген жоқ. Горный отвод кез келген тау-кен өндіруші кәсіпорынға бірінші беріледі. Соданкейін горный отвод негізінде земельный отвод рәсімделеді. 5. Жок, олай емес. Келесі сұрақ: кеше сіз айттыңыз добычной участок Индерден 8 км деп айттыңыздар. Бүгін неге 15 км болып кетті? 6. Неге бірден айтпайсыздар, 20 га сұрап отырмыз деп? 7.Екінші учаске казір ана жерде, үш тұзбұлак бар. Сол үш тұзбұлақтың жоғары жағына кетіп тұр. Анау где-то 99-ші учаскенің түсі. Мына шығыс жағы Қыз әулие. Сіздер калай учаскені алып отырсыздар? 8.Сіз айтып отырсыз, «тұздың жағасында ештеңе болмайды» деп, біз тұзды отправка жасаймыз дейсіздер. Қандай транспортпен отправка жасайсыздар? 9. Автокөлік пен мүлдем тасымалдауға болмайды. Оны біз кезінде көрдік.	**Жаханов Өміржан, «АралТұз» ЖШС-н құрылыс және әлеуметтік обьектілер жөніндегі директоры:** «Яссай» холдингі. Оның ішіне «Аралтұз» кіреді, акционерлік коғам «Аралсода» кіреді, алтын зауытымыз бар, марганец зауытымыз бар. Сіздің жаңағы сұрағыңызға жауап берейік: көлдің бетінде, жағасында ешкандай зауыт салмаймыз. **Дәулет Асанов, компания өкілі:** Земельный отвод емес, бұл жерде земельный отвод берілмейді. Қазбалау жұмыстарына. Горный отвод деген ескі пайымдама. Земельный отвод тек кана лицензия алғаннан кейін беріледі жергілікті аткарушы органмен. Жер кодексін қараңыз. Баска участок, екі түрлі участок. Ол екі түрлі заңды мекеме. Екеуінің учаскелерін шатастырудың кажеті жоқ. Міне казір «Аралсода» сұрап отырған учаске мына жерде (презентациядағы картаны көрсетіп отыр). «Аралтұздың» сұрап отырған учаскесі шамамен мына жерде болған. Өткен жолы презентацияда көрсеттік. Бұл екі түрлі мекеме, екі түрлі жоба. Әркайсысы 10 гектардан сұрап отыр. Автокөліктермен. Кеңес Одағының кезіндегі заңнама керемет болса, айтыңызшы, қалай ғана калалардың дәл ортасында хвостохранилищелер пайда болды, зауыттар пайда болды? Менің каламда тұрғын үйлердің 200 метр кашыктыкта үлкен металлургиялық комбинат тұр. Ол — сол Кеңес Одағы кезіндегі заңнамамен істелінген. Санитарлық корғау аймағы түгіл ешкандай норматив те болған жоқ ол кезде. Бізде санитарлык кағидалар бар, СЭС оны жақсы біледі. Сол жерде тұз өндірісінде үш түрлі санитарлық корғау аймағы көрсетілген:	

34

	Бізде тасымалдау кезінде тұзды көлден теміржол бойынан біз тупик салдық, 4 км ғана еді, сонын өзінде канша шығынға отырдық. Сен ана жақтан жағадан 99-ға дейін неше км жүресің? Ана жерде сен кем дегенде 4–5 км жүресің. Сен көлді шығыс жағынан жел соғады, сен көлді түгел шаңға көмесің. 10.Санитарлық қорғау аймағы 500 метр дейсіздер, ал Совет үкіметі кезінде санитарлық қорғау аймағы 2 км болған. Сонда не, ол кезде бәрі дұрыс емес пе еді? Сендер кандай методикамен есеп жасап отырсыңдар?	100 метр — дәл осындай кішкентай өндіріске арналған, 300 метр — егер переработкасы болса, одан кейін 500 метр — егер комбинат болса. Біз, как будто комбинат бар сияқты, ең жоғарысын алып отырмыз. Сіз жаңа айтып отырған 2 км деген — Кеңес Одағы кезінде ешқашан ондай санитарлық қорғау аймағы болмаған. Кеңес Одағының қағидаларын ашсақ, ең үлкен санитарлық қорғау аймағы қазіргі Қазақстандағы сияқты 1000 метр ғана.	
20.	**Жанесеев Қуат, Елтай ауылының тұрғыны, белсенді азамат:** Камаздар жүргенде шаң болады деп жатыр, соған жауап беріңіз?	**Дәулет Асанов, компания өкілі:** Дұрыс айтады ағам. Негізі тасымалдау бұрын «Аралсода» компаниясы Жаксықылышта тұзды алған кезде, тіпті теміржол составы көлдің үстімен де жүрген. Кішкентай вагонеткалармен солай тасып жүрді. Содан кейін Еуропалық стандартқа өткеннен кейін ол жерде рекомендация берілді: вагонеткамен көлдің үстімен тасуға болмайды деп. Сол кезде баска технологиялар карастырылды. Бұл — әлемдік тәжірибемен келген нәрсе. Жаңа айттым, тұзды өндірген кезде қалдықтар болады. Сол калдықтардан уақытша жол жасап, сол көлдің бетімен сол жолдармен жүріп тасымалдай береді. Оның үстіне жеке жол салудың қажеті жоқ. Дәл сондай технологиямен келмекші. Тіпті оның фотоларын казір көрсете аламыз. Рапасы да — бәрі тап-таза.	
21.	**Қоқажан Фазылов, кент тұрғыны:** Жаңа айттыңыздар ғой, өндірілген тұзды шетелге жібереміз деп. Қандай шетелге жібересіздер? Россияға кандай? Рапада редкий металл бар. Жоқ, енді тұзды кайдан аласыз? Тұзды шығармаймын деп отырсыз ғой.	**Жаханов Өміржан, «АралТұз» ЖШС-н құрылыс және әлеуметтік обьектілер жөніндегі директоры:** Россия, Европа, Турция, Қытай. Біз жоғарыда айттық қой сіздерге: 10 га жерден біз бірінші технологияны таңдаймыз. Тұз емес біз шығаратын. Түсініп алыңыздар, техникалык тұз емес. Баска заттарды шығарамыз. Таблетированный тұз шығарамыз. **Асанов Дәулет, компания өкілі:** Сіз кішкене казбалау жұмыстары мен өңдеу жұмыстарын шатастырып отырсыз. Дәл казір тыңдалымға келіп отырғанымыз — казбалау жұмыстары. Өндірісті әлі білмейміз.	
22.	**Мурзин Артур, аудан әкімінің орынбасары, қоғамдық тыңдау төрағасы:**	**Асанов Дәулет, компания өкілі:** «Аралтұз» зауыты үлкен модернизациядан өтті. Дәл казір міне осындай өнімдер шығып жатыр:	

35

	Халықтың сұрағы дұрыс. Бізге әкімдікке келгенде де «сода өндіреміз» дедіңіздер, ас содасы, сосын экстра-класс тұз — әуелде келгенде солай айтылды. Енді халықтың сұрағы: тұзды алғанда накты кандай зауыт болады? Сіздер өз сөздеріңізге карсы шығып отырғандай болып отырсыздар. Біз «пока білмейміз» дейсіздер. Накты айтыңыздаршы, міне мынадай тұз шығады деп (слайд). Міне, 10 га жерде тұз алып, зерттейді, зерттегеннен кейін егер сапасы сәйкес келсе, Индер ауданындағы тұзды көлден алынған тұздан осындай өнімдер шығарамыз деп жоспарлап отыр. Осы өнімдеріңізді таныстырып шығыңызшы? Сіздер тек терминмен айтасыздар, накты айтыңыздаршы.	кәдімгі ас тұзы, экспорттықтұз — шетелге шығатын, косметикалық тұз (жуынуға арналған), көктайғакка карсы реагент, және жем тұзы.	
23.	**Вадим Кулмаганбетов, тыңдауға катысушы:**Аралтұздың жобасын айтып жатыр ма, әлде Аралсода жобасын айтып жатыр ма?	Жауап жок.	
24.	**Кокажан Фазылов, кент тұрғыны:**Жаңа сіз «экстра тұз шығарамыз» дедіңіз, ал сіз білесіз бе, Индердің тұзы экстраға бармайды. Мен сізге айтайын, бармайды. Бұдан 30 жыл бұрын Аблязов бастап келіп, бізге келіп, соны дәлелдеп кетті. Сіздер казір калай істейтіндеріңізді мен бәрін біліп отырмын, бірақ айтпай-ақ қояйын. Сен 30 жылда тұздың құрамын өзгерте алмайсың. Тұздың құрамы калай болды — солай калады. Индер көлінде тек земснарядпен өндіру технологиясы болуы керек. Тек кана земснарядпен өндірілуі керек.	**Жаханов Өміржан, «АралТұз» ЖШС-ң құрылыс және әлеуметтік обьектілер жөніндегі директоры:** Бара ма, бармайма — оны сіз де, біз де накты айта алмаймыз. Соны біз зерттейміз. **Асанов Дәулет, компания өкілі:** Аға, 30 жыл бұрын интернет болдыма, осындай телефондар болдыма? 30 жылда технологиялар өзгерді ғой, аға. **Жаханов Өміржан, «АралТұз» ЖШС-ң құрылыс және әлеуметтік обьектілер жөніндегі директоры:** Ағасы, тұздың құрамы өзгермейді, бірак өнімнің құрамы өзгереді ғой. **Асанов Дәулет, компания өкілі:**Жаңа сіз айтып отырсыз, бұрын Жақсықылышта темір жол көлдің бойында салынған болатын. Қазір соны алып, мына технологияға көшті (слайд). Дәл тұздың өзінен жол жасап, уақытша камаздар үстімен жүре береді. Жаңа сіз экскаватор істей алмайды дедіңіз. Аға, 30 жылда технология дамыды. Міне, істеп тұр.	
25.	**Мұканов Марат, зейнеткер, эколог-маман:** Мен жаңа айттым ғой, Индер көлінің үстінде бұрғылау жұмыстарын 80-жылдары жүргізіп, корын анықтап, тұздың құрамын толық зерттеп, үкіметке тапсырдық — КСРО-ға және Қазақстан Республикасы Геология министрлігіне, ЗапКазгеологияға. Сендер сол деректерді алып отырсыңдар. Сондықтан «біз кайта зерттейміз» дейсіңдер. Нені зерттейсіңдер? Біз оны баяғыда зерттеп койғанбыз.	**Асанов Дәулет, компания өкілі:** Сіз жаңа айтып отырсыз — өндіріс туралы. Мен тау-кен жұмыстарына жакынмын, геологияға да жақынмын. Кеңес Одағы кезінде алтынның құрамында 5 грамнан аз болса карамай, отвалға тастай беретін. Қазір Қазакстанда технология дамығаны соншалық — 0,1 грамнан да мыс өндіріледі. Бұрын 15 грамнан төмен болса карамайтын, бәрі калдықка кететін. Сол себепті казір бәрі өзгеріп жатыр. Сіз «неге зерттейсіздер?» дейсіз — казіргі технологиялар өте көп. Қытай, Еуропа, Ресей ұсыныстар береді. Соның кайсысы тиімді екенін білу үшін осы шикізат керек. Содан кейін жұмыс істеп тұрған ұқсас зауыттарға партия жіберіледі, олар өндірісті көрсетіп, регламент ұсынады. Оның ішінде құны да, өнімнің өзіндік құны да есептеледі. Сол	

		ұсыныстардың ішіненең тиімдісін таңдап, компания біреуін алады.	
26.	**Қокажан Фазылов, кент тұрғыны:** Насыпной жолды біздер де жасадық, шторм соққанда сенің насыпной жолың жоқ болады. Сосын отходтан насыпной жол жасаймын дейсің, ол бармайды. Мүмкін сіздерге баратын шығар, Индерге бармайды ол.	**Асанов Дәулет, компания өкілі:** Рақмет пікіріңізге. Біз сіздерге нақты қолданып жатқан практиканы көрсетіп отырмыз. Баяғы нәрсе емес, қазіргі заманғы заманауи техниканы көрсетіп отырмыз.	
27.	**Есенбай Нуров, қоғам белсендісі, Қызылқоға ауданы, Миялы ауылының тұрғыны:** 1.Лицензияның заңдылығы бойынша Индер көлі 2006 жылғы №932 Үкімет қаулысымен қорғалатын нысандар тізіміне енгізілген. Осындай аумақта 2021 жылы лицензия қандай заң нормасына сүйеніп берілді? 2024 жылы ғана қоғамдық тыңдау өткізу тапсырылған. Онда неге лицензия 3 жыл бұрын берілді? Бұл – рәсімдердің өрескел бұзылуы емес пе? 2. Қоғамдық тыңдау мен ашықтық Нақты лицензия аумағы – 1370 гектар. Неге қоғамдық тыңдауда тек 9,97 гектар ғана қарастырылып отыр? Бұл қоғамды жаңылыстыру әрекеті емес пе? 3. Қол қою бонусы 1370 гектар үшін бонус – 291 000 теңге. Бұл қандай есептеу әдістемесімен анықталды? Бонус төленді ме? Төленсе, растайтын құжаттар қайда? Мұндай көлемдегі жер үшін бұл сома шынайы нарықтық құнға сәйкес келе ме? 4. Экологиялық бағалау (ҚОӘБ) міндетті қоршаған ортаға әсерді бағалау Экология департаменті ҚОӘБ міндетті қоршаған ортаға әсерді бағалауды қажет емес деген. Қандай нақты бапқа сүйенді? Тұйық көл жағдайында бұл шешім қалай қабылданды? Бұл шешім үшін кім жеке жауап береді? 5.Ластаушы заттар көлемі 14 түрлі ластаушы зат, жылына 136 тонна (тек 9,97 га үшін). 1370 гектарға шаққанда нақты шығарындылар қанша болады? Неге толық есеп берілмейді? 50 мың теңге төлем – экологияға келетін зиянға сай ма, әлде формалды көрсеткіш пе? 6. Индер көлінің ерекшелігі Индер – тұйық көл. Сіздер ластаушы заттардың жиналып, қайтымсыз өзгеріс әкелетінін мойындайсыздарма? 10–20 жылдан кейін көлдің химиялық құрамының өзгеру тәуекеліне кім жауап береді?	**Асанов Дәулет, компания өкілі:** 1)Жердің оформлениясы бойынша: Негізгі экологиялық кодекс 68 бабында нақты жазылған. ОВОС процедурасы кезінде жаңағы қоршаған ортаға бақылау әсері, ол жерде жер актісін қолға алу міндет емес. Неге жер актісі жоқ дейсіз? Жер кодексі бар. Жер кодексінде нақты жазылған кен игеру орындары жер игеру орындарында жерге заявление тапсыру үшін қолында добычаға лицензия болу керек деген. Сондықтан бірінші осындай процедурадан бәрін өтіп лицензия алуымыз керек, лицензиядан кейін барып қана бізде құқық пайда болады әкімшілікке заявление жазып жер сұрауға. Дәл сондықтан біздің қолымызда қазір өндіріске жер актісі жоқ. Бұл заңға сәйкес келеді. 2)Негізі Қазақстанда экологиялық кодекс бар. Жер қойнауы кодексі бар. Соларға сай сүйенсек жер пайдалы қазбаларды тек сен жұмыс істейтін учаскеде жер асты сулардың бекітілген қоры болса жұмыс істеуге болмайды деп бекітілген. Сондықтан презентацияда арнайы көрсеттім бізде мемлекеттік органын хаты бар. Біз жұмыс істегелі отырған аймаққа жер асты сулардың қорлары жоқ. Сондықтан біз спокойно жұмыс істеуге рұқсатымыз бар. Неге жаңағы тасымалданбалы су, қайда қауіпсіздік дейсіз, ия? Бұл тек ғана ауыз суы. Ауыз суын любой посудамен әкеліп қойып адамдарды қамтамасыз етесін. Бұл техникалық су емес технологиялық су емес. Сондықтан любой водовоз қойдың іштің пайдаландың болды. 3) Жаңа сіз айтып отырғандай осындай заявление тапсырған кезде нақты жобаға тапсырылады. Сіз айтып отырған бізде тек ғана 10 гектарға добычаны жасамақшымыз, қазбалау жұмыстарын. Сондықтан дәл осы жерге ғана есептеулерді жасадық. 700 тоннада қаншама ластауыш зат дейсіз? Оның іші бәрі проектінің ішінде берілген, негізгі бізде примерно 0,1 тонна ғана шығады жаңағы жанар жағар май қолдану кезінде көліктен. Ол көліктен шыққан ластаушы заттар экологиялық кодекстің талаптары бойынша нормативтердің ішіне енбейді. Бұл жылжымалы көліктерден жылжымалы ластау көзі деп танылады.Сондықтан бұл жерде тек қана қолданған жанар жағар майға фиксированный ставкамен налогты төлейді болды. Жаққандағы ластаушы заттар нормативке кірмейді. Бұл әрі методикаға сәйкес.	

37

	7.Сольвей технологиясының салдары Жылына қанша кальций хлориді ($CaCl_2$) қалдығы түзіледі? Бұл қалдық қайда жиналады? Неліктен қалдықтарды басқару бойынша нақты жоспар ұсынылмаған? 8.Денсаулыққа әсері Тұзды шаңның ($NaCl$, $CaCl_2$, Na_2CO_3) таралу аймағы қандай? Тұрғындар үшін тәуелсіз медициналық-экологиялық зерттеу жүргізілді ме? Балалар мен қарттар үшін қауіп деңгейі есептелді ме? 9.Жер асты сулары Жер асты суларының тұздану тәуекелі модельденді ме? Ауыз су сапасы нашарлаған жағдайда жауапкершілікті кім алады? 10.Компанияның сенімділігі 2019 жылдан бері Қызылорда облысы Арал ауданында сода зауыты аяқталмаған. Бір жобаны аяқтамай жатып, жаңа кен игеру қаншалықты негізді? Бұл жерде нақты өндіріс пе, әлде шикі затты сыртқа шығару ма? 11.Альтернативті орын Неліктен өздеріңіздің Қызылордадағы кен орындарыңыз жеткіліксіз? Индер көлі не үшін таңдалды – экономикалық тиімділік пе, әлде жергілікті тұрғындар тарапынан экологиялық әлсіз бақылаума? Индер көлі – жай ғана ресурс емес. Бұл – тұйық экожүйе. Мұнда жіберілген әрбір қате – қайтып түзелмейтін салдарға әкеледі. Біз эмоциямен емес, ғылым мен сөйлеп отырмыз: Тұйық көл дегеніміз ешқайда ағып кетпестен мәңгілікке жиналатын ластану. Көлімізге лас жиналу дегеніміз ешқашан кері қайтымсыз өзгеріске түседі. Көлімізде қайтымсыз өзгеріс болса, болашақ ұрпағымызға зиянды Индер көлін қалдырамыз! Мен қысқаша бір маңызды экологиялық рәсімге тоқталғым келеді. Ол – ҚОӘБ (ОВОС), ягникоршағанортағаәсердібағалау. ОВОС – орысша "оценка воздействия на окружающую среду". Бұл – кез келген өндірістік жоба басталмай тұрып, оның табиғатқа және адам денсаулығына қандай әсер ететінін алдын ала ғылыми түрде есептейтін міндетті рәсім. Яғни, қарапайым тілмен айтқанда: Жоба іске асса – ауа, су, топырақ, адамдардың денсаулығы қандай өзгеріске ұшырайды – соның бәрі алдын ала дәлел мен есептелуі тиіс. ОВОС тек қағаз үшін жасалмайды. Ол	4) Ол жерде біз мемлекеттік органдардан арнайы справкаларды аламыз. Атырау облыстық жануарлар әлемінің басқармасынан алдық сол жерде көрсетті ерекше қорғалатын табиғи аймақтың жеріне кіріп тұрған жоқ, бірақ жануралардың өту жерлері болу мүмкін деп. Бұл жерде былай түсіндіріп берейін жанурлар дегеніміз бұл бір тұяқтылардың мекендеу орындары. Нақты осы Атырау облысының бойымен нақты жүретін жерлер бекітілмеген. Жануарлар қайда жүргісі келеді сол жерде жүреді. Бірақ бекітілген жерлері баяғыда мысалы үшін охото зоопром инспекторлары бар мына жерде көрдім дейді де картаға үлкен ариалды салады. Бұл бүкіл облыстың жері. Ол жерде неге не етпейді десеңіз? Біз инспекцияға арнайы хат жолдадық қосымша материалдарымызды жібердік. Сол кезде инспекцияда істейтін мамандар қарап е мынау көлдің ішінде істейтін жұмыс екен ғой деп келісімді берді.Егерде біз жаңа жерді алып жатсақ құрғақ жерді сушадан онда нақты біз жеке исследовательский центрді әкеліп айтушы едік пожалуйста бізде екі сезон қарастырылады көктемгі кез, күзгі кез. сол жерде наблюдение жасап одан кейін барып береді заключенияны. Мына жерде ондай органдар облыстың бойында өтіп жатырса да дәл осы жерде жануарлардың жүретін жерлері бар ма жоқ па деп. Егер бар деп жатырса онда арнайы іс шаралар қолданылады. Мына жерде көлдің бетінде болғандықтан ешқандай іс шараны жасап қажеті жоқ.Келісімдер арнайы алынған. Заң бойынша көрсетілген. 5)Бұл сұрағыңыз көбіне экология департаментіне болады. Бірақ мына эмиссиялар есебіне қатысты жағын атап өтейін. Неліктен 135 тонна? Енді былай, практиканы қарасақ, тұз өндірісі кезінде ластаушы заттардың шығарындысы өте аз болады. Мысалы, жұмыс істеп тұрған Индертұз компаниясының эмиссиялары жалпы алғанда 1,8 тонна ғана. Неліктен біз 135 тонна деп есептедік? Біз оны әдейі 135 деп көрсеттік, өйткені ОВОС дегеніміз не? Бұл – ең жаман болатын сценарийді қарастыру. Сол кезде біз есептеулерді жасағанда былай деп қарастырдық: әдетте судың бетінен алынған тұз 100 пайыз құрғақ болады. Сол құрғақ тұзды бір жерден екінші жерге тасымалдағандағы шаңның ең максималды мөлшері – осы 135 тонна. Ал негізінде, жоғарыда айтып өткенімдей, көлдің астынан шығатын тұздың ылғалдылығы 20 пайыздан көп болады. Негізгі методика бойынша, 20 пайыздан жоғары ылғалдылық болса, эмиссияны мүлде есептеудің қажеті жоқ. Ал егер 10 пайыздан жоғары деп алсақ, онда есептелген эмиссияға 0,01 коэффициентін қосу керек, яғни 100-ден 1 бөлігі ғана алынады.	

38

	бірнеше негізгі сұраққа жауап беруі керек: Қазіргі экологиялық жағдай қандай? Жоба іске асса, қандай ластаушы заттар және қандай көлемде шығады? Ол заттар адам денсаулығына қалай әсер етеді? Жер асты суы, көл экожүйесі қандай өзгеріске ұшырайды? Қайтымсыз зиян қаупі бар ма? Ең маңыздысы – тұйық су айдыны жағдайында (Индер көлі сияқты) бұл бағалау ерекше қатаң болуы тиіс. Себебі мұндай жүйеде ластаушы зат сыртқа шықпайды, керісінше жинала береді. Бір конистр мұнай әр түрлі нәрсе төгілетін болса сол күйінде мәңгілікке қалады. Әлде бұл рәсім формалды түрде өткізілеме? Егер ОВОС толық ашық жасалмаған болса онда бұл жоба экологиялық қауіпсіз деп айту мүмкін емес. Мен мына «Заявление о намечаемой деятельности» атты жоба құжатына сүйене отырып, «Арал Сода»-ның мамандарына 10 нақты сұрақ қойғым келеді. Жер көлемі және құқық мәселесі (8-бөлім) Құжатта нақты көрсетілген: «Площадь участка недр составляет 0.0997 км^2 (9,97 га)» және сонымен қатар: «отсутствуют юридические основания для обращения… за получением акта на землю» **Сұрақ:** 1)Жерге құқық әлі рәсімделмеген болса, бұл жоба қалай заңды түрде қоғамдық тыңдауға шығарылып отыр? Нақты лицензия аумағы – 1370 гектар. Неге қоғамдық тыңдауда тек 9,97 гектар ғана қарастырылып отыр? Бұл қоғамды жаңылыстыру әрекеті емес пе? 2)Су ресурстары (8-бөлім) Құжатта: «Вода для питьевых нужд – 1,25 м3/сут… привозная» Сұрақ: Су тек тасымалданады делінген. Апаттық жағдай немесе ұзақ мерзімді жұмыс кезіндет ұрақты су қауіпсіздігі қалай қамтамасыз етіледі? Жер асты суларының тұздану тәуекелі модельденді ме? Ауыз су сапасына шарлаған жағдайда жауапкершілікті кім алады? 3)Отын шығыны (8-бөлім) Құжатта: «Расход дизтоплива составит 700 т/год» Сұрақ: 700 тонна дизель жануы атмосфераға қосымша қандай ластану әкеледі және бұл есепте қалай ескерілген? 14 түрлі ластаушы зат, жылына 136 тонна (тек 9,97 га үшін).	Сонда жалпы қарап отырсақ, негізгі ластаушы заттардың нақты шығарындылары шамамен 1,5 тонна маңайында болады. Енді "неліктен объектіні жеңілдетілген процедураға жіберіп отыр?" деген сұраққакелсек: Экологиялық кодексте кәсіпорындарды категориялау бойынша арнайы талаптар бар. Сол жерде көрсетілгендей, ластау объектілері екінші санатқа тек ластаушы заттардың көлемі жылына 500 тоннадан асқанда ғана жатады. Бізде 135 тонна – бұл максималды есеп. Демек, шын мәнінде біз үшінші санаттағы объектіге жатамыз. Біз тек өзімізге қатаңырақ шарттарды қолдана отырып, екінші санат ретінде көрсетіп отырмыз. Ал процедураның неге жеңілдетілген тәртіпке жіберілгеніне келсек, экология департаменті мыналарды ескереді: өндіріс көлемі аз, учаске шағын, су пайдаланылмайды, жаңа технологиялар қолданылып отыр, тереңдігі бар болғаны 3 метрге дейін. Сондықтан барлық факторларды қарап, осы жобаны жеңілдетілгенпроцедураға жіберген деп ойлаймын. Жалпы, мұндай өтініштерді қарастыру кезінде ОВОС жүргізу бойынша арнайы нұсқаулықтар бар. Сол бойынша әр мемлекеттік органның мамандары ықтимал тәуекелдерді бағалайды: не болуы мүмкін, қандай әсері бар – барлығын сараптап барып шешім қабылдайды (ОВОС қажет пе, жоқ па). Айта кетейін, шамамен 2–3 жыл бұрын Индертұз компаниясы да дәл осындай өтінішті экология департаментіне тапсырған болатын. Ол кезде де компания жеңілдетілген процедураға жіберілген. Алайда, өкінішке қарай, рұқсат материалдары қалай өткенін нақты айта алмаймын, себебі тыңдаудың бейнежазбасы еш жерде жоқ. Дегенмен, беріліп отырған қорытынды мен тәжірибе қазіргі практикаға толық сәйкес келеді. Бізге қандай да бір ерекше шарттар қойылып отыр деп айтуға болмайды. 6) Халықтың денсаулығына скрининг жүргізу мәселесіне келсек, мұндай жұмыстарды жеке кәсіпорындар жүзеге асыра алмайды. Неліктен десеңіздер, бұл үшін адамдардан биоматериал алу қажет, ал оны тек мемлекет қана жүргізе алады. Арнайы скринингтер бар: өздеріңіз білетіндей, қазіргі таңда мемлекет белгілі бір жасқа келген адамдарға қатерлі ісікке, жүрек ауруларына және басқа да ауруларға тексерулер жүргізіп отыр. Мұндай скринингтерді ешқандай жеке меншік компаниялар жасамайды. Енді тұздың таралуы туралы нақтырақ түсіндіріп өтейін. Егер жобалық материалдарды ашып қарасаңыздар, біз арнайы есептеулер жасадық. Санитарлық-қорғау аймағы ретінде 500 метр алынды, және бұл 500 метр толықтай көлдің ішінде орналасқан. Есептеулер бойынша, ластаушы зат – натрий хлоридінің мөлшері осы 500 метрлік санитарлық-қорғау аймағында	

39

	Толық 1370 гектарға шаққанда нақты шығарындылар қанша болады? Неге толық есеп берілмейді? 4) Жануарлар дүниесі (8-бөлім) Құжатта: «Пользование животным миром не предусматривается» және: «существуют пути миграции птиц и животных» Сұрақ: Миграциялық жолдар бар екені көрсетілген болса, өндірістік жұмыс сол табиғи қозғалысқа қалай әсер етеді? 5) Атмосфераға эмиссия (9-бөлім) Құжатта: «Натрий хлорид (Поваренная соль) - 135.0919 т/год» және: «Количество загрязняющих веществ… 136.06584 т/год» Сұрақ: 135 тонна тұз шаңы және жалпы 136 тонна эмиссия жағдайында неге бұл жоба толық ҚОӘБ (ОВОС) емес, тек скринингпен шектелген? Экология департаменті ҚОӘБ/ОВОС міндетті қоршаған ортаға әсерді бағалауды қажет емес деген. Қандай нақты бапқа сүйенді? Тұйық көл жағдайында бұл шешім қалай қабылданды? Бұл шешім үшін кім жеке жауап береді? 6) Тұз шаңының әсері (9-бөлім) Құжатта негізгі ластаушы ретінде натрий хлориді көрсетілген. Сұрақ: Бұл көлемдегі тұз шаңының жердің тұздануына және жайылымдардың деградациясына әсері толық зерттелді ме? Тұзды шаңның ($NaCl$, $CaCl_2$, Na_2CO_3) таралу аймағы қандай? Тұзды шаңның әсері туралы тұрғындар үшін тәуелсіз медициналық-экологиялық зерттеу жүргізілді ме? Балалар мен қарттар үшін қауіп деңгейі есептелді ме? 7)Жұмыс көлдің бетінде (6-бөлім) Құжатта: «Добыча планируется осуществлять с поверхности соляной залежи» Сұрақ: Көлдің беткі қабатынан тікелей өндіру жүргізілсе, бұл табиғи гидрологиялық және экологиялық балансқа әсер етпей ме? 8) Маусымдық режим (6-бөлім) Құжатта: «Поверхностная рапа покрывает всю площадь озера только в осенне-зимний период» Сұрақ: Маусымдық су режиміне араласу көлдің табиғи қалпына келуіне әсеретпей ме? 9) Рекультивация (7-бөлім)	нормативтен аспайды. Бұл – қауіптілігі 3-кластағы ластаушы зат. Қазақстанда ең қауіпті ластаушы заттар 1 және 2-класқа жатады, ал 3 және 4-кластар салыстырмалы түрде қауіпсіз болып есептеледі. Сонымен қатар, біз қосымша есептеулер жүргіздік: ауылдың шетінде қандай көрсеткіш болады, көл жағасында қандай болады деген сияқты. Санитарлық-қорғау аймағының 8 бағыты бойынша (солтүстік, солтүстік-шығыс, шығыс және т.б.) нүктелер алынды. Осы есептеулердің нәтижесі бойынша, ПДК (шекті рұқсат етілген концентрация) деңгейі ауыл шетінде небәрі 0,1 мөлшерін ғана көрсетіп отыр, яғни рұқсат етілген деңгейден айтарлықтай төмен. 7) Негізі, Қазақстанның Су кодексі бар, былтыр жаңа редакциясы қабылданды. Ал бастапқы нұсқасы 2006 жылы қабылданған болатын. Сол бірінші редакциясында су айдындарының ішінде өндіріс жүргізуге нақты шектеулер болмаған. Қазіргі таңда Су кодексі жаңартылды, онда су бетінде пайдалы қазбаларды өндіруге тыйым салынған. Алайда тұз өндіруге рұқсат берілген. Бұл туралы 86-бапта нақты көрсетілген, оқып танысуларыңызға болады. “Қалай әсер етпейді?” деген сұраққа келсек: тұзды, әрине, судан алады, басқа жерден алынбайды. Бірақ бұл үшін арнайы іс-шаралар қарастырылған. Атап айтқанда, бассейндік инспекциямен келісім алу қажет. Біз бұл келісімді алдық. 8) Бұның бәрін біздің горняктар қарап анықтады. Негізі тұздың көтерілу уақыты – қыс мезгілі. Сондықтан қыс кезінде жұмысқа кіріспейміз, рапаның жиналуын күтеміз. Ал жаз мезгілінде булану кезінде рапа (испарение) азаяды, сол кезде қазбалау жұмыстары жүргізіледі. Жалпы, рапаның көтерілуі мен азаюы – маусымдық құбылыс, яғни жыл мезгілдеріне тікелей байланысты. 9) Бұл тұз өндірудің ерекшелігіне байланысты: өндіру аяқталғаннан кейін рападан тұз табиғи түрде қайта түзіледі. Біз қазбалау жұмыстарын аяқтаған соң, шамамен 10 жылдың ішінде тұз қабаты толықтай қалпына келеді. Сондықтан рапаның табиғи тепе-теңдігін бұзбау үшін қазылған орындарға ештеңе төгудің қажеті жоқ. Бұл қатты пайдалы қазбаларды өндіретін кеніштер сияқты емес, мұнда процесс мүлде басқаша жүреді. 10) Халықаралық деңгейдегі талаптарға сай, біз бұл процесті Экологиялық кодекс аясында өткізіп жатырмыз. Бұл кодекс 2021 жылы қайта қабылданған болатын. Оны әзірлеу және талқылау барысында өзім де атсалыстым. Бұл кодекстің 2007 жылғы нұсқадан айырмашылығы өте көп. Ағамыз айтып өткендей, қазіргі процедуралар әлдеқайда	

40

	Құжатта: «по завершению отработки… рекультивация не требуется» Сұрақ: Неге ашық карьерлік өндіруден кейін рекультивация қажет емес деп есептеледі? Бұл қандай ғылыми негізге сүйенеді? 10) Табиғи қалпына келу (8-бөлім) Құжатта: «месторождение является неиссякаемым» «соль восстанавливается естественным образом» Сұрақ: Бұл «өздігінен қалпына келеді» деген тұжырымды қандай тәуелсіз ғылыми зерттеу дәлелдейді? Индер көліндегі жоба бойынша толыққанды ОВОС шынымен халықаралық және ұлттық стандарттарға сай жасалдыма? Жер асты сулары мен көлдің тұздық-химиялық тепе-теңдігі толық модельденді ме? Әлде бұл рәсім тек формалды түрде өткізілді ме? 11) Егер ОВОС толық әрі ашық жасалмаған болса, онда бұл жоба экологиялық тұрғыдан қауіпсіз деп айту мүмкін емес. Өйткені ОВОС – тек құжат емес, ол халықтың денсаулығы мен табиғаттың қауіпсіздігін қорғайтын негізгі сүзгі. Қорытынды талап, осы хаттамаға ену үшін айтамын. Осы деректерге сүйене отырып, біз мынаны талап етеміз:**Ұсыныс**: ҚР Премьер-Министрінің бірінші орынбасары Р.Склярдың 2024 жылғы 15 наурыздағы «Инвестиция тарту кеңесі отырысының хаттамасы» негізін орындау барысында бірнеше елеулі заң бұзушылықтар орын алған: 1. 9.1 тапсырмасы бойынша: Индер көлін (2006 жылғы 28 қыркүйектегі № 932 ҚРҮ және 2007 жылғы 21 маусымдағы № 521 ҚРҮ) Тізбеден алып тастау кезінде 2006 жылғы 7 шілдедегі «Ерекше қорғалатын табиғи аумақтар туралы» Заңын 7 бабының Қазақстан Республикасы Үкіметінің құзыреті: 6-5) Қазақстан Республикасы Президентімен немесе оның тапсырмасы бойынша Қазақстан Республикасы Президентінің Әкімшілігімен келісу бойынша республикалық маңызы бар қаланың жергілікті атқарушы органының ұсынуы негізінде республикалық маңызы бар қалалардың шекараларында орналасқан республикалық маңызы бар ерекше қорғалатын табиғи аумақтар жерлерінің бір бөлігін жергілікті маңызы бар ерекше қорғалатын табиғи	күрделі әрі қатаң. Бұрын мұндай ашық қоғамдық тыңдаулар өткізілмейтін, бейнежазба жасалмайтын. Әр адамға сөз берілмейтін, кейде протоколды кез келген жерде 2–3 адам қол қойып рәсімдей салатын жағдайлар да болған — бұл практикада кездескен шындық. Қазір ондай тәсілдер жоқ. Бүгінгі талаптар қайдан келіп отыр десеңіздер, бұл — халықаралық тәжірибеге жақындау. Қазақстан дамушы ел болғандықтан, бірден Еуроодақ пен Батыс Еуропаның барлық стандарттарын дәл қазір қабылдай алмаймыз.Себебі экономикалық даму деңгейі оған толық сәйкес келмейді. Бірақ сол деңгейге жету үшін арнайы ұсыныстар (рекомендациялар) бар, біз соны кезең-кезеңімен енгізіп, процестерді күрделендіріп, жетілдіріп жатырмыз. Осы талаптардың барлығынан өткеннен кейін жүйе одан әрі қатаңдай береді. Ал тұз өндірісіне келсек, бұл салада жұмыс істеген адамдар біледі — тұз табиғи түрде қайта түзіледі. Бұл туралы көптеген ғылыми еңбектер мен анықтамалықтар жазылған, яғни қосымша дәлелдеп қажеті жоқ. Қажет болса, арнайы мақалаларды WhatsApp немесе электрондық пошта арқылы жібере аламыз. Сіз ОВОС-ты 2007 жылғы Экологиялық кодекстің талаптарымен ғана қарап отырсыз. Қазіргі ОВОС рәсімі бүгінгі экологиялық талаптарға сай бірнеше кезеңнен тұрады. Сондықтан "ОВОС заңға сай емес", "толық өткізілген жоқ" деп қайта-қайта айту дұрыс Неліктен қайта-қайта атып жатырсыз, бұл шешімді мемлекет қабылдайды. Біз оған барып сұраған жоқпыз. Индертұзды қалай қарады, тура бізді де дәл сол тәртіппен қаралып отыр, айырмашылығы жоқ. Лицензия алу мәселесіне келсек, сіз оны да бірнеше рет заңсыз деп айтып отырсыз. Алайда Жер қойнауы және жер қойнауын пайдалану кодексінің 204-бабында нақты көрсетілген: егер кен орны мемлекеттік балансқа қойылған қор ретінде тіркелген болса, қосымша ОВОСты өткізудің қажеті жоқ. Яғни дайын кен орнын алып, қазбалау жұмыстарына көшу үшін тиісті құжаттарды рәсімдейсіз — бұл заңда нақты жазылған. Сіз айтып өткен АралСода компаниясына қатысты да түсіндіре кетейін: мемлекет дайын кен орындарын жыл сайын ашық аукционға шығарады. Егер оған бірнеше компания қатысып, игеруге ниет білдірсе, онда кәдімгі аукцион өтеді — кім жоғары баға ұсынса, сол жеңеді. Ал егер қызығушылық танытатындар болмаса, онда белгіленген фискалдық ставка бойынша (100 АЕК) төлем жасап, кен орнын алуға болады. Сондықтан "соншама ғана қаражат төленді" деген пікір де нақты жағдайға сәйкес келе бермейді — бұл жерде 100 АЕК көлеміндегі төлем туралы сөз болып отыр. Кен орнының өзі бұрыннан бекітіліп, мемлекеттік қорға енгізілген.	

41

	аумаққа беру туралы заң талабы орындалмай бірден шығарып тастау дұрыс еместігін, Индер көлін «жергілікті маңызы бар ерекше қорғалатын табиғи аумаққа беру» туралы ұсыныс; Бірден алып тастайды деген не зат ол? Инвестициядан пайда тап, ақша табамыз деп отырмызба? Ертеңгі күні экологиядан көретін зиянымыз одан млрд есе жоғары болады. Халықтың денсаулығын кім ойлайды? 2. 9.2 тапсырмасы бойынша: Индер көлінде барлау жоспарына экологиялық келісім алу үшін «Аралтұз» АҚ мен «АралСода» ЖШС қоғамдық тыңдау өткізбей, тапсырмадан 2-3 жыл бұрын Тізімде тұрған кезінде «АралСода» ЖШС – 24.02.2021 ж. № 1251-EL барлау жоспарына лицензиясы және «Аралтұз» ЖШС – 24.02.2022 ж. № 1638-EL барлау жоспарына лицензиясы Индер көлі Тізімде тұрғанда алғандықтан, Прокуратураның ден қою ұсынысымен сіздердің екі лицензияларыңыздың кері қайтару туралы ұсыныс айтамын; 3. Толыққанды ОВОС/ҚОӘБ қоршаған ортаға әсерін бағалау тәуелсіз эксперт сараптаушыларымен жүргізу; 4. Барлық деректер лицензиялар Тізімде тұрғанда қалай алғандығына құқықтық баға беру және экологиялық құжаттарды толық ашық жариялау; 5. Тәуелсіз ғылыми сараптама жасау; 6. Жергілікті халықтың нақты келісімінсіз жобаны бастамау және жоғарыдағы талаптар орындалғанша жоба тоқтатуға ұсыныс айтамын. Ерекше қорғалатын табиғи аумақтар туралы заңның 7-бабының 5 және 6-тармақтарында Үкіметтің құзыреті нақты көрсетілген. Заң бекер қабылданған жоқ — біз оны орындау үшін қабылдаймыз. Сондықтан сұрақ та сол заң нормаларының сақталуына байланысты қойылып отыр.		
28.	**Шынғазиев Байжан, Бөдене ауылының тұрғыны:** Мен өткенде де айттым: тұз қалықтап тұрмайды, ұшып жүреді. Каналдың бойында су шығады ғой, сол жерге тұз қонады, сор болып жиналады. Қайдан келіп жатыр сол? Каналдың бойынан егіс сала алмай отыр халық? Тұз ұшады, бізге тұз өндіру емес, бізге емдік-профилактикалық санатория салуға үлкен мүмкіндік бар.	**Асанов Дәулет, компания өкілі:** Сіз бастамай жатқан компанияның мойнына ілмекшісіз бе? Істеп жатқан фабрикадан сұрамайсыз ба? Онда айтайық: фабрика заңсыз салынып, жұмыс істеп жатыр. Бірде-бір жоба жоқ.	
29.	**Сергей Тілеу, жергілікті тұрғын:** Индердің тұзды көлі және табиғи өңірінің байлығы ерте ме, кеш пе жүзеге асатыны анық. Оған толық		ұсыныс

42

	карсы болу шындыкка жанаспайды, себебі бұл мәселе Кеңес үкіметі кезінде-ақ жоспарланған. Енді соны жүзеге асыратын уақыт келген сияқты. Біз "Аралтұздың" келуін қолдай отырып, инвесторларға қарсы емес, керісінше оларға накты талаптар қоя білуіміз керек. Ауыл азаматтары өз мүддемізді қорғай отырып, накты талап қоя білуі қажет. Кез келген компания келіп байлығымызды бейберекет игермеуі тиіс. Осы тұрғыда "Аралтұзға" қойылатын талаптарға сай ма, соған өзіміз неге көз жеткізбеске? Мысалы, біздің арамыздан комиссия құрып, сырттан келген блогерлер, белсенділер емес, тек өзіміздің ауыл азаматтарынан, малшылардың арасынан комиссия құрып, сол жерге барып өз көзімізбен көріп келуге болады. Қолдаушыларымыз да бар, сол жерде кандай әсері бар екенінбарып танысып келейік. Мына жерде "Аралтұзды" табалай бермей, Индертұз жұмыс істеп жатыр. Ол регламентке сай жұмыс істеп жатыр ма, оны ешкім нақты айтып отырған жоқ. Ешкім қарсы келіп отырған жоқ. Бірақ келген мекеме сол жерді бүлдіріп жатыр ма, жоқ па — соны да қарау керек. Шын мәнінде, бұл жерде нақты бір сөз айтылған жоқ. Біз тек әлі келмеген мекемемен айтысып жатырмыз. Айқайлаудан бұл жерде пайда жоқ. Барлығымыз нактылап, табиғи қоршаған ортаға инвестиция, ағаш егу, әлеуметтік көмек сияқты мәселелерді карауымыз керек.		
30.	**Қапашев Рафаэль, жергілікті тұрғын:** Біздің естуіміз бойынша, генплан бойынша Индер Алғабастан Бөденеге қарай өседі деп жатыр. Осы желдің астына калып қоймай ма? Біріншіден, "бірінді казақ, бірің дос көрмесең, сөздің бәрі бос". Сондықтан бір-бірімізді сыйлап, сөзді бөлмейік. Мұнда 70-ке келген ағаларымыз да өз құжаттарымен айтып отыр. "Ауыз ала болса — ауыздағы кетеді, ауыз бір болса — төбедегі келеді". Бұл біздің қолымызда. Индерімізді, көлімізді сақтауымыз керек — мәселе осы. Аралтұзды шешіп алсақ, Индертұзға да жетеміз. Қоғамдық кеңес бар, әкімдік бар — бәріміз халық болып жиналып, бөлек отырыс өткізуіміз керек. Тұзды көл мәселесін толық шешу керек. Ең алдымен зияны мен пайдасын накты зерттейтін маман керек. Аралтұз бен Индертұзға да соқпайтын тәуелсіз қорытынды беретін мекеме қажет.	**Мурзин Артур, аудан әкімінің орынбасары:** Индердің бас жоспарында 2010 жылы бекітілген бас жоспар бар. Осыған дейін Атырау облысы құрылыс басқармасы Индер бас жоспарын жасап келген болатын. Қазіргі таңда ол жоба аяқсыз қалды. Жалпы су тасқынына дейін Индербор кентінің бас жоспары Аққала бағытына қарай жоспарланған. Су тасқынынан кейін сол жерлер ескеріліп, жалпы Алғабас–Жорық каналынан әрі қарай таңдалды, бірақ ол жоба да аяқсыз қалды. Тапсырыс беруші — құрылыс басқармасы мен мердігер арасында өзара келісімшарттар үзілген. Қазіргі таңда ол жоба тоқтап тұр. Сіздің айтуыңыз дұрыс жалпы осы жаққа бағытына қарай таңдалып тұр.	

	Ұсыныс: Халықпен бөлек кездесу ұйымдастырып, экологиялық, денсаулық және экономикалық жағын нақтылап алуымыз қажет.		
31.	**Ғалым Самиғолла, зейнеткер:** Көптеген мәселе заңдылыққа тіреліп тұр. Өткен тыңдауда осы заңдылық жөнінде көптеген сұрақтар қойылды және прокуратураға берілді, сол прокуратурамен байланыс бар ма, кім қатысып отыр, жауабын халыққа қашан беру мүмкін?	**Есенбай Нуров, қоғам белсендісі:** «Ақиқат» қоғамдық бірлестігінің төрағасы Ғазиз Ғабдуллинмен бірге Индер ауданы прокурорына бардық. Осы жерде Бас прокуратура бәріне хат жазып, олар қазір министр, вице-министр бар — осы мәселемізді сыртынан қарап отыр. Бұл жерде біздің Индер халқының сауатсыз екенін көрсетпеуіміз керек, ағайын. Бұл кісілер де алыстан келіп отыр, сондықтан біз ғылым тілінде, заң жүзінде сөйлейік. Заң жүзінде мен өткенде 27 минут бойы айтып шықтым, құжаттарын көрсеттім — заңсыздық бар. Оны өзі де мойындап отыр. Бұл кісі неге десеңіз, бұрын шай ішіп отырып қоғамдық тыңдалымға қол қойып жіберіпті деп, сонда шай ішіп отырып 2020–2022 жылдары олар лицензия алған. Міне, өзі айтты ғой. Енді тыңдаңыз: сондықтан қазіргі жағдай бойынша ерекше қорғалатын аймақтың 7-бабының 5 және 6-тармактары бойынша біздің республикалық қорықтан алып тастады ғой. Енді жергілікті, өзіміздің Атырау облысының ерекше қорғалатын аймағына қойсын. Сосын мәслихат пен сол жерде бекітіп, қай жерден өндіруге болады, болмайды — қалай тәуелсіз сарапшылармен сараптау керек. Индертұздың да емес, басқаның да — сондайлармен жұмыс жасауымыз керек. Осы мәселені түбіне дейін апаруымыз керек. Ал енді лицензия мәселесіне келетін болсақ, олардың лицензиясына менің күмәнім бар. Сондықтан лицензиясын тапсырсын, сосын әбден шешіп алғаннан кейін қоғамдық тыңдауды содан кейін өткізе жатар.	
32.	**«Ақиқат» қоғамдық бірлестігінің төрағасы, ҚР Президентінің сенімді өкілі Ғазиз Ғабдуллин:** Біз таңертең Индер ауданы прокурорына кіріп осы мәселеге заңдық тұрғыда құқықтық бағасы берілуі керек екенін сұрадық. Екінші мәселе: заңсыз құжатты әкеліп отырған кім? Аралтұзбен Аралсода компаниясының құжаты ең бірінші УПР-ға келеді. УПР деген кім? Атырау облысы табиғи ресурстар және табиғат пайдалануды реттеу басқармасы. Заңсыз құжатты біздің алдымызға келіп, осы жерде Индер ауданының халқын екіге жарып отырмыз қазір. Прокуратураға ұсыныс: осы құжат бойынша басқарманы тексеру керек. Содан кейін: Қазір Индертұзды да тексереміз, ол далада қалмайды. Одан кейін мына жерде инвестор деген қазір мемлекетке бір жағынан пайда әкеліп жатыр, екінші жағынан зиян әкеліп жатыр. Ертеңгі күні		ұсыныс

44

	инвестордан қалған экологияның бәрін мемлекет зардабын шегеді, триллиондаған доллармен, сосын халық зардабын шегеді.. Неше түрлі қоғамдық тыңдалым өтіп жатыр, бәрі заңсыз, түгел ешқандай құжатсыз келіп жатыр алдымызға, төрағалар өткізеді, хатшылар қол қояды, солай кетіп жатыр. Оны әкеліп жатырған кім? Оны әкеліп жатырған УПР. Мына қоғамдық тыңдалымның ережесі дұрыс емес. Тыңдалым өтті дейді, оған ұсыныс беріледі. Ол орындалып жатқан жоқ. Халықтың сұрағына ешкім жауап беріп жатырған жоқ. Қоғамдық тыңдаудың хаттамасы жасалады, әрі қарай орындалмайды, ешкім гарантия бере алмайды. Төраға да айта алмайды, 1–2 жылдан кейін ол басқа жаққа жұмысы өзгеріп кетуі мүмкін, хатшы да болмайды, бәрі қағаз жүзінде қалады. Сондықтан біз инвесторларға сенбейміз. Сондықтан үкіметтің басында инвестициялық комитет бар — осы инвесторлармен жұмыс жасайтын арнайы комитет, сосын Экология министрлігі бар, әлеуметтік мәселелерді шешетін Экономика министрлігі бар. Осылардың барлығын, құрметті төраға, хаттамаға кіргізіп, солардың барлығын шақыру керек. Индер халқының алдына ертеңгі күні қандай гарантия береді осы халыққа әлеуметтік, экономикалық, экологиялық жағынан? Қанша пайда келеді Индер ауданына келеді, қанша табыс түседі — соның бәрін халық білуі және пайдалану керек. . Сондықтан осындай ұсыныстар бар. Сонымен қатар комиссия құрылып, ауданнан Аралтұз мақтанып отыр ғой, 100 жылдық тарихы бар деп. Сол жаққа барып көріп келсеңіздер. Индер тұрғындары, бұқаралық ақпарат құралдары, бұрынғы зейнеткерлерін апарып алып келсін. Қоғамдық кеңес өкілдері бар, көрсін, барып тексерсін, қарайық Қызылорданы. Барып қарайық қандай жақсылық жасады екен.		
33.	**Сұлтан Ахмет «Глобус» волонтер:** 1)Описание ожидаемых выбросов деген перечислили железо, марганец, азот, сероводород көптүрі бар екен. До 1935 года же у вас планируется. На весь период обслуживания получается Тұзды көлі сколько планируется выбросов в атмосферу? 2) Оған кім отчет береді, мониторинг? 3)Мен өзім туристический гид болғанда мен Тұзды көлге біршама туристерді алып келдім: Франциядан, Сингапурдан, Қытайдан, Южный Кореядан. Көп туристер алып келдім	**Асанов Дәулет, компания өкілі:** 1)Сіз экология нормалау нелерін түсінбейсіз өкінішке орай. Өйткені 10 жыл істейме мысалы сіз 10 жылдағы нәрсені қосып баттастырып ертен мың тонна деп айтуға келмейді. Барлық нормалау жылдық есепке әкелінеді. Сол жылдық нәрсенің бәрін көз алдыныздa тұр, одан артық ештене болмайды. 135 тонна нормаланатын ластауыш заттардың саны, 136 тонна нормаланбайтын зат, нормаланбайтын заттарды қосқан кезде. Сонда одан артық ештене болмайды. 2) Мониторинг екі түрі болады. Бұл өндірістік мониторинг. Бұны жұмыс істеп тұрған компания өзі жасайды. Бағана	

45

	осы тұздыкөлге, сол — біздің мақтанышымыз деп. Сіздің объектіңіз Қыз әулиенің қасында болып тұр. У меня такой вопрос это все будет получается такой большой урон на озеро Туздыкөл и вы этим самым убьете полностью туристическую деятельность в Индере. Хотя она очень большая. Тем более постоянно отвожу группы. Здесь задействованы и рестораны и отели и кемпинги соответственно. Соответственно местные люди за счет этого туризма деньги получают. Огромные количества мы знаем Тұзды көле минералов которые излечиваются. Огромные количество людей приезжают лечиться для сосудов, легочные заболевания. Огромные количества людей вот именно то что они приходят копают здесь ямки, суглины и вот вопрос такой территория выбрать вам нужно другую вообще далеко от Кыз әулие вообще подальше от всех мест где туристы ходят. Во вторых нужно вообще пересмотреть у нас куча людей здесь которые қарсы сөйлеп жатыр неге и соответственно много людей которые еще свои вопросы не задали. Очень огромное количество пробелов в вашем проекте и он очень доставлен сырой если учитывать то что огромное количество людей не могут понять этот проект, не могут осознать, сколько вопросов они задают и соответственно учитывая все это территория выбрана совсем в плохом месте. Я считаю что общественное слушание должно быть прекращено, должно быть вообще пересмотрено проект, вообще должно быть переписано весь проект на то чтобы пересмотреть вот это вес проект.	слайдтың ішінде барлығын көрсеттім қандай мониторинг болатын. Одан кейін екінші мониторинг мемлекеттік мониторинг оны экология департаменті жүргізеді. Тексеріс кезінде прокуратураның порученииясымен немесе өздері плановый проверка немесе жалоба түскен кезде. Үшінші мониторинг болу мүмкін ол егерде жергілікті халық өздері бірігіп қосымша лабораторияны алып келіп мониторинг жасаса ол өз еркі. Любой кезде жасай алады. Есептеулер бойынша өндірістің экологиялық бақылау бағдарламасы болады. Сол бойынша осы кәсіпорын квартал сайын арнайы порталға есептерді тапсырып отырады. Ол онлайн режимде порталға жүргізіледі. Оны сол дәл тапсырған күні экология департаменті өз қолына алады. Егерде сол есептеулер бойынша бір нәрсе шикіліктер бір нәрсесі ұнамай жатырса проверка ашуға мүмкіндігі бар. Одан кейін қазіргі экологиялық заңаманы бұзғаны үшін срок исковой давности дейді бұрын үш жылы болатын қазір он жыл. 3) Туризм жағынан жауап берейін.Туризм жағынан дамыту керек дейсіз — дұрыс айтылып жатыр. Бірақ жеке компания кіргені үшін туризм болмайды деген сөз емес. Дәл қазір Индертұз компаниясы 10 жылдан уақыт тұзды қазып, өндіріп жатыр. Сіздің туристеріңіз сол үшін келмей жатқан жағдай болды ма? Жоқ, болған жоқ, дұрыс па? Әкеліп жатырсыз, көріп жатырмыз деп айтып отырсыз. Бізде айтарлықтай айырмашылық жоқ. Тек бір айтатыным — біз әлі зауыт салып жатқан жоқпыз, фабрика да жоқ, тек қана қазбалау жұмыстары. Туризм дейсіз: Қазақстанда туризм экономикаға қаншалықты үлес қосып жатқанын білесіз бе, егер эксперт болсаңыз? Жалпы алғанда туризмнің үлесі Қазақстанның 0,1 пайызына да жетпейді. Ал өндіріс 70 пайызын береді. "Не пайда?" деп отырсыз — осы жобашамамен 10 миллиард инвестиция әкелуімүмкін. Сонда сізсалыстыруғакелмейтіннәрселердісалыстыр ыпотырсыз.	
34.	**Қонасов Бағытжан, аудандық ардагерлер кеңесінің төрағасы:.** Біздің Қазақстанда заң әлі жетілген жоқ. Бізге әкеліп қойғансыздар Көкшетаудан бір адамды, ол — жобалаушы. Холдинг орталығы қай жерде? Міне, көрдіңіз бе, бұл Алматыда, мұның бәрі — дочерний. Бұл дочерний мекемелер, ертең салықтың барлығы Алматыға түседі деген сөз. Түссе подоходный налог түседі. Ең бірінші жіберген қателіктеріңіз — біздің халықты сыйламағандарыңыз. Ең алдымен келіп айтуыңыз керек еді: міне, «Аралтұз», «Аралсода» осындай	**Жаханов Өміржан, «АралТұз» ЖШС-ң құрылыс және әлеуметтік обьектілер жөніндегі директоры:** Алматыда. Бізді Индертұзбен салыстырмай ақ қойыңыздар. Біз осы бірінші жылы лицензиямызды алып жатырсақ, пробный аламыз. Оның анализі 1–2–3 айда шығады, зауыттар бізге береді, қандай технологиямен істеу керек екенін. Содан кейін проект жасатқызамыз. Жоба жасағаннан кейін бірінші зауыт саламыз. Зауыт салғаннан кейін, амандық болса, осы Индер әкімшілігімен жұмыс жасап, жолдың жобасын жасап, оны да жасап көреміз.	

46

	жұмыстар жасайды деп таныстыру керек еді. . Бірақ сіз инвестиция әкелу барысында дұрыс түсіндіруіңіз керек еді. "Біз дочерний компаниямыз, осындай-осындай" деп, 500 адам аламыз дейсіз. Қайдағы 500 адам? Индерде 100 адам жұмыс жасайтын орын жоқ. Жігіттер, сенесіңдер ме, айтыңдаршы? Отырсыңдар, келіп 500 адам аламыз деп. Зауыт болмайды ешкандай. Мына кісіні жалдап алған, заңның барлығын жаттап алған. Бірак казакка ол кажет емес. «Аралтұз» келдім деп таныстырса, карсылығымжоқ. Бізге түсіндіру керек еді. Қазір ештеңе түсінбей отырмыз, анаған да, мынаған да еріп отырмыз. Ал енді алға карай: Индер ауданында «Аралтұз» болсын, «Аралсода» болсын, «Индертұз» болсын — болашағы бар ма? Пайда әкеле ме? Бюджетке акша түсе ме? Жайықтың жағасында құлайын деп тұрған ғимарат бар, Бұрынғы «АтырауЖарықтың» орны — сол жерге шипажай салсын. «Аралтұз», «Аралсода», «Индертұз» сала ма? Аурудың бәрі экологиядан Ертең «Аралтұздан» ауаға, экологияға канша пайыз әсер болады, заңға сәйкес? Мен айтайын дегенім, егер комиссия құрылса, «Аралтұз», «Аралсода», «Индертұз» — кайсының пайдасы бар, кайсысы жағдай жасайды, сонны анықтау керек. Бізге 500 адамдык жұмыс болмайды, жігіттер, аңғал болмай-ақ койыңдар, ештеңе болмайды, бос әңгіме.		
35.	**Қаражанов Асхат, жергілікті тұрғын:** "Аралтұз" болсын, басқа инвестор болсын — мен келуіне карсы емеспін, біріншіден. Екіншіден, бұл жерде "Аралтұз" әлі өндірісті бастайын деп жаткан жоқ. Индертұзды тек ас тұзы деп түсінбейік. Мұнайдан неше түрлі зат шығады ғой — газ, бензин және т.б. Сол сияқты біздің Индертұздан да түрлі өнімдер шығуы мүмкін, тек тамакқа ғана емес. Қазір пищевой тұз 100 теңге болса, бұлар зерттеп, соның ішінен 2000–3000 теңгелік өнім шығарып беруі мүмкін. Сондыктан олар накты уәде бере алмай отыр: алдымен алып, зерттеп, содан кейін анықтайды. Сол өнімдерден адамға зиян келетін нәрсе болса, соны анықтау үшін де жұмыс ұйымдастырылып жатыр. Сол кезде тағы да осындай жиналыс болады. Біз келеміз бе, келмейміз бе — мәселе онда емес, мәселе — Индердің экологиясына әсері бар ма, жоқ па, соны түсіну.		ұсыныс

	. Тек тұз, экология деп айтып жатырмыз. Үлкендерге айтайын: біз Кеңес заманынан бері 25 жыл өтті, XXI ғасырда отырмыз, Алға қарай неге дамымаймыз? Малды да алып шығарып тастай алмаймын. Қазір Индерде 30 мың халық болса, соның 5 мыңы мал мен айналысса, жер жетпей қалады. Шүкір, бірақ мынау — дүниежүзі бойынша картада тұрған тұз байлығы. Ауыл тұрғыны болған соң, зерттеп, білейік. Білмеген нәрсені үлкендерден сұрайық. Мен біреудің мүддесін қорғап тұрған жоқпын, ауылдың ішінен сөйлеп тұрмын. Неге осы тұздан бензин, газ сияқты түрлі өнімдер шығармаймыз? 100 теңгелікемес, 5000–10000 теңгелік өнім шығаруға болатын шығар. Экономикаға қандай пайда келетіні — оны әзірге ешкім толық зерттемегендіктен, нақты айта алмай отыр. Сондықтан аздап уақыт берейік. Жерін алсын, зерттесін. Жаңа көрсетіп жатыр ғой — жуамыз дейді, тағы басқа технологиялар бар. Ал жалпы, өз атымнан айтарым: осындай инвесторлар келсе, Индердің жастарын оқытып, болашақта сол зауытта жұмыс істеуге дайындаса жақсы болар еді. Осындай инвесторлар келіп, қоғамымызға үлес қосса, мен қолдаймын.		
36.	**Шыңғазиев Байжан, Бөдене ауылының тұрғыны:**Сен айтқан тұздан шығатын өнімдерді АралТұздан шығаруға болмайды ма? Жауап беріңізші?		
37.	**Құттыбаев Айтуар, жергілікті тұрғын:** Менде сұрақ бар: алдағы уақытта қандай техника алып келесіздер, оны қалай, қай уақытта орнатасыздар? Мына жерде халықтың алдында 29-ы күні презентация болды, осы зал толы болды. Мен кешігіп келдім, орын болмады, ең соңында отырдым. Қазір де жартысы бар, бірақ көпшілігі жобаларыңызға қарсы. Менің өз пікірім: егер келетін болсаңыздар, Индерге инвесторлардың келгеніне қарсы емеспін. Әрине, мен жұмыссызбын, әл-ауқаттың көтерілгені жақсы. Бірақ сіздерге ұсыныс — халық қарсы болып отыр. "Аралтұзға" не үшін қарсы? Неге қазір осындай жағдай? Менің түсінігім: ол жерді қазадығой, 3 метр деп жаңа Рафаэль бауырым айтып кетті, дұрыс айтты. Бірақ ол жерді кім барып тексереді? Мен барып	**Асанов Дәулет, компания өкілі:**Көлді қоршау деген заңға сәйкес келмейді. Көл — ол барлық халық қолданатын жер, оны ешкім қоршауға мүддесі жоқ.	

48

	тексерейін десем, мені кіргізбейді. Ол 3 метр ме, 10 метр ме — кім тексереді? Бір мәселе: бетіндегі су сол қазылған жерге кетеді де, басқа жер құрғайды. Құрғаганнан кейін шаң болады, шаң көтеріліп, видеодағыдай, Артур мырзаның айтқанындай, YouTube-та көрсетілгендей, экологиялық апатқа алып келмей ме? Сіздер бұған гарантия бере аласыздарма, бере алмайсыздарма? Нақты бере аласыздарма? Оны ешкім бере алмайды. Ол жер экологиялық апатқа айналып кетуі мүмкін. 10–15 жылдан кейін сіздер айтып отырсыздар 10–20 миллиард әкелеміз деп. 20 миллиард доллар әкелсеңіздер де, маған ақша қызық емес. Маған маңыздысы — жер, табиғат. Мен Қазақстанда аштан өлген адамды естіген жоқпын, Енді сұрақ қояйын: халықпен сіздер санасып отырсыздар ғой, халықтың көпшілігі қарсы. Сонда алдағы уақытта қайтадан зауыт саламыз деп отырсыздарма, әлде қалай? Егер саламыз десеңіздер, онда мына Индер тұзкөлі бар ғой, соның айналасын толық қоршап, көгалдандыру жұмыстарын жасап, менің талабым — айналасына орман егу. Ол өсіп, халық көзбен көргеннен кейін ғана жұмысты бастаңыздар.		
38.	**Мурзин Артур, аудан әкімінің орынбасары:**Екінші сұрақ айтылды ғой — гарантия бар ма? Халықтың көкейіндегі көп сұрақ сол. 5–10 жылда мына жерде жартысы да болмауы мүмкін. Сіздер айтып отырсыздар, Көкшетаудан келдіңіздер, сіздер проектировщиктер, мына жерде тұрғылықты тұрмайсыздар, ал осы жерде қалатын — жергілікті халық. Нақты жауап беру керек бұл жерде.	Жауап жоқ.	
39.	**Капашев Рафаэль, жергілікті тұрғын:** Біздің тұз әлем бойынша 2-орында, по запасу 2 миллиард тонна. Әлеуметтік желіде іздестіріп қарап едік, бұл ерекше қорғалатын аймақтан 2024 жылы алып тасталған. Бұл жерге ертең Қытай да келеді, Ресей де келеді. Сіздер қазір 681 гектар, өткен отырыстағы жиналыста 68 пайызын алып отырсыздар — зерделеуге ме, бұрғылауға ма лицензиясы, дұрыс па, әлде 1370 пе? Енді келіп менің қорқынышым — алдағы уақытта халықтың көкейінде тұрған сұрақ осы. Артур мырза, сіз шешпейсіз, бірақ хаттамаға кірсін, жоғарыдағы адамдар естісін деп айтып отырмын. Бұл жерге кез келген		

	уақытта Қытай, Ресей келеді, "Аралсоданың" бәсекелестері келетін жер ғой. Біздің халыққа айтып жатырмын: егер біз осы жерден "Аралтұзды" тоқтатып, өзіміздің ұсыныстарымызды іске асырсақ, технологиясымен, инновациясымен бәрін дұрыстап, Индертұзды реттеп алсақ, одан кейін НСС келеді деген әңгіме бар,— біз сол кезде өз шарттарымызбен кіргізуіміз керек. Сол мәселе бойынша ойлап қараңыздар: 1 млн. 200 мың тонна 10 гектардан алып отырған объектілері бар, почти 700 гектар, 3 метр тереңдіктен қазады, сосын іші суға толып қалады, басқасы келіп тағы қазады. Сонда мына Индер көлі 20-30 жылдан кейін карьер сияқты ойылып-ойылып кетпей ме деген әңгіме ғой. Халықтың қорқынышы — осы.		
40.	**Артур Мурзин, аудан әкімінің орынбасары:** Мына жерде Индертұздан келіп катысып отыр ғой, Сіздер бассейн казғаннан кейін, сол неше жылда кристалданады? Кім жауап береді? Индертұздан бар ма? Бассейн каздыңыздар ғой, 3 метр тереңдікте.	Жауап болмады.	
41.	**Қапашев Рафаэль, жергілікті тұрғын:** Сіздер 370 мың тонна 10 жылда аламыз дейсіздер, яғни жылына 37 мың тонна. Индертұздың көлемі күніне 800 тонна, 1 айда 24 мың тонна, бір жылда 300 мың тоннаны казып жатыр деген ақпарат қате болмаса, біздің халыққа ешқандай отчет жоқ. Ол дегеніміз, алып отырған көлемді теңгемен есептесек, 1 жылда 8–10 миллиард ақша кетіп жатыр. Мысалы, Индерге не жасалды деген сұрақ бар. Осылардың бәрі осы тақырып сияқты басқа да мәселелерге кіріп кетпей ме? Бәрін бір тәртіпке келтіру керек. Индердің қоғамдық белсенділері халықпен бөлек жиналыс жасап, бір шешімге келуі керек.	**Асанов Дәулет, компания өкілі:** Негізі компания бірдей жұмыс жасауға әрдайым ашық. Комиссия құрылсын, жұмыс басталғаннан кейін ағаларымыз отыр арамызда, кірсін, бірге қадағалап отырсын. Бұзушылықтар болса, дәл сол жерде жөндеуге болады. Бірақ, негізі технологияларды қолдана отырып жұмыс жасауға болады. Оған гарантия бере аламыз — өндіріс жұмысын дұрыс жасауға.	
42.	**Сәуірбаев Мұрат Сәуірбайұлы, жергілікті тұрғын:** Сіздерге айтайын дегенім: қонақтар есіктен кіріп, төрді сұрап отырсыздар. Мың жер қазба байлығы қорғалған, лицензияны заңдастырып алған дедіңіздер. Онда шаруам жоқ, бірақ ертең немереме не айтады? "Атаң не істеді, ана жерді Даулет келіп казды" деп пе? Халықтың көбі сендердің келулеріне қарсы. Нақты сұрақ: сіздер экологияға гарантия бере алмайсыздар. Біз қарсымыз.		Ұсыныс.

50

43.	**Ихсанов Тілепберген, жергілікті тұрғын:** Менің сұрағым: Аралдағы Карабұлактың тұзы ұшып Америкаға дейін жеткен деп оқығам, ал біздің Индер көлі жер жүзіне белгілі жақсы көлдердің бірі, жер асты суларымен байланысып тұр. Көлдің беті, астындағы бұлағы ешқандай ұшпайды, денсаулыққа да пайдалы. Ал егерде балансты бұзатын болсақ, яғни казатын болсақ, бәрін бүлдіреміз: судың беті кебеді, тұз ұшу басталады, құргайды. Экологияға, ауаға зиян болады. Сол себептен бүлдірмеу керек. Кодекстің 69, 70, 73 баптарын оқыдым, соны сіздер сақтамай отырсыздар. Бастамас бұрын сол жерге халықтың жағдайына, ауасына, суына зияны бар ма, жоқ па — соны жан-жақты шешу керек. Бүкіл мамандар жиналып барып, Индердің ішіндегі білгір мамандары қатысып, содан кейін барып халықты осылай жинап айту керек.	**Асанов Дәулет, компания өкілі:**Экологиялық кодекс бойынша жаңағы баптарын айтып өтейін. Ол жерде қол жинап одан кейін жұмыс істеу деген нәрсе жоқ аға. Жаңа айтып өттім. Бірнші этап өтінім. Өтінімді тапсырдық. Экология департаменті осы этапқа жіберді, екінші этапты жасап кажет емес деп. Енді ол заңға сай жасалып отырған нәрсе.	
44	**Нұрхан, жергілікті тұрғын:** Артур мырза айтып жатыр ғой, мына біз халықпен кездесу ұйымдастырып жатырмыз, бірақ біздің елімізден тыс бұл шешімді қабылдайтын — облыс деді. Егер "Аралтұз" Индерге келмей қалып жатса, онда келмей қалды, жақсы. Егер келіп қалып жатса, Индер ауданының жұмыссыз жастарын жұмыспен камтыса екен деген талаптар, сосын "налог" деген мәселе — жаңа ағамыз айтып жатыр, соны өтірік айтады деп жалғанмен кетіп қалып жатыр. Индер ауданына төленіп жатыр ма, жоқ па — бақылай аламыз ғой. Менің талабым осындай: Индер жастарын жұмыспен қамтамасыз ету, жасалатын барлық мүмкіншіліктер осы Индер ауданында жасалса.	**Амирова Балжан, компания экологы:** Сұрақ өте орынды. Алматыда орналасқанымен, мен барлық төлемдер, салық Жақсықылыш кентіне Арал ауданына түсуде. Сол сияқты компанияның басты мекемесі Алматыда орналасқанымен, Индерден филиал ашылады, барлық төлемдер, салықтар осы жердің бюджетіне түседі. Екіншіден, "гарантия" деп жатырсыздар. Біз әлі келмей жатып-ақ "Аралтұз" жұмыс жасап жатыр, дәлелдей аламын. Атасы, баласы, немересі, бүгінгі таңда шөбересі жұмыс жасап жатқан династиямен бірден-бір жұмыс жасап жатқан мекеме. Ондай мекемелерді табу Қазақстанда көп емес. Осыны гарантия деп айтамыз. Жүз жылдық тарихи бар және жұмыссыздық бойынша тек қана жастарды емес, осы жердің жергілікті халқын жұмысқа алу айтылған.	
45	**Артур Мурзин, қоғамдық тыңдау төрағасы, аудан әкімінің орынбасары:** Zoom-да сұрақ бар ма? Zoom-да сұрақ жоқ. Осы хаттамаға хатшы берілген ұсыныс-пікірлер енгізіледі, жазбаша түрде де хаттамаға енгізіледі. Енді аз айтқанда көп айтқанда, құрметті ағалар, жиынға қатысушылар, ашық талқылау болды, Хаттама Атырау облысы Табиғи ресурстар басқармасына жолданады. Бірақ күн тәртібіндегі ашық экологиялық талқылау бойынша өткенде Руслан деген азамат "1 км жердегі каналға әсері бар ма?" деп сұрады. Байжан ағамыз да сұрақ қойды — соған нақты жауап берген жоқсыздар. Жер сорланып кетсе ертең кім жауап	Жауап жоқ	

51

	береді? ең бастысы — экологиялық мәселе, табиғат бүлінбеуі керек.Менде ұсыныс бар: тоқтатайық бүгінгі жиынды.		
46.	**Жақсылық, жергілікті тұрғын:** Өткенде жұмыста болып қатыса алмай қалдым, өткен жиналысты қарадым. Онда да 37 мың тонна жылына өндіреміз дегенсіздер. Бүгінде 37 мың тонна? Сонда тек сендер біреуін айтасыздар 37 мың деп? Бәрің келіп отырған адамдар бір мекемеден келіп отырсыздар, Неге 74 мың өндіреміз деп айтпайсыңдар ма? Неге 135 мың тонна емес?	**Асанов Дәулет, компания өкілі:** Экологияның талаптарына сай әр жобаның өзіне жеке тыңдалым өткізіп отырмыз. Екеуін қоса алмаймыз, заң талаптары бойынша.	
47.	**Шыңғазиев Байжан, Бөдене ауылының тұрғыны:** Өнімдеріңізді алу үшін міндетті түрде 137 мың тонна өндіру керекпе?	**Асанов Дәулет, компания өкілі:** Аға 37 мың қайдан шықты басында одан көп болған, енді қазір 3 метрге дейін тереңдікті алып жатырмыз ғой. Сонда тұздың запасы бар, шығып жатқаннан максимально 37 мың тонна. Ол жылына 10 мың болады ма, 15 мың болады ма? 5 мың болады ма? Ол уже техрегламентті жасаған кезде қанша тұз керек соған байланысты. Жоба бойынша максимальды 37 мың тонна болуы мүмкін. Міндетті түрде 37 мың тонна деген сөз емес. 10 гектар жер, 3 метрге дейін қазамыз. Сол жердің бәрін қазсақ 37 мың тонна шығады деген сөз. Біз ол 37 мың тоннаны алмауымыз да мүмкін, 5–6 мың тонна алатын болармыз. Мүмкін 10 мың тонна алатынболармыз.	

9 қосымша

Дата-время проведения: 04.05.2026 15:00 0 0 130 0

Место проведения: Атырауская область, Индерский район, Индерборская п.а., п.Индерборский, Дом культуры по ул. Н. Мендигалиева, 47, а также онлайн посредством ЗУМ по ссылке: https://us06web.zoom.us/j/81038251765?pwd=Lf9SbaibWAt2pTaS2QLLXgYjureuvO.1 Идентификатор конференции: 810 3825 1765 Код доступа: 888918

Срок истек

Материалы для получения Экологического разрешения на воздействие к Плану горных работ на добычу поваренной соли на части месторождения оз.Индер в Атырауской области открытым способом (Переход на этап добычи ТОО «Аралсода» в границах лицензии на разведку ТПИ №1251-EL от 24 февраля 2021 года)

Заявитель: Товарищество с ограниченной ответственностью ""АралСода""

№ регистрации: 26491323001 / Дата публикации: 20.03.2026

К сведению!
В связи с обсуждением дополнительных вопросов по проекту

Прежняя утвержденная дата: 29.04.2026 12:00

Подробнее

29/04/2026
16:09

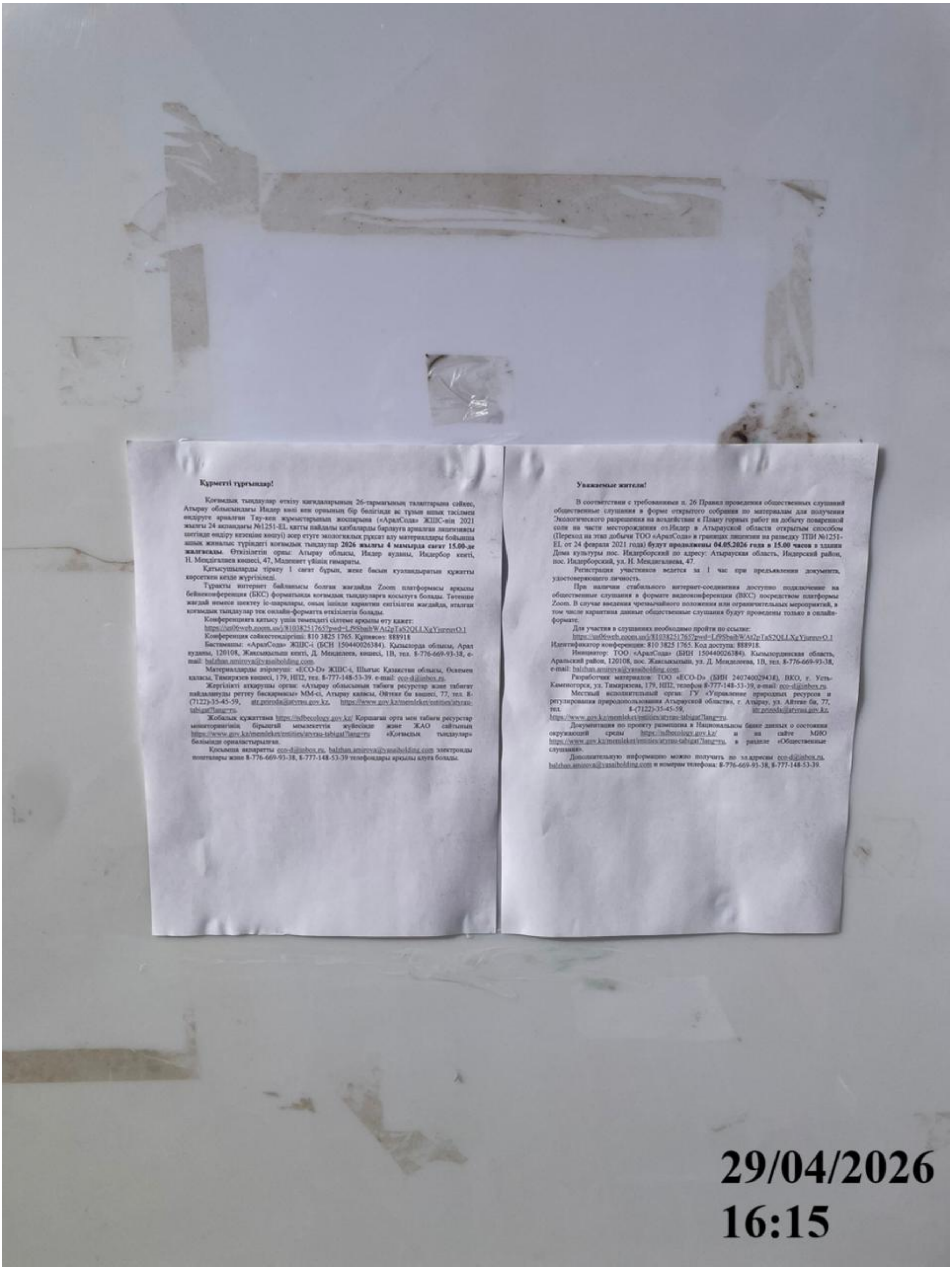
Құрметті тұрғындар!
Конференция сәйкестендіргіші: 810 3825 1765. Құпиясөз: 888918
Уважаемые жители!
В соответствии с требованиями п. 26 Правил проведения общественных слушаний общественные слушания в форме открытого собрания по материалам для получения Экологического разрешения на воздействие к Плану горных работ на добычу поваренной соли на части месторождения оз.Индер в Атырауской области открытым способом (Переход на этап добычи ТОО «АралСода» в границах лицензии на разведку ТПИ №1251-EL от 24 февраля 2021 года) будут проведены 04.05.2026 года в 15.00 часов в здании Дома культуры пос. Индерборский по адресу: Атырауская область, Индерский район, пос. Индерборский, ул. Н. Мендигалиева, 47.
Регистрация участников ведется за 1 час при предъявлении документа, удостоверяющего личность.
Для участия в слушаниях необходимо пройти по ссылке:
Идентификатор конференции: 810 3825 1765. Код доступа: 888918.
Инициатор: ТОО «АралСода» (БИН 150440026384).
Разработчик материалов: ТОО «ECO-D»
Дополнительную информацию можно получить по эл.адресам
и номерам телефона: 8-776-669-93-38, 8-777-148-53-39.
29/04/2026
16:15

КАССА
29/04/2026
16:10

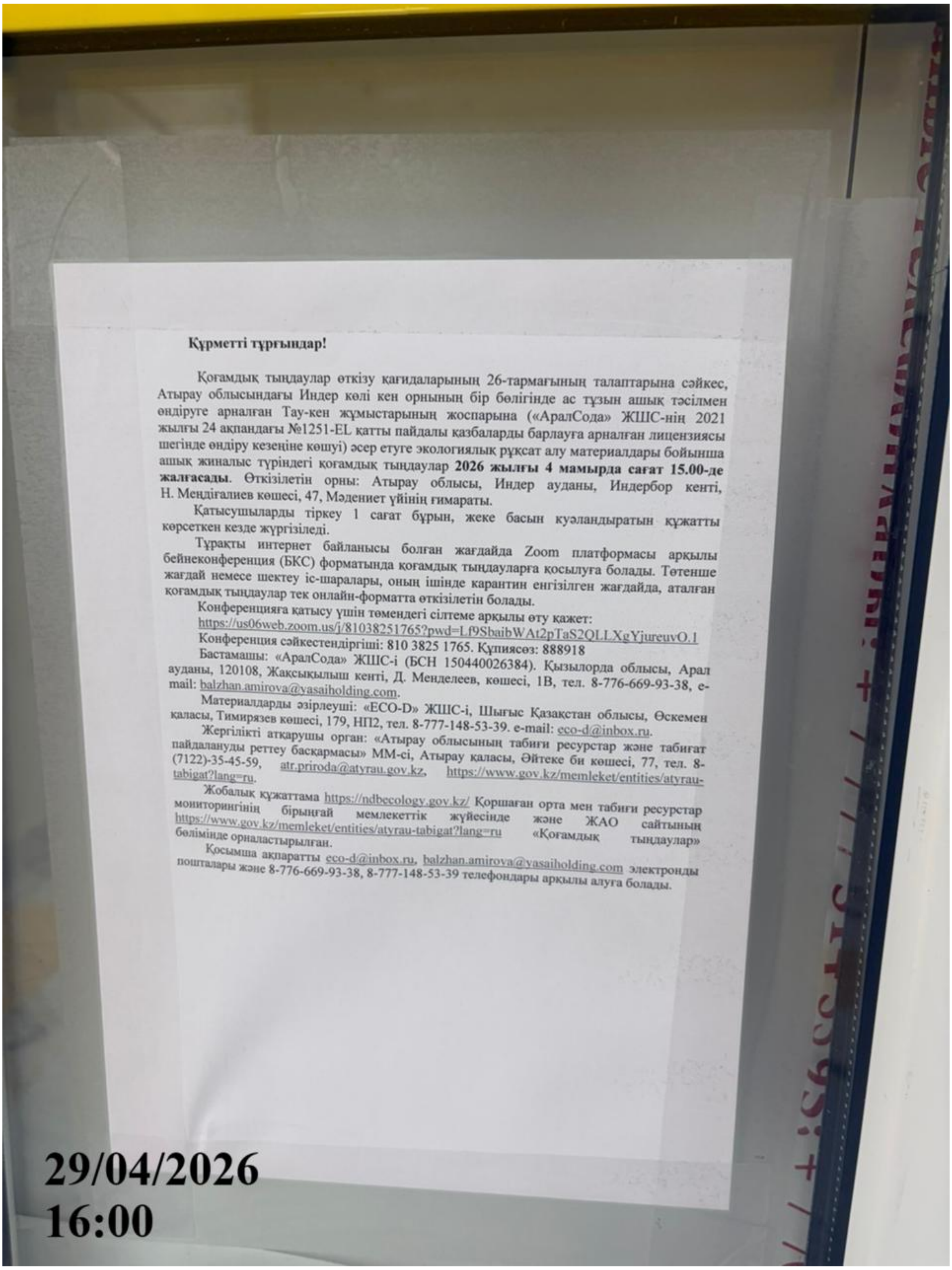

Құрметті тұрғындар!

Қоғамдық тыңдаулар өткізу қағидаларының 26-тармағының талаптарына сәйкес, Атырау облысындағы Индер көлі кен орнының бір бөлігінде ас тұзын ашық тәсілмен өндіруге арналған Тау-кен жұмыстарының жоспарына («АралСода» ЖШС-нің 2021 жылғы 24 ақпандағы №1251-EL қатты пайдалы қазбаларды барлауға арналған лицензиясы шегінде өндіру кезеңіне көшуі) әсер етуге экологиялық рұқсат алу материалдары бойынша ашық жиналыс түріндегі қоғамдық тыңдаулар **2026 жылғы 4 мамырда сағат 15.00-де жалғасады**. Өткізілетін орны: Атырау облысы, Индер ауданы, Индербор кенті, Н. Меңдіғалиев көшесі, 47, Мәдениет үйінің ғимараты.

Қатысушыларды тіркеу 1 сағат бұрын, жеке басын куәландыратын құжатты көрсеткен кезде жүргізіледі.

Тұрақты интернет байланысы болған жағдайда Zoom платформасы арқылы бейнеконференция (БКС) форматында қоғамдық тыңдауларға қосылуға болады. Төтенше жағдай немесе шектеу іс-шаралары, оның ішінде карантин енгізілген жағдайда, аталған қоғамдық тыңдаулар тек онлайн-форматта өткізілетін болады.

Конференцияға қатысу үшін төмендегі сілтеме арқылы өту қажет: https://us06web.zoom.us/j/81038251765?pwd=Lf9SbaibWAt2pTaS2QLLXgYjureuvO.1

Конференция сәйкестендіргіші: 810 3825 1765. Құпиясөз: 888918

Бастамашы: «АралСода» ЖШС-і (БСН 150440026384). Қызылорда облысы, Арал ауданы, 120108, Жақсықылыш кенті, Д. Менделеев, көшесі, 1В, тел. 8-776-669-93-38, e-mail: balzhan.amirova@yasaiholding.com.

Материалдарды әзірлеуші: «ECO-D» ЖШС-і, Шығыс Қазақстан облысы, Өскемен қаласы, Тимирязев көшесі, 179, НП2, тел. 8-777-148-53-39. e-mail: eco-d@inbox.ru.

Жергілікті атқарушы орган: «Атырау облысының табиғи ресурстар және табиғат пайдалануды реттеу басқармасы» ММ-сі, Атырау қаласы, Әйтеке би көшесі, 77, тел. 8-(7122)-35-45-59, atr.priroda@atyrau.gov.kz, https://www.gov.kz/memleket/entities/atyrau-tabigat?lang=ru.

Жобалық құжаттама https://ndbecology.gov.kz/ Қоршаған орта мен табиғи ресурстар мониторингінің бірыңғай мемлекеттік жүйесінде және ЖАО сайтының https://www.gov.kz/memleket/entities/atyrau-tabigat?lang=ru «Қоғамдық тыңдаулар» бөлімінде орналастырылған.

Қосымша ақпаратты eco-d@inbox.ru, balzhan.amirova@yasaiholding.com электронды поштадары және 8-776-669-93-38, 8-777-148-53-39 телефондары арқылы алуға болады.

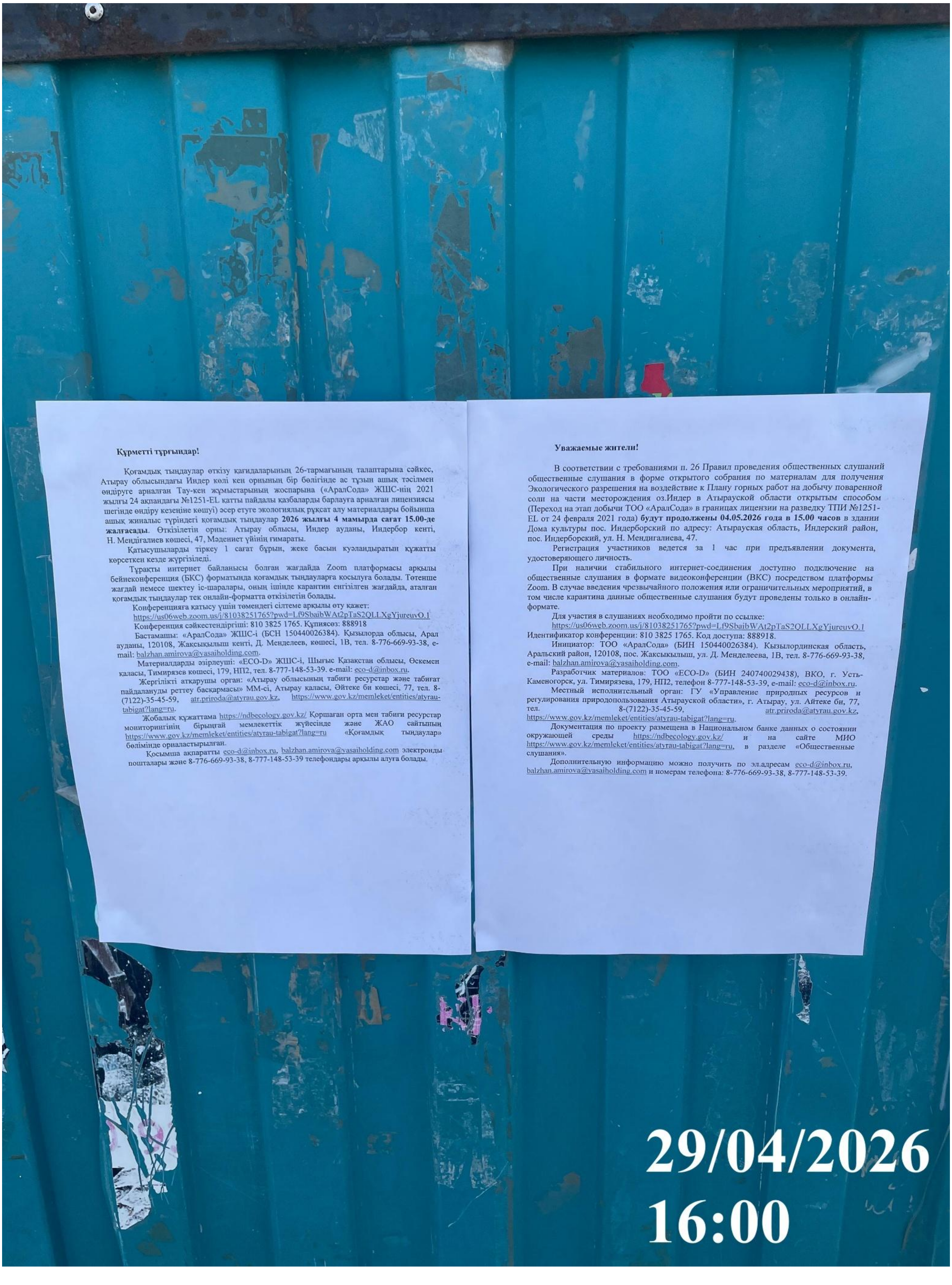
Құрметті тұрғындар!
Қоғамдық тыңдаулар өткізу қағидаларының 26-тармағының талаптарына сәйкес, Атырау облысындағы Индер көлі кен орнының бір бөлігінде ас тұзын ашық тәсілмен өндіруге арналған Тау-кен жұмыстарының жоспарына («АралСода» ЖШС-нің 2021 жылғы 24 ақпандағы №1251-EL қатты пайдалы қазбаларды барлауға арналған лицензиясы шегінде өндіру кезеңіне көшуі) әсер етуге экологиялық рұқсат алу материалдары бойынша ашық жиналыс түріндегі қоғамдық тыңдаулар 2026 жылғы 4 мамырда сағат 15.00-де жалғасады. Өткізілетін орны: Атырау облысы, Индер ауданы, Индербор кенті, Н. Меңдіғалиев көшесі, 47, Мәдениет үйінің ғимараты.
Қатысушыларды тіркеу 1 сағат бұрын, жеке басын куәландыратын құжатты көрсеткен кезде жүргізіледі.
Тұрақты интернет байланысы болған жағдайда Zoom платформасы арқылы бейнеконференция (БКС) форматында қоғамдық тыңдауларға қосылуға болады. Төтенше жағдай немесе шектеу іс-шаралары, оның ішінде карантин енгізілген жағдайда, аталған қоғамдық тыңдаулар тек онлайн-форматта өткізілетін болады.
Конференцияға қатысу үшін төмендегі сілтеме арқылы өту қажет:
https://us06web.zoom.us/j/81038251765?pwd=Lf9SbaibWAt2pTaS2QLLXgYjureuvO.1
Конференция сәйкестендіргіші: 810 3825 1765. Құпиясөз: 888918
Бастамашы: «АралСода» ЖШС-і (БСН 150440026384). Қызылорда облысы, Арал ауданы, 120108, Жақсықылыш кенті, Д. Менделеев, көшесі, 1В, тел. 8-776-669-93-38, e-mail: balzhan.amirova@yasaiholding.com.
Материалдарды әзірлеуші: «ECO-D» ЖШС-і, Шығыс Қазақстан облысы, Өскемен қаласы, Тимирязев көшесі, 179, НП2, тел. 8-777-148-53-39. e-mail: eco-d@inbox.ru.
Жергілікті атқарушы орган: «Атырау облысының табиғи ресурстар және табиғат пайдалануды реттеу басқармасы» ММ-сі, Атырау қаласы, Әйтеке би көшесі, 77, тел. 8-(7122)-35-45-59, atr.priroda@atyrau.gov.kz, https://www.gov.kz/memleket/entities/atyrau-tabigat?lang=ru.
Жобалық құжаттама https://ndbecology.gov.kz/ Қоршаған орта мен табиғи ресурстар мониторингінің бірыңғай мемлекеттік жүйесінде және ЖАО сайтының https://www.gov.kz/memleket/entities/atyrau-tabigat?lang=ru «Қоғамдық тыңдаулар» бөлімінде орналастырылған.
Қосымша ақпаратты eco-d@inbox.ru, balzhan.amirova@yasaiholding.com электронды пошталары және 8-776-669-93-38, 8-777-148-53-39 телефондары арқылы алуға болады.
Уважаемые жители!
В соответствии с требованиями п. 26 Правил проведения общественных слушаний общественные слушания в форме открытого собрания по материалам для получения Экологического разрешения на воздействие к Плану горных работ на добычу поваренной соли на части месторождения оз.Индер в Атырауской области открытым способом (Переход на этап добычи ТОО «АралСода» в границах лицензии на разведку ТПИ №1251-EL от 24 февраля 2021 года) будут продолжены 04.05.2026 года в 15.00 часов в здании Дома культуры пос. Индерборский по адресу: Атырауская область, Индерский район, пос. Индерборский, ул. Н. Мендигалиева, 47.
Регистрация участников ведется за 1 час при предъявлении документа, удостоверяющего личность.
При наличии стабильного интернет-соединения доступно подключение на общественные слушания в формате видеоконференции (ВКС) посредством платформы Zoom. В случае введения чрезвычайного положения или ограничительных мероприятий, в том числе карантина данные общественные слушания будут проведены только в онлайн-формате.
Для участия в слушаниях необходимо пройти по ссылке:
https://us06web.zoom.us/j/81038251765?pwd=Lf9SbaibWAt2pTaS2QLLXgYjureuvO.1
Идентификатор конференции: 810 3825 1765. Код доступа: 888918.
Инициатор: ТОО «АралСода» (БИН 150440026384). Кызылординская область, Аральский район, 120108, пос. Жаксыкылыш, ул. Д. Менделеева, 1В, тел. 8-776-669-93-38, e-mail: balzhan.amirova@yasaiholding.com.
Разработчик материалов: ТОО «ECO-D» (БИН 240740029438), ВКО, г. Усть-Каменогорск, ул. Тимирязева, 179, НП2, телефон 8-777-148-53-39, e-mail: eco-d@inbox.ru.
Местный исполнительный орган: ГУ «Управление природных ресурсов и регулирования природопользования Атырауской области», г. Атырау, ул. Айтеке би, 77, тел. 8-(7122)-35-45-59, atr.priroda@atyrau.gov.kz, https://www.gov.kz/memleket/entities/atyrau-tabigat?lang=ru.
Документация по проекту размещена в Национальном банке данных о состоянии окружающей среды https://ndbecology.gov.kz/ и на сайте МИО https://www.gov.kz/memleket/entities/atyrau-tabigat?lang=ru, в разделе «Общественные слушания».
Дополнительную информацию можно получить по эл.адресам eco-d@inbox.ru, balzhan.amirova@yasaiholding.com и номерам телефона: 8-776-669-93-38, 8-777-148-53-39.
29/04/2026
16:00

29/04/2026
16:13

KAZPOST
WU
29/04/2026
16:00

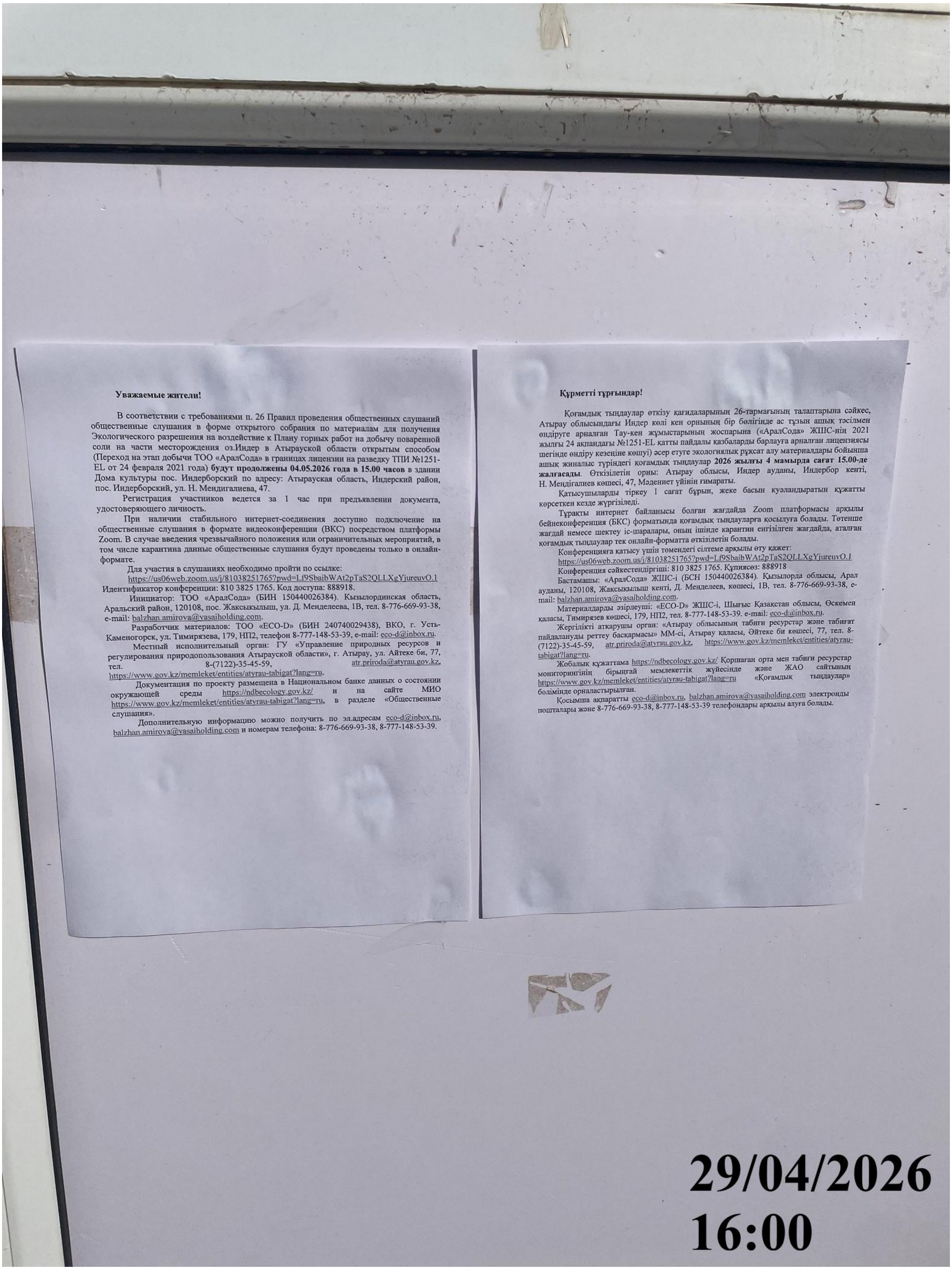

Уважаемые жители!

В соответствии с требованиями п. 26 Правил проведения общественных слушаний общественные слушания в форме открытого собрания по материалам для получения Экологического разрешения на воздействие к Плану горных работ на добычу поваренной соли на части месторождения оз.Индер в Атырауской области открытым способом (Переход на этап добычи ТОО «АралСода» в границах лицензии на разведку ТПИ №1251-EL от 24 февраля 2021 года) **будут продолжены 04.05.2026 года в 15.00 часов** в здании Дома культуры пос. Индерборский по адресу: Атырауская область, Индерский район, пос. Индерборский, ул. Н. Мендигалиева, 47.

Регистрация участников ведется за 1 час при предъявлении документа, удостоверяющего личность.

При наличии стабильного интернет-соединения доступно подключение на общественные слушания в формате видеоконференции (ВКС) посредством платформы Zoom. В случае введения чрезвычайного положения или ограничительных мероприятий, в том числе карантина данные общественные слушания будут проведены только в онлайн-формате.

Для участия в слушаниях необходимо пройти по ссылке:
https://us06web.zoom.us/j/81038251765?pwd=Lf9SbaibWAt2pTaS2QLLXgYjureuvO.1
Идентификатор конференции: 810 3825 1765. Код доступа: 888918.

Инициатор: ТОО «АралСода» (БИН 150440026384). Кызылординская область, Аральский район, 120108, пос. Жаксыкылыш, ул. Д. Менделеева, 1В, тел. 8-776-669-93-38, e-mail: balzhan.amirova@yasaiholding.com.

Разработчик материалов: ТОО «ECO-D» (БИН 240740029438), ВКО, г. Усть-Каменогорск, ул. Тимирязева, 179, НП2, телефон 8-777-148-53-39, e-mail: eco-d@inbox.ru.

Местный исполнительный орган: ГУ «Управление природных ресурсов и регулирования природопользования Атырауской области», г. Атырау, ул. Айтеке би, 77, тел. 8-(7122)-35-45-59, atr.priroda@atyrau.gov.kz, https://www.gov.kz/memleket/entities/atyrau-tabigat?lang=ru.

Документация по проекту размещена в Национальном банке данных о состоянии окружающей среды https://ndbecology.gov.kz/ и на сайте МИО https://www.gov.kz/memleket/entities/atyrau-tabigat?lang=ru, в разделе «Общественные слушания».

Дополнительную информацию можно получить по эл.адресам eco-d@inbox.ru, balzhan.amirova@yasaiholding.com и номерам телефона: 8-776-669-93-38, 8-777-148-53-39.

Құрметті тұрғындар!

Қоғамдық тыңдаулар өткізу қағидаларының 26-тармағының талаптарына сәйкес, Атырау облысындағы Индер көлі кен орнының бір бөлігінде ас тұзын ашық тәсілмен өндіруге арналған Тау-кен жұмыстарының жоспарына («АралСода» ЖШС-нің 2021 жылғы 24 ақпандағы №1251-EL қатты пайдалы қазбаларды барлауға арналған лицензиясы шегінде өндіру кезеңіне көшуі) әсер етуге экологиялық рұқсат алу материалдары бойынша ашық жиналыс түріндегі қоғамдық тыңдаулар **2026 жылғы 4 мамырда сағат 15.00-де жалғасады**. Өткізілетін орны: Атырау облысы, Индер ауданы, Индербор кенті, Н. Меңдіғалиев көшесі, 47, Мәдениет үйінің ғимараты.

Қатысушыларды тіркеу 1 сағат бұрын, жеке басын куәландыратын құжатты көрсеткен кезде жүргізіледі.

Тұрақты интернет байланысы болған жағдайда Zoom платформасы арқылы бейнеконференция (БКС) форматында қоғамдық тыңдауларға қосылуға болады. Төтенше жағдай немесе шектеу іс-шаралары, оның ішінде карантин енгізілген жағдайда, аталған қоғамдық тыңдаулар тек онлайн-форматта өткізілетін болады.

Конференцияға қатысу үшін төмендегі сілтеме арқылы өту қажет:
https://us06web.zoom.us/j/81038251765?pwd=Lf9SbaibWAt2pTaS2QLLXgYjureuvO.1
Конференция сәйкестендіргіші: 810 3825 1765. Құпиясөз: 888918

Бастамашы: «АралСода» ЖШС-і (БСН 150440026384). Қызылорда облысы, Арал ауданы, 120108, Жақсықылыш кенті, Д. Менделеев, көшесі, 1В, тел. 8-776-669-93-38, e-mail: balzhan.amirova@yasaiholding.com.

Материалдарды әзірлеуші: «ECO-D» ЖШС-і, Шығыс Қазақстан облысы, Өскемен қаласы, Тимирязев көшесі, 179, НП2, тел. 8-777-148-53-39. e-mail: eco-d@inbox.ru.

Жергілікті атқарушы орган: «Атырау облысының табиғи ресурстар және табиғат пайдалануды реттеу басқармасы» ММ-сі, Атырау қаласы, Әйтеке би көшесі, 77, тел. 8-(7122)-35-45-59, atr.priroda@atyrau.gov.kz, https://www.gov.kz/memleket/entities/atyrau-tabigat?lang=ru.

Жобалық құжаттама https://ndbecology.gov.kz/ Қоршаған орта мен табиғи ресурстар мониторингінің бірыңғай мемлекеттік жүйесінде және ЖАО сайтының https://www.gov.kz/memleket/entities/atyrau-tabigat?lang=ru «Қоғамдық тыңдаулар» бөлімінде орналастырылған.

Қосымша ақпаратты eco-d@inbox.ru, balzhan.amirova@yasaiholding.com электронды поштулары және 8-776-669-93-38, 8-777-148-53-39 телефондары арқылы алуға болады.